

TARTU ÜLIKOOL
ÕIGUSTEADUSKOND
Eraõiguse osakond

Andre Tuul

**OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SAATMISE KORD JA
VÕIMALUS SELLEST PÕHIKIRJAS KÕRVALE KALDUDA**

Magistritöö

Juhendaja:

Dr. iur. Andres Vutt

Tartu

2025

SISUKORD

SISSEJUHATUS	3
1. OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SAATMISE VIISID	8
1.1. Seaduses sätestatud koosoleku teate saatmise viisid ja nende sisu	8
1.1.1. Koosoleku teate saatmine osanike nimekirja kantud aadressile.....	8
1.1.2. Koosoleku teate saatmine osaniku elektronposti aadressile.....	12
1.1.3. Koosoleku kokkukutsuja teadlikkus osaniku aadressi erinevusest	15
1.2. Koosoleku teate saatmise viise reguleerivate normide dispositiivsus ja võimalus nendest normidest teisiti kokku leppida osaühingu põhikirjas.....	19
2. OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SAATMISE TÄHTAEG ...	33
2.1. Koosoleku teate saatmise tähtaja seaduses sätestatud sisu.....	33
2.1.1. Koosoleku teate saatmise tähtaja sisu ja arvutamise üldpõhimõtted.....	33
2.1.2. Tavalise edastamise tähendus koosoleku teate saatmisel üksikjuhtumitel.....	36
2.1.2.1. Tavaline edastamine teate saatmisel osaniku tavapostiaadressile	36
2.1.2.2. Tavaline edastamine teate saatmisel osaniku elektronposti aadressile.....	37
2.2. Koosoleku teate saatmise tähtaega reguleeriva normi dispositiivsus ja võimalus sellest teisiti kokku leppida osaühingu põhikirjas.....	38
3. OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SISU	45
3.1. Koosoleku teate kohustuslik sisu	45
3.1.1. Kohustus teatada koosoleku toimumise aeg ja koht.....	45
3.1.2. Kohustus teatada koosoleku päevakord	48
3.1.3. Kohustus teatada otsuste eelnõude ja põhjendustega tutvumise viis	49
3.1.4. Kohustus teatada elektroonilise või postiga hääletamise kord ja tähtaeg	51
3.1.5. Kohustus teatada muud koosolekuga seonduvalt tähtsust omavad asjaolud....	52
3.2. Koosoleku teate sisu reguleerivate normide dispositiivsus ja võimalus nendest normidest teisiti kokku leppida osaühingu põhikirjas.....	53
KOKKUVÕTE.....	55
THE PROCEDURE FOR SENDING THE NOTICE CONVENING THE SHAREHOLDERS' MEETING AND THE POSSIBILITY TO DEROGATE FROM IT IN THE ARTICLES OF ASSOCIATION.....	58
KASUTATUD LÜHENDID.....	65
KASUTATUD KIRJANDUS	66
KASUTATUD ÕIGUSAKTID.....	67
KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA	69
KASUTATUD MUUD ALLIKAD	70

SISSEJUHATUS

Osaühing on Eesti äriseadustiku¹ (ÄS) § 135 lg 1 kohaselt äriühing, millel on osadeks jaotatud osakapital. Tegemist on nn „kapitaliühinguga“.² Kõrgeima otsustustasandi moodustavad osaühingus osanikud, kelle pädevuses on seadusjärgselt osaühingu jaoks kõige tähtsamate küsimuste otsustamine (ÄS § 168).³ Riigikohus on selgitanud, et osanikud saavad oma taht väljendada võttes vastu osanike otsuseid, mis kujutavad endast õigusliku olemuse poolest mitmepoolseid tehinguid tsiviilseadustiku üldosa seaduse⁴ (TsÜS) § 67 lg 2 kolmanda lause tähenduses.⁵ Sellise tahte väljendamiseks võimaldab seadus osanikel otsuseid võtta vastu nii koosolekul (ÄS § 170) kui ka koosolekut kokku kutsumata (ÄS § 173). Mõlema seaduses sätestatud otsuste vastuvõtmise korra reeglite eesmärgiks on Riigikohtu praktika kohaselt kaitsta kõigi osanike (sealhulgas vähemuste) osalemisõigust, mille tuum koosneb eelkõige järgmistest õigustest: (i) õigus saada teavet kavandatavate otsuste kohta; (ii) õigus osaleda otsuste vastuvõtmisel; ja (iii) õigus hääletada kas otsuse eelnõu poolt või vastu. Kui osanikud võtavad otsuseid vastu koosolekul, siis näeb seadus osalemisõiguse kaitse eesmärgil ette ka imperatiivse kohustuse osanikke eelseisvast koosolekust teavitada.⁶ Selline kohustus tuleneb ÄS § 172 lg 1 esimesest lausest, mille kohaselt tuleb koosoleku teade saata kõigile osanikele.

Kuigi koosoleku kokkukutsumise reeglid on seaduses kehtestatud põhjendatult osanike õiguste kaitseks, on praktikas peetud vastavat regulatsiooni kohati liiga rangeks. Näiteks viidi Eestis läbi möödunud kümnendil ühinguõiguse revisjon, mille käigus valmis 2018. aastal Justiitsministeeriumi poolt tellitud analüüs-kontseptsioon, mis andis kokkuvõtva hinnangu Eesti ühinguõiguse regulatsioonile.⁷ Viidatud dokumendis on muuhulgas välja toodud, et erinevad huvigrupid on pidanud erinevate juriidiliste isikute koosolekute kokkukutsumise reegleid võrdlemisi keeruliseks, rangeks ja paindumatuks.⁸ Samuti on õigusteadlaste seas avaldatud arvamust, et kapitaliühingute kõrgeima otsustustasandi liikmete koosolekutest teavitamise reeglistik ei arvesta piisavalt tänapäevaste arengutega. Nii on õiguskirjanduses

¹ Äriseadustik. – RT I, 06.07.2023, 131.

² Kapitaliühinguteks on osaühing ja aktsiaselts – kuigi seadus mõistet „kapitaliühing“ otsesõnu ei kasuta, põhineb see traditsioonil ja õigusteoorial, vt Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015, vnr 117.

³ Saare, K., Vutt, M. Vähemusosaluse omajate võimalused kapitaliühingu huvidele vastava otsuseni jõudmiseks. – Juridica 2017/9, lk 619.

⁴ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 31.12.2024, 48.

⁵ RKTko 2-17-3069/29, p 13; RKTko 3-2-1-81-15, p 16; RKTko 3-2-1-72-13, p 21; õiguskirjanduses on seejuures selgitatud, et kuigi osanike otsuse näol on tegemist mitmepoolse tehinguga, ei ole tegemist siiski lepinguga, vt Saare, K. TsÜSK § 33/3.3. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. 2. vlj. Tallinn: Juura 2023.

⁶ RKTko 3-2-1-72-13, p 23.

⁷ Käerdi, M. jt. Ühinguõiguse revisjon. Analüüs-kontseptsioon. Tallinn: Justiitsministeerium 2018, lk 1. – <https://www.justdigi.ee/media/904/download> (10.03.2025).

⁸ *Ibidem*, lk 527.

näiteks juhitud tähelepanu kitsamalt sellele, et Eesti äriühinguõigus ei võimalda elektronpostiga teate saatmise kõrval kasutada muid paindlikke elektroonilisi koosoleku teate edastamise viise.⁹

Üheks koosoleku kokkukutsumise reeglite lihtsustamise viisiks seaduse muutmise kõrval võiks pidada ka võimalust reguleerida vastavaid küsimusi võrreldes seadusest tuleneva korruga paindlikumalt osaühingu põhikirjas. Õiguskirjanduses on nimelt selgitatud, et põhikiri on olemuslikult tähtsaim osaühingu tegutsemise aluseks olev dokument, mille eesmärgiks on reguleerida osaühingu sisesuhteid.¹⁰ Põhikirja kohustuslik sisu on tuletatav ÄS § 139 lg-st 1, kuid tegemist on siiski üksnes miinimumsisuga, kuna põhikirjas võib kokku leppida ka muudes tingimustes, mis ei ole seadusega vastuolus (ÄS § 139 lg 2 esimene lause). Riigikohus on siinkohal selgitanud, et osanikel on seetõttu vabadus teha põhikirja kujundamisel valikuid, mis on mahutatavad seadustega lubatud piiridesse.¹¹ Sellise valikuvabaduse iseloomustamiseks on õiguskirjanduses kasutatud ka terminit „põhikirjavabadus“.¹² Kui põhikirjas sisalduv tingimus on seadusega vastuolus, ei ole vastaval tingimusel ühingu sisesuhete reguleerimisel õiguslikku tähendust, sest sellisel juhul kohaldatakse seaduses sätestatud (ÄS § 139 lg 2 teine lause).

Osanike koosoleku kokkukutsumise korda puudutavate ÄS-i normide, nagu ka mitmete teiste ÄS-i normide puhul, võib eristada üldisel tasemel norme, milles on sõnaselgelt sätestatud, et vastavast normist võib põhikirjas kõrvale kalduda ja konkreetset küsimust teisiti reguleerida, ning norme, mis sellist võimalust sõnastuslikult ette ei näe. Näiteks tuleneb ÄS § 171¹ lg-st 1, et koosoleku päevakorra määramine on osaühingu juhatuse kohustus, kui põhikiri ei reguleeri seda küsimust teisiti. Samas ei näe kehtiv seadus grammatiliselt ette võimalust kõrvale kalduda näiteks normidest, mis reguleerivad seda, millisel viisil, millise tähtaja jooksul ja millise sisuga tuleb koosoleku teade osanikele saata (ÄS § 172 lg-d 1 ja 2). Seetõttu tekib siinkohal õigustatud küsimus, kas põhikirjas võib kõrvale kalduda ka sellistest normidest, mis seda otsesõnu ei luba.

Õiguskirjanduses on eelkirjeldatud dilemmale juhitud tähelepanu ja märgitud, et sisesuhete kujundamise vabaduse tegelik ulatus osaühingu põhikirjas on küsitav.¹³ Seetõttu tõusetub küsimus ÄS-i normide dispositiivsusest. Kuigi võlaõigusseaduse¹⁴ (VÕS) §-s 5 sätestatud üldine dispositiivsuse põhimõte võiks olla tulenevalt VÕS §-st 1 universaalselt kohaldatav ka muudes tsiviil- ja eraõiguse valdkondades, on vastavates seaduse kommentaarides siiski leitud,

⁹ Vutt, M. Convening the General Meeting of Shareholders of a Limited Company: Estonian Law in a Digital Perspective. – International Comparative Jurisprudence 2020/6 (1), lk 105.

¹⁰ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 430.

¹¹ RKPJKo 3-4-1-3-12, p 42.

¹² Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 450.

¹³ *Ibidem*, vnr 448.

¹⁴ Võlaõigusseadus. – RT I, 04.07.2024, 17.

et eelnimetatud valdkonda kuuluvate muude seaduste puhul ei saa dispositiivsuse eeldusest lähtuda, mistõttu tuleb ka konkreetseid ÄS-i norme igal üksikjuhtumil sisuliselt tõlgendada, selgitamaks välja, kas tegemist on olemuslikult dispositiivse või imperatiivse sättega.¹⁵ Sellest seisukohast võiks järeldada seda, et sõltumata ÄS § 139 lg 2 kitsast sõnastusest ei peaks nimetatud norm piirama siiski nendest sätetest kõrvale kaldumist, mille puhul ÄS ei võimalda küll otsesõnu teisiti kokku leppida, kuid mille puhul on võimalik tõlgendamise teel jõuda tulemusele, et konkreetne norm on dispositiivne. Samas on VÕS-i kommentaarides väljendatud ka seisukohta, et osanikel on võimalik lähtuda lepinguvabaduse põhimõttest üksnes seadusega lubatud piirides ja ÄS § 139 lg 2 tõttu ei kohaldata dispositiivsuse põhimõtet põhikirja suhtes.¹⁶

Kuigi eelkirjeldatud seisukohta on võimalik tõlgendada ka selliselt, et ÄS-i normidest võib põhikirjas kõrvale kalduda üksnes juhul, kui konkreetne ÄS-i norm seda otsesõnu lubab, ei ole tegemist tänases õigusteoorias siiski valitseva seisukohaga. Õiguskirjanduses on väljendatud seisukohta, et tõlgendus, mille kohaselt tuleks ÄS-i norme pidada automaatselt imperatiivseks, kui need ei võimalda selgesõnaliselt normis sätestatud kõrvale kalduda, ei oleks kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseaduse¹⁷ (PS) §-st 19 tuleneva õigusega vabale eneseteostusele ja privaatautonomiale põhimõttega, mis on aluseks lepinguvabaduse põhimõttele.¹⁸ Samuti on õigusteoorias avaldatud seisukohta, et osaühingu sisesuhete regulatsiooni dispositiivsus ei ole piiratud üksnes selliste normidega, mis lubavad põhikirjas selgesõnaliselt seadusest kõrvale kalduda. Eeltoodud tõlgendust on põhjendatud muuhulgas sellega, et osaühingu sisesuhete aluseks olev õiguslik regulatsioon tugineb valdavalt privaatautonomiale ning seaduse eesmärk on võimaldada osanikel reguleerida sisesuhteid põhikirjas võrreldes seaduses sätestatuga paindlikumalt ja endale sobivamalt.¹⁹ Viimati nimetatud seisukoht osaühingu regulatsiooni dispositiivsuse piiride osas on leidnud toetust 2024. aastal ka doktoritöö tasemel.²⁰

Magistritöö autori hinnangul võib eeltoodule tuginedes järeldada, et õigusteoorias pooldatakse pigem seisukohta, et osaühingu sisesuhteid puudutavatest normidest võib põhikirjas kõrvale

¹⁵ Varul, P. VÕSK § 5/3. Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016. Õiguskirjanduses on seejuures selgitatud, et dispositiivsete normide puhul võib eristada nii täielikult (absoluutselt) kui ka osaliselt (suhteliselt) dispositiivseid norme, millest viimaste puhul on kõrvalekalle lubatud üksnes teatud viisil või ulatuses ning kui tegemist ei ole konkreetse juhul täielikult ega osaliselt dispositiivse normiga, siis on tegemist järelikult täielikult imperatiivse normiga, millest kõrvalekaldumine ei ole lubatud, vt Varul, P. VÕSK § 5/4.3.

¹⁶ Varul, P. VÕSK § 5/3.

¹⁷ Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.

¹⁸ Vutt, M. Convening the General Meeting of Shareholders of a Limited Company: Estonian Law in a Digital Perspective, lk 102; vt lepinguvabaduse põhimõtte põhiseaduslike aluste kohta ka RKPJKo 3-4-1-34-14, p 41; RKKKo 3-1-1-67-09, p 13.3; RKPJKo 3-4-1-3-04, p 21.

¹⁹ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 358.

²⁰ Vutt, M. Legal Opportunities for Using Digital Solutions in Decision-Making for a Limited Liability Company. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2024, lk 35. – <https://hdl.handle.net/10062/105780> (10.03.2025).

kalduda ka juhul, kui konkreetne norm seda *expressis verbis* ei luba. Seda õigustab ka vastava äriühingu liigi olemus. Nimelt on Riigikohus väljendanud korduvalt seisukohta, et osaühing on mõeldud äritegevuseks pigem lihtsas, mugavas ja kättesaadavas vormis, ning arvestades, et selle äriühingu liigi puhul on seaduses sätestatud paindlikumad reeglid, on osaühingul ka ulatuslikum dispositiivsus siseasjade reguleerimisel.²¹ Hindamaks seda, kas konkreetne norm on dispositiivne, tuleb õiguskirjanduse kohaselt välja selgitada eelkõige selle kaitse-eesmärk.²²

Magistritöö keskseks eesmärgiks on analüüsida, kas osanike koosoleku kokkukutsumise teate saatmise viise, tähtaega ja kohustuslikku sisu reguleerivatest normidest on lubatud osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda, ning kui vastus sellele on jaatav, siis uuritakse täiendavalt, millisel viisil on selline kõrvalekalle üksikjuhtumitel lubatud. Seejuures võetakse aluseks seisukoht, et osaühingu puhul ei ole välistatud, et põhikirjas võib seadusest erinevalt kokku leppida ka nendest normidest, mis sellist võimalust otsesõnu ette ei näe, kuid mille puhul on võimalik tõlgendamise teel jõuda järeldusele, et konkreetne norm on dispositiivne. Kuigi magistritöö põhieesmärgiks on anda hinnang sellele, kas eelkirjeldatud osanike koosoleku teate saatmise korda reguleerivad normid on dispositiivsed, tuleb esmalt välja selgitada, milline on selliste koosoleku teate saatmise korda puudutavate normide õiguslik sisu ja tähendus kehtivas õiguses.

Üldistest eesmärkidest lähtuvalt on magistritöö jaotatud kolmeks peatükiks. Esimese, teise ja kolmanda peatüki alguses analüüsitakse vastavalt seda, milline on koosoleku kokkukutsumise teate saatmise viise (ptk 1.1), tähtaega (ptk 2.1) ja sisu elemente (ptk 3.1) reguleerivate normide seadusjärgne tähendus. Esimese, teise ja kolmanda peatüki lõpus uuritakse seejärel vastavalt seda, kas koosoleku teate saatmise viise (ptk 1.2), tähtaega (ptk 2.2) ja sisu elemente (ptk 3.2) reguleerivad normid on dispositiivsed, ning kui vastus sellele on jaatav, siis analüüsitakse täiendavalt seda, millised kõrvalekalduvad kokkulepped on osaühingu põhikirjas lubatavad.

Uurimiseesmärgi saavutamiseks kasutatakse eelkõige teleoloogilist tõlgendamismeetodit ning võrdlevat meetodit. Teleoloogilist tõlgendamismeetodit kasutatakse selleks, et selgitada välja analüüsitud normide eesmärk ja nende õiguslik olemus.²³ Võrdleva meetodi puhul valiti võrdlusriigiks Saksamaa. Kitsamalt keskendutakse seejuures eelkõige Saksa osaühingule (sks *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* ehk „GmbH“), mille alusküsimused on reguleeritud Saksa piiratud vastutusega äriühingute seaduses (sks *Gesetz betreffend die Gesellschaften mit*

²¹ RKTko 2-22-10897/31, p 12; RKPJKo 3-4-1-3-12, p 62.

²² Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 359.

²³ Teleoloogilise tõlgendamismeetodi kohta vt ka Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura 2007, lk 157.

*beschränkter Haftung*²⁴ ehk „GmbHG“), ning selle ühinguvormi osanike koosoleku teate saatmise reeglite võrdlusele Eesti õigusega. Võrdluse teel selgitatakse töös välja, kuivõrd on Eesti ja Saksa õiguses osanike koosoleku teate edastamise korda reguleerivad normid sarnased, ning hinnatakse, milliseid järeldusi on Saksa õigusteoorias ja -praktikas tehtud nende normide dispositiivsuse piiride kohta ning millises ulatuses on vastavaid seisukohti võimalik kasutada Eesti õiguses sarnaste normide õigusliku olemuse välja selgitamisel. Võrdlusriigi valik on põhjendatav eelkõige sellega, et Saksa ühinguõigusel on ajalooliselt olnud tugev mõju Eesti ühinguõiguse kujunemisele.²⁵ Põhikirjavabadust puudutavas osas tuleb märkida, et erinevalt ÄS-ist näeb GmbHG § 45 ette selgesõnaliselt ulatusliku autonoomia GmbH sisesuhete reguleerimisel. Selline vabadus ei ole siiski absoluutne. Näiteks on Saksa õigusteoorias selgitatud, et kuigi osanikel on vabadus kokku leppida seadusest erinevas koosoleku teate saatmise korras, siis sellele vabadusele seavad piirangud eelkõige osanike kaitstavad õigused.²⁶

Magistritöö koostamisel on kasutatud peamiselt ÄS-i ja GmbHG-d puudutavat õiguskirjandust ja kohtupraktikat, samuti äriseadustiku muutmise seaduste eelnõude seletuskirju. Varasemalt on magistritöö tasemel uuritud nii kapitaliühingu liikmete koosoleku kokkukutsumise nõudeid kui ka üldisemalt osanike otsuste tegemist reguleerivate normide kohustuslikkust,²⁷ kuid autorile teadaolevalt puudub teoorias seni süsteemne ja terviklik käsitlus, mis vastaks kitsalt käesoleva magistritöö fookusele. Teema aktuaalsust kinnitab asjaolu, et 2024. aastal kaitsti doktoritööd, mis puudutas ka põhikirjavabaduse problemaatikat. Kuigi doktoritöö autor leidis, et Eesti õigus võimaldab erinevaid tõlgendusi, toetas autor siiski seisukohta, et vähemalt osaühingute puhul tuleks asuda seisukohale, et osanikud võivad põhikirjas kokku leppida ka seadusest erinevates koosoleku teate saatmise viisides.²⁸ Kuna õigusteoorias on osaühingu sisesuhete regulatsiooni peetud pigem dispositiivseks, keskendub magistritöö selle piiride hindamisele veidi laiemalt.

Märksõnad: eraõigus, äriõigus, osaühingud, lepinguvabadus.

²⁴ Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 21 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html> (19.03.2025).

²⁵ Äriseadustiku kujunemisloo kohta vt nt Kõve, V. 10-aastane äriseadustik – tagasivaade senisele arengule. – *Juridica* 2005/9, lk-d 597-599; samuti nt Kõve, V. Äriseadustiku põhialused. – *Juridica* 1995/4, lk 134.

²⁶ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 69. – Fleischer, H., Goette, W. Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Band 2 (§§ 35-52). 4. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2023.

²⁷ Lööke, A. Kapitaliühingu liikmete koosoleku kokkukutsumise nõuded ja nende rikkumise tagajärjed. Magistritöö. Juhendaja *PhD* Margit Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2022. – <http://hdl.handle.net/10062/82323> (15.04.2025); Jürimäe, K. Osanike otsuse tegemist reguleerivate normide kohustuslikkus ja võimalus neist põhikirjaga kõrvale kalduda. Magistritöö. Juhendaja *dr. iur.* Andres Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2020. – <http://hdl.handle.net/10062/68138> (15.04.2025).

²⁸ Vutt, M. Doktoritöö (2024), lk 36.

1. OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SAATMISE VIISID

1.1. Seaduses sätestatud koosoleku teate saatmise viisid ja nende sisu

1.1.1. Koosoleku teate saatmine osanike nimekirja kantud aadressile

Koosoleku toimumise teade tuleb saata ÄS § 172 lg 1 esimese lause kohaselt kõigile osanikele, kusjuures ÄS § 172 lg 1 teine lause näeb ette võimaluse vastav teade saata alternatiivselt kas osanike nimekirja kantud aadressile või elektronposti aadressile. Riigikohus on öelnud, et viimati nimetatud säte näeb koosoleku kokkukutsujale ette valikuõiguse ja kui vähemalt ühte eelnimetatud teate edastamise viisidest on kasutatud, on ÄS § 172 lg 1 teisest lausest tulenevat korda nõuetekohaselt järgitud.²⁹ Teisisõnu on koosoleku kokkukutsujal seega vabadus valida seadusega lubatud koosoleku teate saatmise variantide vahel. Selline valikuvabadus ei ole siinkohal siiski täielikult piiramatut, sest olukorras, kus osaühing ÄS § 172 lg 1 kolmanda lause kohaselt teab või peab teadma, et osaniku aadress erineb osanike nimekirja kantust, tuleb vastav teade saata lisaks ka sellel aadressil (vt ptk 1.1.3). Käesoleva alapeatüki eesmärgiks on välja selgitada, milline tähendus on koosoleku teate saatmisel osanike nimekirja kantud aadressile.

Esmalt väärrib analüüsimist küsimus, mida tähendab ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud „osanike nimekirja kantud aadress“, millele kehtiv seadus lubab ühe võimalusena koosoleku kokkukutsumise teateid saata. Magistritöö autori hinnangul ei ole vastus sellele küsimusele käesoleva töö koostamise ajal kehtivas õiguses üheselt selge. Nimelt kuni 31. augustini 2023 kehtinud ÄS³⁰ § 182 lg 1 esimese lause kohaselt pidas osanike nimekirja üldreeglina osaühingu juhatus ning selles tuli näidata muuhulgas osanike aadressid. Seejuures kohaldati kuni 31. augustini 2023 kehtinud ÄS § 182 lg 1 teise lause järgi aadressi suhtes kuni 31. jaanuarini 2023 kehtinud ÄS³¹ § 62 lg-t 5, mille kohaselt käsitati isiku aadressina tema elu- või asukohaks olevat koha-aadressi (eelkõige hoone ja hooneosa number) ja sihtnumbrit. Kuni 31. augustini 2023 kehtinud ÄS § 182 lg 3 kolmanda lause järgi kohustus juhatus seejuures tagama nimetatud andmete edastamise ka Eesti väärtpaberite registri pidajale, kui viimasele oli osanike nimekirja pidamine üle antud.³² Magistritöö autori hinnangul on siinkohal üheselt selge, et seadusandja on pidanud kõnealuse ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud alternatiivi all ajalooliselt silmas

²⁹ RKTko 2-16-17508/52, p 10.

³⁰ Äriseadustik. – RT I, 23.12.2022, 33.

³¹ Äriseadustik. – RT I, 30.11.2022, 7.

³² Enne 01.02.2023 jõustunud seadusemuudatusi kehtinud osanike nimekirja puudutava regulatsiooni kohta vt rohkem nt Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr-d 898 ja 1101-1112; RKTko 3-2-1-65-08, p 22.

eelkõige osaniku poolt avaldatud nn „tavalist postiaadressi“, millele koosoleku kokkukutsuja võis seaduse kohaselt ühe valikuna teateid saata, kui see aadress oli osanike nimekirja kantud.

Eestis jõustus alates 1. veebruarist 2023 äriregistri seadus³³ (ÄRS), mis tõi kaasa mitmeid muudatusi ka osanike nimekirja puudutavates küsimustes. Nimelt näeb kehtiv ÄS § 182 lg 1 esimene lause võrreldes varasema regulatsiooniga ette, et üldreeglina ei ole osanike nimekirja pidajaks enam juhatus, vaid seda peetakse äriregistris ning vastavad osanike andmed kantakse osaühingu registrikaardile. Siiski peab juhatus erandjuhul osanike nimekirja, kui osaühing on loobunud ÄS § 149 lg-s 4 sätestatud osa võõrandamise vorminõudest (ÄS § 182¹ lg-d 1 ja 2). Mõlemal juhul näeb seadus siinkohal ühiselt ette, et osanike nimekirja kantakse ÄRS-i järgi osanike nimekirja kantavad andmed (ÄS § 182 lg 1 teine lause ja ÄS § 182¹ lg 2). Nendeks andmeteks on viidatud seaduse kohaselt eelkõige osanike nimed ja isiku- või registrikoodid (ÄRS § 14 lg 1 p 1) ning osade nimetused ja nimiväärtused (ÄRS § 14 lg 1 p 2), kuid käesoleva töö kirjutamise ajal kehtiv seadus ei nõua osanike nimekirja enam otsesõnu osanike aadressi kandmist. Seetõttu tekib õigustatud küsimus, millisele aadressile võib koosoleku kokkukutsuja ÄS § 172 lg 1 teise lause tähenduses koosoleku toimumise teateid saata, kuna kehtiv seadus ei kohusta iseenesest osanike nimekirja osaniku mis tahes aadressiandmeid kandma. Erinev on kehtivas õiguses eelduslikult olukord näiteks juhul, kui vastava nimekirja pidamine on üle antud Eesti väärtpaberite registri pidajale, mille puhul näeb ÄS § 182² lg 3 teine lause ette kohustuse osanike nimekirja märkida väärtpaberite registri pidamise seaduses³⁴ (EVKS) nimetatud andmed, milleks võib tulenevalt EVKS § 4 p-st 3 pidada ka väärtpaberite omajate aadresse.

Seadusemuudatuse seletuskirja kohaselt oli peamiseks põhjuseks, miks osanike nimekirja pidamine anti üldreeglina üle äriregistri pidajale, vajadus anda osanike nimekirja kantavatele andmetele äriregistri kande staatus, millega kaasneks andmete avalik usaldatavus ning millele tuginedes oleks võimalik osaühingu osa heauskne omandamine. Kuna varem olid äriregistris osanike kohta avalikult nähtavad andmed üksnes informatiivsed, siis ei olnud osa heauskne omandamine võimalik, mistõttu peaks uus regulatsioon tagama õiguskindlust tehingute tegemisel.³⁵ Siiski ei ole seletuskirjas esitatud ühtegi põhjendust selle kohta, kuidas mõjutavad 2023. aastal jõustunud muudatused osanike koosoleku teate saatmise korda. Iseenesest on magistritöö autori hinnangul loogiline, et osanike nimekirja kantavad aadressid ei peaks olema avalikud registrikaardi andmed (ÄRS 3. ptk 2. jagu), sest nendel andmetel puudub otsene seos

³³ Äriregistri seadus. – RT I, 23.12.2022, 25.

³⁴ Väärtpaberite registri pidamise seadus. – RT I, 11.10.2024, 17.

³⁵ Äriregistri seaduse eelnõu seletuskiri (493 SE), lk 8 – <https://www.riigikogu.ee/download/b669c19b-c992-4307-9227-d1c920763ccb> (16.03.2025).

vajadusega lihtsustada osade võõrandamist. Samas ei ole seaduse tasemel üheselt selge, kas äriregistri pidaja võimaldab kõigi osanike aadressiandmeid koguda, ning kui jah, siis kas need andmed on koosoleku kokkukutsujale äriregistris ka registrikaardiväliselt nähtavad. Kehtivas õiguses tuleneb üksnes sellistele osanikele, kes ei ole Eesti rahvastikuregistri andmesubjektiks või kes ei ole kantud Eesti äriregistrisse, kohustus esitada registripidajale oma kontaktaadress ja elektronposti aadress (ÄRS § 10 lg 5 esimene ja teine lause), mistõttu on selliste osanike aadressiandmed registripidajal tõenäoliselt olemas, kuid ka siinkohal on seaduse tasemel küsitav, kas ja millises ulatuses on vastavad andmed koosoleku kokkukutsujale kättesaadavad.

Magistritöö autori hinnangul on tegemist olulise küsimusega, mis peaks olema seaduse tasemel õigusselgelt reguleeritud. Riigikohus on varasemas praktikas selgitanud, et ÄS § 172 lg 1 teine lause omistab osanike nimekirja kantud aadressile õigusliku tähenduse, kuna nimetatud norm lubab koosoleku teate saata just sellele aadressile.³⁶ Kui kehtiv õigus näeb ette võimaluse saata koosoleku kutse osanike nimekirja kantud aadressile, siis peaks seadus ette nägema ka selge kohustuse osaniku aadress vastavasse nimekirja kanda. Näiteks tulundusühistute puhul näeb tulundusühistuseaduse³⁷ (TÜS) regulatsioon samuti ette võimaluse saata üldkoosoleku teade liikmete nimekirja kantud aadressil (TÜS § 41 lg 1 teine lause), kuid seadus täpsustab siinkohal selgelt, et nimekirja tuleb kanda liikme elu- või asukoht (TÜS § 15 lg 1 p 1), mida tuleb Riigikohtu praktika kohaselt mõista TÜS regulatsioonis nn „tavapostiaadressina“.³⁸ Sarnaselt kohustab näiteks ÄS § 233 lg 1 p 1 kandma aktsiaraamatusse aktsionäri aadressi, millele võib ÄS § 294 lg 1 kohaselt üldkoosoleku teate saata. Magistritöö autori arvates ei taga kehtiv seadus osanike koosolekute korraldamisel seega piisavat õigusselgust, kuna on küsitav, kas eelkõige olukorras, kus osanike nimekirja peetakse äriregistris, kõikidelt osanikelt aadressiandmeid kogutakse, ning kui see nii on, siis kas need andmed on alati ka koosoleku kokkukutsujale ligipääsetavad. Siinkohal võib küsitav olla ka see, kas ÄS § 172 lg 1 teine lause annab sellistele registrikaardivälistele aadressiandmetele koosoleku kokkukutsumisel õigusliku tähenduse.

Kuigi olukorras, kus osanike nimekirja peetakse äriregistris (ÄS § 182), ei ole kõnealune küsimus seaduse tasemel üheselt selge, siis näiteks juhul, kus vastava nimekirja pidajaks on juhatus (ÄS § 182¹), saab magistritöö autori hinnangul osanike nimekirja kanda nii osaniku nn „tavapostiaadressi“ kui ka elektronposti aadressi, kuna seadus iseenesest ei keela juhatusel selliseid andmeid nimetatud dokumenti lisada. Nii on näiteks Eesti õiguskirjanduses asutud

³⁶ RKTko 3-2-1-65-08, p 22.

³⁷ Tulundusühistuseadus. – RT I, 23.12.2022, 32.

³⁸ RKPJKo 3-4-1-51-14, p 57.

enne 2023. aasta muudatusi seisukohale, et kui osanike nimekirja kantakse osaniku tavalise postiaadressi kõrval ka tema elektronposti aadress, siis võib koosoleku teate viimati nimetatud aadressile saata ja sellisel juhul loetakse kutse saadetuks õigesse kohta.³⁹ Autori hinnangul tekib ka siinkohal siiski põhjendatud küsimus sellest, kas vastavate andmetega tutvumise õigus on seadusega tagatud kõigile õigustatud isikutele. Riigikohus on selgitanud, et koosoleku kokkukutsujaks võib olla eelkõige osaühing ise, kuid seaduses sätestatud juhtudel ka muu isik või organ, kellele koosoleku kokkukutsumise õigus on üle läinud.⁴⁰ Nii lubab ÄS § 171 lg 3 koosoleku teatud kriteeriumite täitmisel kokku kutsuda näiteks vähemusosanikel, nõukogul või audiitoril. Kuna ÄS § 182 lg 2 tunnistati alates 1. septembrist 2023 kehtetuks,⁴¹ siis ei näe kehtiv ÄS enam sellistele isikutele või organitele otsesõnu ette võimalust õigustatud huvi olemasolu korral osanike nimekirjaga tutvuda, mistõttu on küsitav, kuidas on see kehtivas õiguses tagatud.

Kuna kehtiv õigus ei ole siinkohal õigusselge, siis tuleks magistritöö autori hinnangul seadust muuta. Magistritöö autor on seisukohal, et sõltumata sellest, kes on konkreetsel juhul osanike nimekirja pidajaks, peab seadusest tulenema selge kohustus vastavasse nimekirja osanike aadressiandmed kanda ning ühtlasi tuleks seaduses ette näha selge kord, kuidas on võimalik koosoleku kokkukutsujal (juhatusel või muudel selleks õigustatud isikutel või organitel) selliste aadressiandmetega tutvuda, kuna vastasel juhul võib olla osanike koosoleku nõuetekohane kokkukutsumine ÄS § 172 lg 1 teise lause tähenduses takistatud. Kuna magistritöö maht on piiratud, siis ei ole võimalik käesoleva töö autoril esitada siiski süvendatud analüüsil põhinevat täpset ettepanekut selle kohta, millised konkreetsed seaduse sätted vajaksid seetõttu muutmist.

Kuigi tuleb tõdeda, et kehtiv õigus on siinkohal võrdlemisi ebaselge, ei ole siiski välistatud, nagu ka eelpool selgus, et osanike nimekirja on võimalik praktikas iseenesest kanda nii osaniku tavapostiaadress kui ka elektronposti aadress. Kui koosoleku teade otsustatakse saata osanike nimekirja kantud tavalisele postiaadressile, siis ei näe ÄS § 172 lg 1 teine lause ette kindlat viisi, kuidas tuleb kutse vastavale osaniku aadressile saata. Eesti õiguskirjanduses on selgitatud, et kui osanike nimekirja on kantud postiaadress, siis võib koosoleku teate sellele aadressile saata näiteks posti teel või muul taolisel viisil (sealhulgas näiteks kulleriga).⁴² Kohtupraktikas on seejuures ÄS § 172 lg 1 teise lause tähenduses põhjendatult lubatavaks peetud näiteks koosolekust teavitamist tähtitud kirjaga.⁴³ Kuna seadus ei reguleeri viisi, kuidas koosoleku teade

³⁹ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 904.

⁴⁰ RKTko 2-16-17508/52, p 12.

⁴¹ Äriregistri seadus. – RT I, 05.05.2022, 1.

⁴² Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 898.

⁴³ Vt nt RKTko 2-16-17508/52, p 12; TlnRnKo 2-18-3126/51, p 13.4.1; HMKo 2-22-1517/12, p 6.

postiaadressile saadetakse, võib lubatavaks pidada vastava kutse saatmist ka lihtkirjaga. Väärib märkimist, et Saksa õigus on siinkohal seaduse tasemel tunduvalt jäigem, kuna GmbHG § 51 lg 1 esimene lause lubab koosoleku kutse saata osanikele üksnes tähtitud kirja teel. Saksa õigusteoorias on siiski märgitud, et kuigi nimetatud norm ei luba kutseid saata näiteks lihtkirja teel, võib selles põhikirjas GmbHG § 45 lg 2 järgi siiski kokku leppida.⁴⁴ Seega on Saksa õiguses võimalik kokku leppida ka sellistes kutse edastamise viisides, mida seadus ette ei näe.

Eesti õiguskirjanduses on leitud, et kuigi ÄS § 172 lg 1 teine lause ei reguleeri teate edastamise viisina selgesõnaliselt teate isiklikku üleandmist, võimaldab seadus kutse ka isiklikult kätte toimetada, sest sellega ületatakse seadusega kehtestatud standardit.⁴⁵ Saksa õiguskirjanduses on peetud kutse isiklikku üleandmist mõistlikuks eelkõige näiteks olukorras, kus osauhingu peakontori asukoht ja osaniku aadress asuvad ruumiliselt lähestikku, mistõttu oleks tähtitud kirjaga teate saatmine toodud näite puhul liiga formaalne.⁴⁶ Kuigi Eesti õiguskirjanduses⁴⁷ on juhitud tähelepanu sellele, et koosoleku kutse isiklikku üleandmist võib olla vaidluse korral lõppastmes raske tõendada, on Saksa õiguskirjanduses⁴⁸ lahendusena pakutud, et sellise teate edastamise viisi puhul võib tõendamiseks paluda kaasa tunnistaja või küsida konkreetselt osanikult allkirja selle kohta, et viimane on teate kätte saanud. Samas on Saksa õigusteoorias rõhutatud, et kutse isiklik üleandmine peaks olema lubatud eelkõige siiski juhul, kui kutse aadressaat kinnitab teate kättesaamist allkirjaga ja loobub ühtlasi ka hilisemate pretensioonide esitamise õigusest, kuna seadus sellist viisi koosoleku kutse edastamiseks otsesõnu ette ei näe.⁴⁹

1.1.2. Koosoleku teate saatmine osaniku elektronposti aadressile

Osanike nimekirja kantud aadressi kõrval näeb Eesti õiguses kehtiv ÄS § 172 lg 1 teine lause ette alternatiivse võimaluse saata koosoleku kokkukutsumise teade lisaks osanike nimekirja kantud aadressile ka osaniku elektronposti ehk e-posti aadressile. Kuna Saksa õiguses kehtiv GmbHG § 51 lg 1 esimene lause näeb ette võimaluse saata koosoleku teade osanikule üksnes tähtitud kirjaga, siis võib teha siinkohal järelduse, et vastav seadus ei luba koosoleku kutset saata mis tahes elektroonilisel viisil, sealhulgas näiteks elektronposti teel. Saksa õiguskirjanduses on

⁴⁴ Leuring, D., Stein, P. Form der Einberufung einer GmbH-Gesellschafterversammlung. – Neue Juristische Wochenschrift Spezial 2013, Heft 19, S. 591.

⁴⁵ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 893.

⁴⁶ Leuring, D., Stein, P., S. 591.

⁴⁷ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 893.

⁴⁸ Leuring, D., Stein, P., S. 591.

⁴⁹ *Ibidem*, S. 592.

siiski märgitud, et sellises teate edastamise viisis on võimalik kokku leppida põhikirjas.⁵⁰ Kuigi ka Eestis õigus ei näinud iseenesest pikka aega ette selget võimalust koosoleku teate saatmiseks elektronposti kaudu, täiendas seadusandja koosoleku kokkukutsumise regulatsiooni vastava võimalusega alates 1. jaanuarist 2011.⁵¹ Siinkohal tekib õigustatud küsimus sellest, millisele elektronposti aadressile võib kõnealuse ÄS § 172 lg 1 teise lause alternatiivi mõttes koosoleku teate saata, kuivõrd seadus ei anna siinkohal koosoleku kokkukutsujale ette täpsemaid juhiseid.

Eelmises alapeatükis selgitati, et kui elektronposti aadress on kantud osanike nimekirja, siis on sellel samasugune tähendus nagu nimekirja kantud postiaadressil (vt ptk 1.1.1). Samas näeb kõnealune ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud alternatiiv ette võimaluse saata koosoleku teade elektronposti teel sõltumata sellest, kas see on kantud osanike nimekirja või mitte. Kui lugeda vastavat seadusemuudatuse seletuskirja, siis on selles selgitatud, et koosoleku kokkukutsumise teate võib edastada osaniku elektronposti aadressile, kui osanikud on sellise aadressi osaühingule teatanud.⁵² Sellest võib magistritöö autori arvates järeldada, et täiendust seadusesse sisse viies pidas seadusandja silmas, et koosoleku teate võib osaniku elektronposti aadressile saata eelkõige juhul, kui osanik on näidanud üles aktiivsust ja ise deklareerinud, et vastavale elektronposti aadressile võib koosoleku teateid edastada. Iseenesest võib sellist kitsast tõlgendust pidada õigustatuks, sest vastasel juhul ei ole tagatud kindlus, et osanik saab koosoleku kokkukutsuja poolt kutse edastamiseks valitud elektronposti aadressilt koosoleku teated kätte. Kui tõlgendada ÄS § 172 lg 1 teist lauset liiga laialt, siis võib see kaasa tuua olukorra, kus koosoleku kokkukutsujal oleks võimalus valida aadress, mille puhul võib küll näiteks arvata, et osanik kasutab seda, kuid mida osanik piisavalt tihti ei kontrolli või mida viimane tegelikult üldse ei kasuta. Õiguskirjanduses on seega põhjendatult märgitud, et koosolekust teavitamise kohustus on nõutekohaselt täidetud eelkõige olukorras, kus kutse saadetakse sellele elektronposti aadressile, mille osanik on osaühingule ise teatavaks teinud.⁵³

Eesti kohtupraktikas ei ole kõnealust ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud alternatiivi tõlgendatud siiski sedavõrd kitsalt, et koosoleku teade loetakse õigele elektronposti aadressile saadetuks üksnes juhul, kui osanik on ise öelnud, et teade tuleb saata konkreetsele elektronposti aadressile. Näiteks on Riigikohus 2017. aastal asunud seisukohale, et osanike koosolek loetakse

⁵⁰ Wicke, H. GmbHG § 51, Rn. 10. – Wicke, H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). Beck'sche Kompakt-Kommentare. 5. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2024.

⁵¹ Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2010, 77, 589.

⁵² Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (733 SE), lk 22 – <https://www.riigikogu.ee/download/5c53690e-3d90-08a2-d4e0-21475f09a48c> (09.03.2025).

⁵³ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 905.

nõuetekohaselt kokku kutsutuks, kui e-kiri saadetakse osaniku ja osaühingu vahel „tavapärase suhtluses“ kasutusel olevale elektronposti aadressile ning sellisel viisil, et see jõuaks aadressaadini vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist.⁵⁴ Sellest seisukohast võib magistriltöö autori arvates järeldada, et koosoleku teateid võib saata ka sellisele elektronposti aadressile, millest osanik ei ole osaühingule ise teatanud, kuid mille kaudu on osanik tavaliselt osaühinguga suhelnud. Ilmselt tuleb küsimust sellest, millist elektronposti aadressi loetakse pooltevahelises suhtluses tavapäraseks, sisustada igal üksikjuhtumil siiski kohtupraktikaga.

Magistriltöö autori hinnangul on siinkohal põhjendatud lähtuda Eesti õiguskirjanduses välja toodud põhimõtetest, mida tuleb koosoleku kokkukutsujal igal üksikjuhtumil arvestada, kui viimane soovib koosoleku kokkukutsumise teate saata osanikule elektronposti teel. Nimelt tuleks õiguskirjanduse kohaselt kaaluda alati järgmisi kriteeriumeid: (i) millise elektronposti aadressi on osanik ise omalt poolt osaühingule avaldanud; (ii) millist elektronposti aadressi on osanik ja osaühing omavahel suheldes varasemalt kasutanud; ning (iii) milliseid elektroonilisi suhtluskanaleid on osaühingus suhtlemisel tavapäraselt kasutatud.⁵⁵ Nendest kriteeriumitest on koosoleku kokkukutsumise nõuetekohasuse hindamisel lähtutud näiteks ka kohtupraktikas.⁵⁶

Kuigi kohtupraktikas ei ole autorile teadaolevalt seni arutatud küsimust, kas olukorras, kus osanikuks on juriidiline isik, võib kutse edastada näiteks ka osanikuks oleva juriidilise isiku äriregistris registrikaardile kantud elektronposti aadressile (ÄRS § 12 p 5), siis magistriltöö autori hinnangul võib pidada seda lubatavaks. Selline tõlgendus on õigustatav muuhulgas sellega, et registrikaardi andmetel on kolmandate isikute suhtes üldreeglina õiguslik tähendus (ÄRS § 29) ja vastavad andmed on kõigile avalikud (ÄRS § 30). Samuti kohustab kehtiv seadus registrisse kantud andmete muutumisest viivitamata teatama (ÄRS § 37), millest on võimalik järeldada, et juriidilisel isikul on ka kohustus vastavad andmed ajakohased hoida. Kui juriidiline isik on elektronposti aadressi ise avaldanud, siis võib eeldada, et sellelt saab ka teateid kätte. Analoogilist seisukohta on väljendatud ka õiguskirjanduses, kus on märgitud, et juriidilise isiku äriregistris nähtavate andmete puhul võib lähtuda eeldusest, et need vastavad tegelikkusele.⁵⁷

Kuigi ÄS § 172 lg 1 teine lause näeb ette võimaluse saata koosoleku teateid elektronposti teel, on Eesti õiguskirjanduses rõhutatud, et nimetatud sättest ei ole võimalik siiski tuletada, et lubatud peaksid olema muud elektroonilised viisid, sealhulgas ei anna seadus õiguslikku

⁵⁴ RKTko 3-2-1-10-17, p 15.

⁵⁵ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 905.

⁵⁶ Vt nt TrtRnKo 2-19-13721/22, p 3.

⁵⁷ Lööke, A. Magistriltöö (2022), lk 19.

tähendust näiteks kutse edastamisele mõne sotsiaalvõrgustiku kaudu.⁵⁸ Magistritöö autori hinnangul tuleb selle seisukohaga nõustuda, sest kutse edastamine elektronposti kaudu on olemuslikult väga spetsiifiline teate elektroonilise edastamise viis, mille sedavõrd laiendava tõlgendamise võimalikkus ei olnud ilmselt ka seadusandja mõte normi kehtestamisel.

Magistritöö autori hinnangul võib kokkuvõttes pidada kõnealust ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud teate edastamise viisi võrdlemisi ebakindlaks valikuks olukorras, kus osaühingule ei ole kindlalt teatatud, et konkreetsele elektronposti aadressile võib koosoleku teateid edastada või ei kasutata seda kanalit suhtlemiseks igapäevaselt. Magistritöö autori arvates on praktikas soovitatav koosoleku kokkukutsujal sellistes olukordades vaidluste vältimiseks enne koosoleku korraldamist alati küsida, millisele elektronposti aadressile võib konkreetsele osanikule koosoleku kutseid saata. Nõustuda võib siinkohal ka ühinguõiguse revisjoni töörühmaga, kes on väljendanud seisukohta, et osaühingute puhul tuleks regulatsiooni muuta nii, et osanikul oleks kohustus osaühingule oma elektronposti aadress lisaks tavalisele postiaadressile avaldada ning näha osanikule ette ühtlasi kohustus tagada ka vastava aadressi õigsus.⁵⁹ Selline regulatsioon tagaks suurema õiguskindluse ja oleks kooskõlas ka Riigikohtu poolt väljendatud seisukohaga, mille kohaselt on koosoleku teate saatmise regulatsiooni eesmärgiks kaitsta kutse adreessaatide kõrval ka koosoleku kokkukutsujat seeläbi, et viimane saaks olla kindel, et kui ta on kutse kindlal aadressil saatnud, siis on ta koosoleku kokkukutsumise nõuded täitnud ja koosolekul tehtud otsused ei osutu koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise tõttu tühiseks.⁶⁰ Kokkuvõtvalt tuleb magistritöö autori hinnangul siinkohal nõustuda seega õiguskirjanduses väljendatud seisukohaga, et koosoleku kokkukutsuja ei või koosoleku teadete edastamiseks valida meelevaldselt ükskõik millist osaniku elektronposti aadressi, vaid koosoleku teated võib saata üksnes sellisele elektronposti aadressile, kust osanik saab kutsed eelduslikult ka kätte.⁶¹

1.1.3. Koosoleku kokkukutsuja teadlikkus osaniku aadressi erinevusest

Koosoleku kokkukutsumise teate saatmise viiside valikul tuleb arvestada ka ÄS § 172 lg 1 kolmanda lausega, mis sätestab, et kui osaühing teab või peab teadma, et osaniku aadress erineb osanike nimekirja kantust, tuleb teade saata ka sellel aadressil. Riigikohus on siinkohal põhjendatult märkinud, et sellest reeglist tuleb lähtuda ka juhul, kui juhatuse asemel kutsub

⁵⁸ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 907.

⁵⁹ Käerdi, M. jt. Ühinguõiguse revisjon. Analüüs-kontseptsioon, lk 20.

⁶⁰ RKTko 2-16-17508/52, p 12.

⁶¹ Lööke, A. Magistritöö (2022), lk 20.

koosoleku kokku mõni muu selleks õigustatud isik.⁶² Nimetatud põhimõtte viidi osanike koosoleku kokkukutsumise regulatsiooni sisse 1. jaanuaril 2006 jõustunud ja samas sõnastuses tänaseni kehtiva täiendusega, kusjuures paralleelselt lisati analoogiline säte juurde ka aktsiaseltside regulatsiooni (ÄS § 294 lg 3¹ esimene lause).⁶³ Samasisulise reeglga täiendati alates 1. juulist 2009 ka tulundusühistute regulatsiooni (TÜS § 41 lg 1 kolmas lause).⁶⁴ Järgnevalt tuleb analüüsida, milline on ÄS § 172 lg 1 kolmandas lauses sätestatud reegli sisu.

Siinkohal on alustuseks oluline märkida, et Riigikohtu järjekindla praktika kohaselt kannab koosoleku kokkukutsumise teate kohaletoimetamise riski reeglina osanik.⁶⁵ Eelnev tähendab muuhulgas seda, et osaniku enda ülesandeks on tagada, et osanike nimekirja oleks kantud lõppastmes selline aadress, millele saadetud koosoleku teated on viimasel võimalik ka tegelikult kätte saada.⁶⁶ Seega ei ole seaduse mõtte kohaselt eeldatav, et koosoleku kokkukutsuja peaks enne eelseisvat koosolekut osanike nimekirja kantud aadressiandmete õigsust alati omaalgatuslikult kontrollima, mistõttu võib koosolekut kokku kutsuv isik üldjuhul teate vastavasse nimekirja kantud aadressile saata, kartmata seda, et sellisele aadressile teate saatmisel rikutakse koosoleku kokkukutsumise korda. Õiguskirjanduses on põhjendatud sellist riskijaotust TsÜS §-st 32 tuleneva reeglga, mis kohustab osanikku suhetes ühinguga järgima hea usu põhimõtet ja arvestama ühingu õigustatud huvidega. Seejuures on selgitatud, et lisaks kohustusele ühingut oma aadressi muutumisest teavitada tuleneb TsÜS §-st 32 osanikule ka nõue olla ühingu jaoks kättesaadav ja olla valmis vastu võtma ühingu poolt edastatud teateid.⁶⁷

Sarnaselt kannab osanik koosoleku kutse kättesaamise riski üldjuhul ka Saksa õiguses. Nimelt on Saksa õigusteoorias selgitatud, et koosoleku teade tuleb saata osaniku poolt viimati teatatud aadressile.⁶⁸ Seejuures on Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et isegi kui selline aadress on kantud osanike nimekirja, siis ei võeta seda aluseks näiteks olukorras, kus osanik on andnud osaühingule teada, et temaga on võimalik kõige varem kontakti saada mõnelt muult aadressilt (näiteks ajutiselt puhkuseaadressilt).⁶⁹ Kui kutse saadetakse osaniku poolt teatavaks

⁶² RKTko 2-16-17508/52, p 10.

⁶³ Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2005, 57, 449.

⁶⁴ Mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, tulundusühistuseaduse ja äriseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2009, 13, 78.

⁶⁵ RKTko 2-16-17508/52, p 13; RKTko 3-2-1-10-17, p 15; RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

⁶⁶ RKTko 2-16-17508/52, p 13; RKTko 3-2-1-65-08, p 22; RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

⁶⁷ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 897.

⁶⁸ Seeling, R. O., Zwickel, M. Typische Fehlerquellen bei der Vorbereitung und Durchführung der Gesellschafterversammlung einer GmbH. – Deutsches Steuerrecht 2009, Heft 22, S. 1098.

⁶⁹ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 5. – Noack, U., Servatius, W., Haas, U. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. Beck'sche Kurz-kommentare, Band 20. 24. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2025.

tehtud aadressile ja selgub, et see aadress on ebaõige, siis ei pea osahing Saksa õigusteooria kohaselt osaniku õige aadressi välja selgitamiseks meetmeid võtma,⁷⁰ kusjuures kutse loetakse nõuetekohaselt saadetuks ka juhul, kui hiljem peaks selguma, et tähtitud kirja ei õnnestunud sellisele aadressile kohale toimetada⁷¹. Seega vastutab nii Eesti kui ka Saksa õiguses reeglina osanik selle eest, et osahingule oleks teatatud aadress, millelt on võimalik teated kätte saada.

Kuigi üldreeglina võib koosoleku kokkukutsuja tugineda koosoleku teate saatmisel osanike nimekirja kantud aadressile, ei ole see põhimõtte siiski absoluutne, kuna sellele seab Eesti õiguses seaduse tasemel piirangud eelkõige ÄS § 172 lg 1 kolmas lause. Vastava äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu, millega kõnealune norm seadusesse sisse viidi, seletuskirjas on selgitatud, et ÄS § 172 lg 1 kolmandast lausest tuleneb koosoleku kokkukutsujale kohustus saata koosoleku teade lisaks ka osaniku „tegelikule“ aadressile, kui see aadress erineb osanike nimekirja kantud aadressist ja koosoleku kokkukutsuja ühtlasi ka teab seda aadressi või peab seda teadma. Seejuures on seletuskirjas märgitud, et vastava nõude eesmärgiks on tagada, et koosolekust saaksid teada võimalikult paljud osanikud.⁷² Kõnealuse normi üheks eeskujuks võib autori arvates tõenäoliselt pidada Riigikohtu 2003. aasta otsust, milles asuti seisukohale, et kui koosoleku kokkukutsuja on kindlalt teadlik sellest, et osanik kutset osanike nimekirja kantud aadressilt kätte ei saa või ei saanud ning samaaegselt on koosoleku kokkukutsujale teada ka muud osaniku kontaktandmed, siis võib koosoleku kokkukutsujal olla hea usu põhimõttest tulenev kohustus konkreetset osanikku koosoleku toimumisest täiendavalt teavitada.⁷³ Nii on Riigikohus tõlgendanud ÄS § 172 lg 1 kolmandat lauset ka pärast selle normi kehtestamist, märkides, et osanike nimekirja tehtud aadressikandest ei saa lähtuda olukorras, kus koosoleku kokkukutsuja teab, et osanik sellelt aadressilt teateid kätte ei saa, vaid saab muult aadressilt.⁷⁴

Magistritöö autori hinnangul võib siinkohal teha seega järelduse, et ÄS § 172 lg 1 kolmas lause kohaldub olukorras, kus on täidetud kumulatiivselt kaks järgmist tingimust: (i) koosoleku kokkukutsuja teab või peab teadma, et konkreetne osanik ei saa osanike nimekirja kantud aadressilt teateid kätte; ja (ii) koosoleku kokkukutsuja teab või peab teadma konkreetse osaniku tegelikku kontaktaadressi, millelt osanik võib eelduslikult teateid kätte saada. Kui mõlemad eelnimetatud tingimused on samaaegselt täidetud, tuleb saata koosoleku teade nii osanike

⁷⁰ Papehl, M. A. Der unerreichbare GmbH-Gesellschafter. – Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins 2003, Heft 1, S. 28.

⁷¹ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 4.

⁷² Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE I), lk 29. – <https://www.riigikogu.ee/download/ea0ae4cd-ee9c-3dbf-bb0a-2c7f925e03c4> (01.10.2024).

⁷³ RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

⁷⁴ RKTko 3-2-1-65-08, p 22.

nimekirja kantud aadressile kui ka osaniku tegelikule aadressile, mida koosoleku kokkukutsuja teab või peab teadma. Kuigi kõnealune norm kehtestati perioodil, mil seadus ei näinud selgesõnaliselt koosoleku teate edastamiseks ette võimalust kasutada elektronposti aadressi, siis magistritöö autori arvates tuleb ÄS § 172 lg 1 kolmandat lauset tõlgendada kehtivas õiguses selliselt, et kui koosoleku kokkukutsujale on teada, et osanike nimekirja kantud aadressilt ei saa konkreetne osanik teateid kätte, siis võib muuks teadaolevaks aadressiks, millele tuleb koosoleku teade täiendavalt saata, olla nii tavaline postiaadress kui ka elektronposti aadress.

Siinkohal tuleb märkida, et Saksa GmbHG ei reguleeri erinevalt Eesti ÄS-ist selgesõnaliselt olukorda, kus koosoleku kokkukutsuja on teadlik sellest, et osanik ühingule teatatud aadressilt kutseid kätte ei saa. Samas on selle küsimuse üle diskuteeritud Saksa õiguskirjanduses, kus on märgitud, et õigusteadlaste seas puudub ühtne seisukoht, kuidas tuleks toimida olukorras, kus osaühing on saanud usaldusväärse teadmise selle kohta, et osanik ei saa ühingule viimati teatatud aadressilt koosoleku teateid kätte.⁷⁵ Nõustamispraktikas on soovitatud vaidluste vältimiseks järgida seisukohta, mille kohaselt peaks koosoleku kokkukutsuja sellises olukorras tegema mõistlikkuse piires ise täiendavaid jõupingutusi muude kutse saatmise alternatiivide kasutamiseks.⁷⁶ Saksa õiguskirjanduses on seejuures väljendatud ka seisukohta, et kui ühing saab teada osaniku uuest aadressist, mis erineb sellest, mis on ühingule varem teatatud, siis tuleks kahtluse korral saata teade mõlemale aadressile.⁷⁷ Magistritöö autori arvates võib eeltoodust järeldada, et kuigi GmbHG-s ei eksisteeri ÄS § 172 lg 1 kolmandale lausele vastavat reeglit, on osade õigusteadlaste seas peetud siiski vajalikuks analoogilisest põhimõttest lähtuda.

Tekkida võib ka küsimus sellest, mida tähendab ÄS § 172 lg 1 kolmanda lause mõttes olukord, kus koosoleku kokkukutsuja peab teadma osaniku aadressi erinevusest. Eesti õiguskirjanduses on selgitatud, et seda kriteeriumit tuleb sisustada VÕS § 15 lg-ga 4.⁷⁸ Viimati nimetatud norm sätestab, et kui isik ei teadnud õiguslikku tähendust omavat asjaolu raske hooletuse tõttu, siis loetakse, et ta pidi seda asjaolu teadma. Raske hooletuse all tuleb siinkohal mõista olukorda, kus osaühing on jätnud käibes vajaliku hoole olulisel määral järgimata (VÕS § 104 lg 4).

⁷⁵ Seeling, R. O., Zwickel., S. 1098.

⁷⁶ Papmehl, M. A., S. 28-29.

⁷⁷ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 15; Gottschalk, E., Wollschläger, C. Unwirksamkeit einer Ladung zur Gesellschafterversammlung durch Ersatzzustellung. – Gesellschafts- und Wirtschaftsrecht 2014, Heft 8, S. 174.

⁷⁸ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 900.

1.2. Koosoleku teate saatmise viise reguleerivate normide dispositiivsus ja võimalus nendest normidest teisiti kokku leppida osaühingu põhikirjas

Käesoleva alapeatüki eesmärgiks on välja selgitada, kas ÄS § 172 lg 1 teine ja kolmas lause on olemuselt dispositiivsed, ning kui vastus sellele on jaatav, siis analüüsitakse täiendavalt seda, millisel viisil on lubatud nimetatud normidest osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda. Kasutades seaduse grammatilist tõlgendamist ei ole võimalik kõnealuste normide osas jõuda järeldusele, et need normid oleksid lõppastmes dispositiivsed, kuna seadus ei näe ette selgesõnalist võimalust nendest koosoleku teate saatmise reeglitest osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda. Erinev regulatsioon sisaldub Eesti kehtivas õiguses näiteks mittetulundusühingute puhul, kui võrd mittetulundusühingute seaduse⁷⁹ (MTÜS) § 20 lg 6 teine lause võimaldab selgelt näha põhikirjas ette liikmete üldkoosoleku kokkukutsumise teate saatmiseks ka täpsema korra.⁸⁰

Esmalt keskendub magistritöö autor küsimusele, kas ÄS § 172 lg 1 teine lause on dispositiivne ja millised kõrvalekalded on sellest normist lubatud. Kuigi kehtiv seadus ei võimalda otsesõnu nimetatud normis sätestatud koosoleku teate edastamise viisidest osaühingu põhikirjaga kõrvale kalduda, väärrib autori arvates siinkohal alustuseks märkimist, et alates 1. septembrist 1995 kuni 31. detsembrini 2005 kehtinud ÄS § 172 lg 1 viimane lause, mis tunnistati alates 1. jaanuarist 2006 kehtetuks,⁸¹ nägi siiski ette ka selgesõnalise võimaluse leppida osaühingu põhikirjas kokku teistsuguses koosolekust teatamise korras. Seega on kõnealune regulatsioon olnud ajalooliselt dispositiivne, kuna nimetatud norm lubas osaühingu põhikirjas enne 2006. aasta algust seaduses sätestatust erinevalt kokku leppida ega kehtestanud sellele põhimõttele ühtegi piiravat lisatingimust. Samas jääb selgusetuks, miks seadusandja taolise sõnaselge võimaluse ÄS § 172 lg-st 1 täielikult ära kaotas, kui võrd omaaegses seadusemuudatuse seletuskirjas ei ole vastavaid põhjendusi otsesõnu märgitud. Seletuskirjast on võimalik välja lugeda, et seadusemuudatuste eesmärgiks oli eelkõige kindlustada osanikele piisav aeg selleks, et neil oleks võimalik koosolekuks valmistuda,⁸² millest saab magistritöö autori hinnangul järeldada, et seadusandja eesmärgiks võis olla pigem tagada, et osaühingu põhikirjas ei oleks võimalik kokku leppida kehtivas ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses nimetatud koosolekust etteteatamise

⁷⁹ Mittetulundusühingute seadus. – RT I, 23.12.2022, 15.

⁸⁰ Vt nt RKTkm 2-23-7156/29, p 17.1.

⁸¹ Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2005, 57, 449. Alates äriseadustiku jõustumisest 01.09.1995 kuni 31.12.2005 oli ÄS § 172 lg 1 sõnastatud tervikuna järgmiselt: „Juhatus saadab osanike koosoleku toimumise teate kõigile osanikele vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist. Teade saadetakse osanike nimekirja kantud aadressil. Põhikirjas võib näha ette teistsuguse teatamise korra.“

⁸² Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE I), lk 29.

miinimumtähtajast lühemas tähtajas (vt ka ptk 2.2). Seega võib arvata, et seadusandja eesmärk ei olnud tingimata piirata vabadust leppida kokku muudes koosoleku teate edastamise viisides.

Seevastu analoogilises olukorras, kus sõnaselge võimalus leppida põhikirjas kokku seadusest erinevas üldkoosolekust teatamise korras kaotati ÄS § 172 lg-ga 1 sarnasest TÜS § 41 lg-st 1 alates 1. juulist 2009 tulundusühistute puhul,⁸³ asus Riigikohus kindlale seisukohale, et sellisest seadusemuudatusest on võimalik järeldada üksnes seda, et seadusandja soovis vastava võimaluse edaspidi täielikult välistada, mistõttu on kehtiva TÜS § 41 lg 1 näol tegemist tervikuna imperatiivse sättega.⁸⁴ Seega asus Riigikohus seisukohale, et tulundusühistu põhikirjas ei ole võimalik teisiti kokku leppida ka TÜS § 41 lg 1 teises lauses nimetatud teate edastamise viisist. Magistritöö autori hinnangul on selline seisukoht vähemalt vaieldav, kuna ka seaduseelnõu, millega kaotati TÜS § 41 lg-st 1 selgesõnaline võimalus kokku leppida teistsuguses üldkoosolekust teatamise korras, seletuskirjast ei ole võimalik välja lugeda, et seadusandja eesmärgiks oleks olnud kehtestada tervikuna imperatiivne regulatsioon. Kuna seletuskirjas on ka siinkohal muudatusi põhjendatud eelkõige vajadusega kindlustada ühistu liikmetele piisav aeg üldkoosolekuks valmistumiseks,⁸⁵ võib ka siinkohal arvata, et muudatuste eesmärgiks oli pigem tagada, et TÜS § 41 lg 1 neljandas lauses nimetatud üldkoosolekust teavitamise miinimumtähtajast ei oleks võimalik põhikirjas kokku leppida lühemat tähtaega.

Riigikohus on 2008. aastal asunud alates 1. jaanuarist 2006 kuni 31. detsembrini 2010 kehtinud redaktsioonis ÄS § 172 lg 1 tõlgendamisel seisukohale, et see norm näeb ette minimaalsed nõuded osanike kaitseks, millest võib osaühingu põhikirjas ÄS § 139 lg 2 järgi kõrvale kalduda ja näha selles ette üksnes rangemaid nõudeid.⁸⁶ Seega jaatas Riigikohus osaühingu puhul siiski eelnimetatud perioodil kehtinud ÄS § 172 lg 1 regulatsiooni osalist dispositiivsust, kehtestades teisisõnu reegli, mille kohaselt näeb viidatud norm ette minimaalse standardi, millest ei ole võimalik põhikirjas kokku leppida osaniku jaoks ebasoodsamas regulatsioonis. Siinkohal on magistritöö autori hinnangul oluline rõhutada, et Riigikohus tegi nimetatud otsuse ajal, mil ÄS § 172 lg 1 teine lause oli sõnastatud selliselt, et koosoleku kokkukutsumise teate võis saata üksnes osanike nimekirja kantud aadressil. Koosoleku kutse edastamise viiside loetelu laiendati

⁸³ Mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, tulundusühituseaduse ja äriseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2009, 13, 78.

⁸⁴ RKPJKo 3-4-1-51-14, p 52.

⁸⁵ Mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, tulundusühituseaduse ja äriseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (271 SE), lk 42 – <https://www.riigikogu.ee/download/6bed6349-942d-508d-1185-91a82f690908> (10.02.2025).

⁸⁶ RRTKo 3-2-1-65-08, p 20.

seaduses alles alates 1. jaanuarist 2011,⁸⁷ kui ÄS § 172 lg 1 regulatsiooni lisandus teate saatmise võimalus selgelt ka elektronposti teel ning pärast seda on sätte sõnastus püsinud muutumatuna.

Seega ei näinud ÄS § 172 lg 1 teine lause ette eelviidatud Riigikohtu otsuse tegemise ajal erinevalt kehtivast õigusest võimalust saata koosoleku kokkukutsumise teade lisaks osanike nimekirja kantud aadressile ka elektronposti aadressile. Seetõttu on iseenesest küsitav, kas ja millises ulatuses on võimalik Riigikohtu toonast tõlgendust käesoleva magistritöö kirjutamise hetkel kehtiva ÄS § 172 lg 1 teise lause osas järgida, kuna vastavas küsimuses ei ole vähemalt autorile teadaolevalt kohtupraktikas hiljem seisukohta võetud. Sellist seisukohta võib autori hinnangul mõjutada ka rohkem kui viimase aastakümne tehnoloogia hüppeline areng, mistõttu võivad 2008. aastal võetud seisukohad kõnealuse normi dispositiivsuse kohta erineda magistritöö kirjutamise hetkel tehtavatest järeldustest. Nii võib tekkida põhjendatud küsimus näiteks sellest, et kui järgima peaks seisukohta, mille kohaselt võib ÄS § 172 lg 1 teises lauses ette nähtud koosoleku teate saatmise viisidest näha osaühingu põhikirjas ette üksnes rangemaid variante, siis kuidas oleks see põhimõtte kohaldatav tänapäeval olukorras, kus ÄS näeb paralleelselt ette mitu lubatavat, kuid samas olemuslikult erinevat teate saatmise standardit.

Erinevalt Eesti ÄS-ist on Saksa GmbHG § 45 lg-s 2 ette nähtud võimalus otsesõnu GmbH põhikirjas kokku leppida teistsuguses koosoleku kokkukutsumise korras, mis hõlmab seeläbi vabadust kõrvale kalduda GmbHG § 51 lg 1 esimeses lauses sätestatud tähtid kirja nõudest kui kohustuslikust koosoleku teate saatmise viisist. Saksa õiguskirjanduses on märgitud, et põhikirjavabadus ei ole siinkohal siiski absoluutne ja aktsepteeritavaks peetakse eelkõige koosoleku kokkukutsumise nõuete rangemaks muutmist, kuid vastavate reeglite seadusega võrreldes leebemaks muutmine on lubatud üksnes sellisel viisil, mis ei kahjusta lõppastmes ebamõistlikult osanike õigusi.⁸⁸ Kitsamalt koosoleku kokkukutsumise teate saatmise viiside osas on Saksa õiguskirjanduses asutud seejuures seisukohale, et erinevad lihtsustused tähtid kirja nõudest kõrvalekaldumisel on lubatud. Näiteks võib Saksa õiguses GmbH puhul põhikirjas kokku leppida, et koosoleku teate võib saata näiteks ka elektronposti teel.⁸⁹ Seda võimalust on Saksa õiguskirjanduses õigustatud muuhulgas sellega, et tähtid kirja nõuet peetakse vähemalt tänapäeval valdavalt üsna piiravaks koosoleku kutse saatmise viisiks.⁹⁰

⁸⁷ Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2010, 77, 589.

⁸⁸ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 69.

⁸⁹ Wicke, H. GmbHG § 51, Rn. 10.

⁹⁰ Teichmann, C. Vertragsfreiheit im Innenverhältnis der GmbH-Gesellschafter. – Rheinische Notar-Zeitschrift 2013, Heft 7/8, S. 349.

Eesti õiguses kehtiva ÄS § 172 lg 1 teise lause dispositiivsuse küsimuses seisukoha võtmiseks tuleb järgnevalt eelkõige välja selgitada, millised on kitsamalt viidatud normi aluseks olevad eesmärgid, mis võiksid sätte dispositiivsust piirata või selle koguni välistada (viimasel juhul oleks tegemist imperatiivse normiga). Dispositiivsuse analüüsi puhul keskendub magistritöö autor seejuures ka sellele, millisele regulatsiooni eesmärkidest tuletatud miinimumstandardile peaks koosoleku teate saatmise viis vastama, et selles oleks lubatud põhikirjas kokku leppida.

Kõige üldisemal tasemel on Saksa õiguskirjanduses peetud osanike koosoleku kokkukutsumise reeglite eesmärgiks eelkõige kindlustada, et igale osanikule oleks lõppastmes tagatud õigus otsustusprotsessis osaleda ja võimalus teha seda ettevalmistunult.⁹¹ Eesti õiguskirjanduses on seejuures analoogiliselt märgitud, et osanike õigus koosolekul informeeritult osaleda on üks tähtsamaid osanike õigusi.⁹² Sellist osalemisõigust ei ole osanikel võimalik aga mõistetavatel põhjustel efektiivselt teostada, kui nad ei ole saanud koosoleku toimumisest teada. Riigikohus on seetõttu põhjendatult leidnud, et koosoleku kokkukutsumise reeglid peavad tagama osanikele võimaluse ühest küljest teada saada koosoleku toimumise ajast, kohast ja seal otsustatavatest küsimustest ning teisest küljest ennast koosolekuks ette valmistada ja seal informeeritult hääletada.⁹³ Koosoleku teate edastamise viisi valikul on järelikult kahtlemata üks kesksemaid rolle osanike fundamentaalsete õiguste kaitse tagamisel, sest kui osaühingu põhikirjas reguleeritav teate saatmise viis ei võimalda osanikul ülalnimetatud regulatsiooni eesmäärke täita, ei ole osanike osalemisõigus piisaval määral tagatud. Sellest võib järeldada, et ÄS § 172 lg 1 teine lause ei ole täielikult dispositiivne norm. Nii on ka Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et kuigi GmbHG § 45 lg 2 võimaldab põhikirjas üldreeglina näha ette võrreldes GmbHG §-s 51 sätestatuga erineva regulatsiooni, tuleb siiski igal üksikjuhtumil silmas pidada, et põhikirja lisatav tingimus ei tohi osaniku osalemisõiguse sisu kahjustada.⁹⁴

Kitsamalt koosoleku teate saatmise viiside kontekstis on Riigikohus asunud seisukohale, et teadete edastamise regulatsiooni eesmärgiks on kaitsta kutse adressaadiks olevaid osanikke seeläbi, et neile tagatakse teate kättesaamine.⁹⁵ Eesti õiguskirjanduse kohaselt peab osanikele

⁹¹ Altmeyden, H. GmbHG § 51, Rn 1. – Altmeyden, H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. 11. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2023; Leuring, D., Rubner, D. Die Verabredung zu einer Gesellschafterversammlung. – Neue Juristische Wochenschrift Spezial 2023, Heft 11, S. 335; Wicke, H. GmbHG § 51, Rn. 1.

⁹² Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 889.

⁹³ RKTko 3-2-1-10-17, p 13.

⁹⁴ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 116. – Michalski, L., Heidinger, A., Leible, S., Schmidt, J. Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz). Band 2 (§§ 35-88 GmbHG, EGGmbHG). 4. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2023; Wicke, H. GmbHG § 51, Rn. 1.

⁹⁵ RKTko 2-16-17508/52, p 12.

olema seeläbi tagatud vabadus otsustada, kas nad soovivad koosolekust osa võtta ja neile kuuluvaid õigusi teostada.⁹⁶ Nimetatud eesmärgi näol on üldisemal tasemel tegemist seega selgelt osaniku osalemisõiguse kaitse tagatisega ning seetõttu piirab viidatud eesmärk selgelt ka ÄS § 172 lg 1 teise lause dispositiivsust. Saksa õiguskirjanduses on rõhutatud samuti teate kättesaamise tagamise olulisusele, ning põhikirjavabaduse kontekstis leitud, et lähtuda tuleks seaduse eesmärgist, milleks on tagada osanikule võimalikult tõenäoline teate kättesaamine.⁹⁷ Magistritöö autori arvates tuleb selle seisukohaga arvestada ka Eesti õiguses, sest kui põhikirjas kokku lepitud teate edastamise viis ei võimalda vajalikul tasemel kindlustada teate osanikuni jõudmist, siis kahjustaks see ebamõistlikult osaniku õigusi, mistõttu ei tohiks olla selline kutse edastamise variant lubatav. Üksikjuhtumitel on magistritöö autori arvates siiski küsitav, kust selline turvaline standard kulgeb, arvestades seda, et erinevalt Saksamaal tänaseni kehtivast tähitud kirja nõudest ei kohusta ÄS § 172 lg 1 teine lause osaniku aadressil kirja saates sellist ranget edastamisviisi järgima ning lisaks võimaldab Eesti kehtiv regulatsioon teate saatmist seaduse tasandil sõnaselgelt ka elektronposti teel. Saksa õigusteoorias on peetud siiski näiteks aegunuks GmbHG § 51 lg 1 aluseks olevat algset ideed, mille kohaselt peaks üksnes tähitud kiri andma piisava garantii koosoleku teate adressaadini jõudmiseks, ning leitud, et ka tänapäevaste elektrooniliste sidevahendite töökindlust võib pidada väga kõrgeks, mistõttu ei ole selliste teate saatmise viiside reguleerimine põhikirjas välistatud.⁹⁸ Eeltoodust võib autori arvates järeldada, et teate edastamise viisi peab olema võimalik pidada (näiteks tehniliselt) piisavalt usaldusväärseks, et see suudab tagada teate turvalise ja tõenäolise kohalejõudmise.

Nõuetekohase osalemisõiguse tagamisega tekib põhjendatud küsimus ka sellest, kas osanike koosoleku kokkukutsumise regulatsiooni eesmärk ulatub siinkohal selleni, et koosoleku teade peab olema vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, kuivõrd magistritöö autori arvates ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud teate edastamise viisid seda eesmärki olemuse poolest pealtnäha taotleavad. Sellist seisukohta näib toetavat õiguskirjandus, kus on Eesti õiguse kontekstis märgitud, et lisaks teate edastamise võimalusele e-kirja teel võiks lubatavaks pidada teate edastamist ka muus vormis, mis võimaldab kirjalikku taasesitamist.⁹⁹ Eelnev tähendaks seda, et põhikirjas ei peaks olema lubatud kokku leppida koosoleku kokkukutsumises suulises vormis. Suulise vormi all peab magistritöö autor silmas seejuures mis tahes viisi, kus koosoleku teate sisu edastatakse osanikule suusõnaliselt (sealhulgas mõne tehnilise sidevahendi kaudu).

⁹⁶ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 890.

⁹⁷ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 119.

⁹⁸ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 73.

⁹⁹ Vutt, M. Doktoritöö (2024), lk 36.

Saksa õiguskirjanduses on võimalik täheldada koosoleku teate vormi küsimuses teatavat arvamuste lahknemist. Ühelt poolt on teoorias märgitud, et suulisel viisil edastatud kutse annab piisava garantii teate osanikuni jõudmiseks, mistõttu võib pidada seda lubatavaks.¹⁰⁰ Teisalt on õiguskirjanduses leitav seisukoht, mille kohaselt ei võimalda näiteks telefonikõne tagada piisaval määral koosoleku sisust ning toimumise ajast ja kohast teada saamist.¹⁰¹ Magistritöö autor nõustub viimati nimetatud seisukohaga ja leiab, et vähemalt Eesti õiguses ei peaks olema lubatav osaühingu põhikirjas kokku leppida selliselt, et koosoleku teateid edastatakse suuliste kanalite kaudu. Seda võib põhjendada sellega, et koosoleku kokkukutsuja poolt edastatav informatsioon võib olla tulenevalt ÄS § 172 lg-st 2 väga mahukas (vt ptk 3.1), mistõttu ei ole võimalik osanikelt eeldada, et nad kogu suuliselt esitatud teate sisu piisava detailsusega meelde jätavad. Samuti esineb suulise teate edastamise korral märkimisväärne risk, et teabe edastamise käigus võib osa informatsioonist jõuda adressaadini moonutatud kujul, näiteks kui adressaat kuuleb teavet valesti või unustab koosoleku kokkukutsuja mõne olulise aspekti lihtsalt osanikule teatada. Selline teave on aga oluline selleks, et kutse adressaadil oleks võimalik koosolekul osaleda ja selleks valmistuda. Nõustuda tuleb seetõttu õiguskirjanduses väljendatud seisukohaga, mille kohaselt peab osanikel olema võimalik võimalik eelseisva koosoleku kohta saadud informatsiooni hiljem uuesti üle vaadata.¹⁰² Magistritöö autor asub seega seisukohale, et osanike õiguste tõhusa kaitse tagamise eesmärgil peab koosoleku teade olema edastatud viisil, mis võimaldab teate sisu kirjalikku taasesitamist, mistõttu ei saa lubatavaks pidada näiteks põhikirjas sisalduvat tingimust, mille kohaselt võib teateid edastada telefonikõne teel.

Osaühingu kõrgeima otsustustasandi liikmete õiguste kaitse tagamisega tekib küsimus ka sellest, kas koosoleku kokkukutsumine peab toimuma üksnes selliste kanalite kaudu, mis võimaldab individuaalset koosolekust teavitamist. Nimelt näeb ÄS 172 lg 1 teine lause ette selles kontekstis ette üksnes sellised koosoleku teate edastamise viisid, mille puhul on teate saatmine suunatud igale konkreetsele osanikule alati eraldi. Aktsiaseltsi regulatsioon näeb siinkohal ette erinevalt osaühingu regulatsioonist näiteks võimaluse loobuda aktsionäride individuaalsest teavitamisest ning avaldada üldkoosoleku teade vähemalt ühes üleriigilise levikuga päevalehes, kui aktsiaseltsil on üle 50 aktsionäri (ÄS § 294 lg 1 kolmas lause). Saksa õiguskirjanduses on GmbH puhul leitud, et põhikirjas ei peaks olema lubatud kokku leppida koosolekust teatamises üldajalehtede kaudu, kuna praktikas pööratakse nendele kanalitele vähe tähelepanu, mistõttu ei oleks vastava kutse jõudmine iga osanikuni piisaval määral

¹⁰⁰ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 73.

¹⁰¹ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 119.

¹⁰² Jürimäe, K. Magistritöö (2020), lk 28.

garanteeritud.¹⁰³ Eesti õiguskirjanduses on seejuures asunud samuti seisukohale, et põhikirjas ei ole lubatud sellisel viisil teate edastamises kokku leppida ning seda põhjendusel, et osaühingu regulatsioon lähtub erinevalt aktsiaseltsidele mõeldud reeglistikust pigem eeldusest, et tegemist on olemuslikult väiksema äriühingu vormiga, mis ei ole mõeldud suure liikmeskonna jaoks.¹⁰⁴ Magistritöö autor nõustub nende seisukohtadega, sest kui osaühingul ei ole reeglina palju osanikke, siis puudub ka mõistlik põhjendus, miks peaks osanikele panema sedavõrd intensiivse kohustuse jälgida koosolekust teada saamiseks regulaarselt mõnda ajalehte. Samuti ei ole magistritöö autori hinnangul võimalik osaühingu põhikirjas kokku leppida selles, et koosoleku teated avaldatakse üksnes osaühingu kodulehel. Seisukohta, et kutse saatmine tuleb tagada alati igale osanikule eraldi, on väljendatud ka õiguskirjanduses.¹⁰⁵ Seega tuleb asuda seisukohale, et koosoleku teate edastamise viis peab tagama eranditult iga osaniku individuaalse teavitamise.

Koosoleku kokkukutsumise regulatsiooni eesmärk ei ole siiski kaitsta üksnes kutse adressaadiks olevaid osanikke. Riigikohus on asunud seisukohale, et teate edastamise reeglite eesmärgiks on kaitsta teate adressaadi kõrval ka isikut, kes koosoleku kokku kutsub. Selliseks isikuks on üldjuhul osaühing ise, kuid kokkukutsumise õigus võib seaduses nimetatud juhtudel üle minna ka osanikele või muudele isikutele (ÄS § 171 lg 3). Nii tuleb Riigikohtu hinnangul koosoleku kokkukutsujale tagada kindlus, et kui viimane saadab kutse kindlal aadressil, siis on ta täitnud koosoleku teate saatmisele kehtestatud nõuded ja koosolekul tehtud otsused jäävad kehtima (s.t need ei osutu koosoleku kokkukutsumise korra rikkumise tõttu tühiseks).¹⁰⁶ Autori hinnangul ei mõjuta osaühingu põhikirjas ÄS § 172 lg 1 teises lauses sätestatud kutse saatmise viisidest kõrvale kaldumine iseenesest sellist tagatavat eesmärki. Kui osanikud on soovinud sisesuhete reguleerimise kaudu põhikirjas kokku leppida mõnes seadusest erinevas koosoleku teate saatmise viisis, mis tagab vähemalt seadusega ette nähtud miinimumstandardi, annab osaühingu põhikiri ette pelgalt uue õigusliku raami, mille reegleid järgides tagatakse ka koosoleku kokkukutsujale kindlus, et koosolekul vastu võetud otsused ei osutu hiljem tühiseks.

Küll aga võib koosoleku kokkukutsuja kindlust koosolekul tehtud otsuste kehtima jäämise osas mõjutada negatiivselt olukord, kus vaidluse korral ei suudeta koosoleku kokkukutsumise teate nõuetekohasel viisil saatmist hiljem tuvastada. Nimelt lasub Eesti õiguskirjanduse kohaselt koosoleku kokkukutsujal kohustus tõendada koosoleku teate saatmist.¹⁰⁷ Põhjus, miks tõendada

¹⁰³ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 119.

¹⁰⁴ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 895.

¹⁰⁵ Jürimäe, K. Magistritöö (2020), lk 30.

¹⁰⁶ RKTko 2-16-17508/52, p 12.

¹⁰⁷ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr-d 893-894.

on vaja üksnes teate õigel viisil saatmist, mitte selle tegelikku kättesaamist, on tingitud sellest, et koosoleku teate kohaletoimetamise riisikot kannab Riigikohtu seisukoha järgi iga osanik ise (sealhulgas ka nendel juhtudel, kus teade võib olenemata nõuetekohasel viisil saatmisest ikkagi kaduma minna) ning seda muuhulgas põhjendusel, et koosoleku korrektse kokkukutsumise tõendamine ei tohiks muutuda osaühingu jaoks ebamõistlikult keeruliseks, kuna see võib lõppastmes takistada ühingu efektiivset juhtimist.¹⁰⁸ Sarnastel põhjendustel on ka Saksa õiguskirjanduses märgitud, et piisab üksnes kutse saatmise tõendamisest, mistõttu ei ole vajalik tõendada kutse reaalset kättesaamist.¹⁰⁹ Eeltoodud seisukohtadega tuleb osanike koosoleku kokkukutsumise kontekstis nõustuda, sest vastasel juhul saaksid need osanikud, kes ei ole koosolekul vastu võetud otsustega mingil (sealhulgas pahausksel) põhjusel rahul, tugineda koosoleku teate kättesaamise kohta veenvate tõendite puudumise korral automaatselt kokkukutsumise korra olulisele rikkumisele ja seeläbi tehtud otsuste tühisusele (ÄS § 172¹), isegi kui tegelikult ei ole kokkukutsumise nõudeid rikutud. Eeltoodust on magistritöö autori arvates järeldatav, et ka osaühingu põhikirjas kokkulepitav koosoleku teate edastamise viis peaks võimaldama vähemalt teatud mõistlikul kujul seda, et konkreetsel viisil teate saatmist oleks võimalik tõendada. Magistritöö autori hinnangul võib seda pidada ka üheks täiendavaks argumendiks, miks ei peaks olema lubatud koosoleku teate edastamine suulises vormis, kuna praktikas on sel viisil kutse osanikule edastamist vaidluse korral äärmiselt keeruline tõendada.

Kuigi eespool selgus, et nii Eesti kui ka Saksa õiguses on iseenesest leitud, et seadusega kehtestatud koosoleku kokkukutsumise standardist võib osaühingu põhikirjas valdavalt ette näha rangemaid reegleid, ei tohiks Saksa õiguskirjanduse kohaselt tekkida siiski samaaegselt olukorda, kus koosoleku kokkukutsumine muutub nende reeglite tõttu ebamõistlikult keeruliseks, arvestades eelkõige vähemuste kaitstavaid õigusi.¹¹⁰ Magistritöö autori hinnangul tuleb eeltoodud seisukohaga põhikirjavabaduse piiride kindlaksmääramisel arvestada ka Eesti õiguses. Nii näeb kehtiv seadus ette sellistele osanikele, kelle osad esindavad vähemalt 1/10 osakapitalist (ÄS § 171 lg 2 p 3), õiguse teatud seaduses sätestatud kriteeriumite täitmisel ise koosolek kokku kutsuda (ÄS § 171 lg 3). Kui osaühingu põhikirjas on seejuures kehtestatud ülemäära ranged reeglid teate saatmise viisidele, siis takistatakse mis tahes koosolekut kokku kutsuval isikul või organil, sealhulgas vähemusosanikel, koosolekut nõuetekohaselt kokku kutsuda, mistõttu peaks ka nimetatud eesmärk piirama ÄS § 172 lg 1 teise lause dispositiivsust.

¹⁰⁸ RKTko 2-16-17508/52, p 13; RKTko 3-2-1-10-17, p 15; RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

¹⁰⁹ Leuring, D., Stein, P., S. 592.

¹¹⁰ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 70; Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 117.

Magistritöö autori hinnangul võib pidada heaks näiteks, kus koosoleku kokkukutsumine võib muutuda ebamõistlikult keeruliseks, olukorda, kui osaühingu põhikirjas oleks lubatud kokku leppida selles, et kutsed tuleb koosoleku kokkukutsujal alati endal isiklikult osanikele üle anda. Siinkohal võib näitena konstrueerida olukorra, kus osaühingul on palju osanikke ja nad asuvad üksteisest igapäevaselt väga kaugel, mistõttu peaks koosoleku kokkukutsuja nägema koosoleku kokkukutsumiseks võrreldes koosoleku teate saatmisega muudel viisidel (näiteks kolmanda isiku või elektronposti vahendusel) palju rohkem vaeva, kuna eelduslikult nõuab koosoleku kutse isiklik üleandmine täiendavalt iga osanikuga eraldi kutse üleandmise aja ja koha kokkuleppimist ning kutse kohaletoimetamist. Praktikas võib see osutada isegi võimatuks, kui mõne osaniku elukoht ei ole Eestis, vaid välismaal. Seega ei saa pidada lubatavaks põhikirjas sisalduvat kokkulepet, mis takistab ebamõistlikult nõuetekohast koosoleku kokkukutsumist.

Vahejärelalusena asub magistritöö autor seisukohale, et eelpool käsitletud regulatsiooni eesmärkidest ei ole võimalik tuletada ÄS § 172 lg 1 teise lause täielikku imperatiivsust. Kui puudub kahtlus, et leidub ka mitmeid teisi koosoleku teate edastamise viise, mille puhul võib ÄS § 172 lg 1 teises lauses kehtestatud kutse saatmise standardi vähemalt samal tasemel või veelgi tõhusamalt täita ja osaühingu sisesuhete reguleerimise absoluutseks piiramiseks ei ole ka muid õigustavaid põhjendusi, siis on tegemist dispositiivse normiga. Magistritöö autor on seisukohal, et kõnealune norm peaks olema dispositiivne siiski vaid osaliselt ja üksnes ulatuses, milles osaühingu põhikirjas seadusega ette nähtud koosoleku teate edastamise viisidest kõrvalekaldumine ei kahjusta koosoleku teate adressaadi ega ka koosoleku kokkukutsuja õigustatud huve. Seejuures ei peaks magistritöö autori arvates püstitama põhikirjavabaduse piiride ulatuse puhul tingimata küsimust sellest, kas konkreetsetest ÄS § 172 lg 1 teises lauses otseselt nimetatud alternatiivsetest teate edastamise viisidest võib näha ette rangemaid või leebemaid võimalusi, vaid pigem tuleks keskenduda igal üksikjuhtumil sellele, kas seadusest erineva või seadust täpsustava põhikirjas sisalduva kokkuleppe puhul on regulatsiooni eesmärgist lähtuv minimaalne standard täidetud. Magistritöö autori hinnangul tuleb eeltoodule tuginedes asuda seisukohale, et osaühingu põhikirjas reguleeritava koosoleku teate edastamise viisi lubatavuse üle otsustamiseks tuleb igal üksikjuhtumil alati hinnata, kas konkreetne teate saatmise variant vastab kumulatiivselt eelkõige järgmisele kolmele miinimumkriteeriumile:

- 1) tegemist on olemuslikult sellise teate edastamise viisiga, mis ei kahjusta osaniku osalemisõiguse sisu, mis tähendab eelkõige seda, et konkreetne teate edastamise viis peab lõppastmes tagama osaniku individuaalse teavitamise, võimaldama teate sisu kirjalikku taasesitamist ning kindlustama teate piisavalt turvalise ja tõenäolise kohalejõudmise;

- 2) tegemist on olemuslikult sellise teate edastamise viisiga, mille puhul on koosoleku kokkukutsujal võimalik teate osanikule saatmist mõistlikul kujul tõendada; ja
- 3) tegemist on olemuslikult sellise teate edastamise viisiga, mis ei too kaasa olukorda, kus koosoleku nõuetekohane kokkukutsumine võib muutuda põhjendamatult keeruliseks.

Kuigi magistritöö autor on seisukohal, et ÄS § 172 lg 1 teine lause on osaliselt dispositiivne norm, ei ole Eesti õiguses siiski üheselt selge, millised konkreetsed seadusest erinevad või seadust täpsustavad kokkulepped võiksid olla osaühingu põhikirjas koosoleku teate edastamise viiside reguleerimisel lubatavad, mistõttu tuleb seda järgnevalt analüüsida. Seejuures peaks olema autori hinnangul igal üksikjuhtumil määrava tähtsusega see, kas konkreetne põhikirjas sisalduv kokkulepe vastab regulatsiooni eesmärkidest tuletatud miinimumstandardile.

Näiteks võib tekkida küsimus, millises ulatuses on lubatud osaühingu põhikirjas seadusest erinevalt reguleerida ÄS § 172 lg 1 teises lauses nimetatud teate saatmise viise. Nagu eelpool selgus, siis võib osaniku tavapostiaadressile koosoleku teateid saata näiteks postiga või muul analoogilisel viisil (vt ptk 1.1.1). Riigikohus näiteks pidanud õigustatult lubatavaks osaühingu põhikirjas sisalduvat tingimust, mille kohaselt tuleb koosolek kokku kutsuda üksnes tähitud kirjaga.¹¹¹ Saksa õiguskirjanduses on siiski peetud vaieldavaks näiteks küsimust sellest, kas põhikirjas peaks olema lubatud kokku leppida koosoleku teate saatmises lihtkirjaga, kuivõrd lihtkiri ei pruugi tagada tähitud kirjaga võrreldes piisavat kindlust, et teade lõpuks osanikuni jõuab.¹¹² Eesti õiguskirjanduses on peetud lihtkirjaga kutse saatmise üheks puuduseks seda, et sellisel viisil on kutse saatmist raske tõendada.¹¹³ Kuigi teatud ulatuses võib nende argumentidega iseenesest nõustuda, tuleb siinkohal siiski arvestada, et erinevalt Saksa GmbHG § 51 lg 1 esimesest lausest ei näe ÄS § 172 lg 1 teine lause ette kohustust kutsuda koosolek kokku rangelt üksnes tähitud kirjaga, mistõttu loeb Eesti kehtiv õigus lihtkirjaga koosoleku kokkukutsumise nõuetekohaseks. Ilmselt on võimalik väita seda, et kuigi lihtkirja saatmine ei ole võrreldes muude teate edastamise viisidega lihtsasti tõendatav, ei ole see siiski ilmvõimatu, näiteks kui postkontorist on võimalik paluda kviitung teate lähetamise kohta konkreetsele aadressile. Risk lasub sellisel juhul aga koosoleku kokkukutsujal, kes peab alati hoolikalt kaaluma, kuidas konkreetsel juhul oleks võimalik teate saatmist veenvalt tõendada. Lihtkirja kohale jõudmise usaldusväärsus puudutavas osas nõustub magistritöö autor Saksa õiguskirjanduses toodud seisukohaga, mille kohaselt ei ole tänapäeval iseenesest põhjust

¹¹¹ RKTko 3-2-1-65-08, p 20.

¹¹² Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 73; Teichmann, C., Rn. 349.

¹¹³ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 903.

kahelda selles, et ka lihtkirjad tõenäoliselt turvaliselt õigele aadressile jõuavad.¹¹⁴ Eeltoodust on järeldatav, et kuigi see ei ole soovitatav ega ka mõistlik, siis peaks Eesti õiguses olema lubatud osaühingu põhikirjas kokku leppida ka selles, et koosoleku kokkukutsumise teated edastatakse lihtkirjaga. Saksa õiguskirjanduses on seevastu soovitatud valida teate saatmisel lihtkirjaga vähemalt täiendav teate edastamise viis, näiteks e-kiri, mille osanikule edastamist oleks lihtne tõendada.¹¹⁵ Samas mõonab magistritöö autor, et Eesti õiguse kontekstis ei oleks sellisel kokkuleppel võrreldes Saksa õigusega erilist praktilist tähendust, sest ÄS § 172 lg 1 teine lause lubab koosoleku kokku kutsuda lihtkirjaga juba seaduse tasemel, mistõttu oleks osaühingu põhikirjas mõistlik kokku leppida teate saatmises eelkõige vaid tähtid kirjaga.

Kaasaegses digitaliseerunud ühiskonnas võib tekkida küsimus eelkõige sellest, millistel elektroonilistel viisidel peaks olema lubatud koosoleku teateid osanikele saata. Kehtiv ÄS § 172 lg 1 teine lause näeb selles kontekstis sõnaselgelt ette ainult ühe elektroonilise võimaluse koosoleku teate edastamiseks, milleks on teate saatmine elektronposti teel. Kuna seadus peab sellist kutse saatmise viisi lubatavaks, ei ole magistritöö autori hinnangul kahtlust, et osanikud võivad osaühingu põhikirjas kokku leppida ka kutsete edastamises üksnes elektronpostiga, kuna see vastab regulatsiooni standardile. Tänapäeval on siiski teoreetiliselt võimalik kasutada koosoleku toimumise teate saatmiseks elektronposti kõrval suures ulatuses erinevaid ja vabalt kättesaadavaid muid elektroonilisi kanaleid, mille kaudu on võimalik vastavat informatsiooni osanikele vähemalt sama efektiivselt edastada. Sellisteks kanaliteks võib pidada eelkõige erinevaid elektroonilist suhtlust võimaldavaid rakendusi, millest tuntumateks on magistritöö autori hinnangul hulgas näiteks Messenger, WhatsApp, Signal jne, kuid kahtlemata võib taolisteks kanaliteks pidada ka valdavalt rohkem ärikeskkondades kasutatavaid elektroonilist suhtlust võimaldavaid platvorme, nagu Microsoft Teams, Slack jne. Siinkohal tekib küsimus, kas osanikud võivad selliste teate edastamise kanalite kasutamises põhikirjas kokku leppida.

Saksamaal on õigusteoorias peetud erinevate elektrooniliste koosoleku teate saatmise viiside põhikirjas reguleerimist lubatavaks. Seda on õigustatud muuhulgas sellega, et võrdlemisi range tähtid kirja nõude kõrval on ka mitmed tänapäevased elektroonilised teate edastamise viisid piisavalt usaldusväärsed.¹¹⁶ Näiteks on Saksa õiguskirjanduses GmbH puhul märgitud, et elektrooniliselt võib olla lubatud koosoleku teade edastada nii elektronposti kui ka näiteks sotsiaalmeedia grupi kaudu, kui selles on põhikirjas kokku lepitud.¹¹⁷ Elektronpostiga teate

¹¹⁴ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 73.

¹¹⁵ *Ibidem*.

¹¹⁶ *Ibidem*.

¹¹⁷ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 45.

edastamise kasuliku omadusena on muuhulgas välja toodud, et see võimaldab säästa ressursse ja kulusid ning võimaldab lihtsustada ühingu tööd.¹¹⁸ Kui vaadata siinkohal analoogia korras näiteks Saksa aktsiaseltsi (*Aktiengesellschaft* ehk „AG“), siis on ka selle ühinguüübi puhul nenditud elektroonilistes koosoleku teate saatmise viisides põhikirjas kokkuleppimise võimalikkust. Nimelt on selle ühinguvormi puhul koosoleku teate saatmist reguleeriva Saksa aktsiaseltsi seaduse (sks *Aktiengesetz*¹¹⁹ ehk „AktG“) § 121 lg 4 teisest lausest, mis reguleerib koosoleku teate saatmise viisi olukorras, kus aktsionärid on nimeliselt teada, Saksa õiguskirjanduse kohaselt lubatud põhikirjas tähitud kirja nõudest kõrvale kalduda näiteks selliselt, et vastava põhikirjas sisalduva tingimuse olemasolul võib koosoleku teate saata muuhulgas ka elektronposti, SMS-i või Facebooki sõnumi teel.¹²⁰ Seega võib teha siinkohal järelduse, et Saksa õigusteoorias on peetud lubatavaks erinevate elektrooniliste koosoleku teate saatmise viiside põhikirjas reguleerimist Saksa GmbH-de puhul, aga näiteks ka AG-de puhul.

Magistritöö autori hinnangul tuleks Eesti õiguse kontekstis asuda seisukohale, et kui eelpool kirjeldatud või analoogilised elektroonilised teate edastamise kanalid vastavad regulatsiooni eesmärkidest tuletatud miinimumstandardile, siis võib osahingu põhikirjas sellistes koosoleku teate saatmise viisides kokku leppida. Võttes arvesse taoliste elektrooniliste kanalite rohkearvulisust ja nende ajas varieeruvaid funktsioone, ei ole siiski mõistlik anda magistritöö raames koosoleku teate saatmiseks sobivate digilahenduste ammendavat loetelu ning iga sellist viisi sisuliselt analüüsida. Sellegipoolest esineb õigustavaid põhjendusi, miks peaks olema elektronposti teel koosoleku kutsete saatmise võimaluse kõrval lubatud põhikirjas ette näha ka muid elektroonilisi kanaleid, mille kaudu teateid edastada. Magistritöö autor nõustub Saksa õiguskirjanduses märgituga, et tänapäeval on elektroonilised sidevahendid üsna turvalised,¹²¹ mistõttu ei ole põhjust kahelda selles, et elektronpostiga kutsete edastamise kõrval eksisteerib ka muid elektroonilisi viise, mis tagavad samaväärselt regulatsiooni eesmärgi. Samuti võib nõustuda õiguskirjanduses märgituga, et ka erinevate muude elektrooniliste suhtluskanalite kasutamine on tänapäeval on tänapäeval väga tavaline,¹²² mistõttu, kui sellised muud kanalid

¹¹⁸ Schäfer, R. H. „Schriftliche“ Einladung zur Mitgliederversammlung eines eingetragenen Vereins auch per E-Mail? – Neue Juristische Wochenschrift 2012, Heft 13, S. 891.

¹¹⁹ Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 18 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/index.html#BJNR010890965BJNE058300360> (06.03.2025).

¹²⁰ Koch, J., AktG § 121, Rn. 11f. – Hüffer, U., Koch, J. Aktiengesetz. Beck'sche Kurz-kommentare. Band 53. 19. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2025.

¹²¹ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 73.

¹²² Vutt, M. Convening the General Meeting of Shareholders of a Limited Company: Estonian Law in a Digital Perspective, lk 95.

suudavad tagada samaväärselt regulatsiooni aluseks olevaid eesmärke, siis ei peaks piirama osanike õigust sellistes teate edastamise variantides osaühingu põhikirjas kokku leppida.

Küsimus võib tekkida siiski ka muudest võimalikest kokkulepetest. Eesti õiguskirjanduses on väljendatud näiteks seisukohta, et osaühingu põhikirjas peaks olema lubatud täiendavalt kokku leppida ka osaniku kohustuses anda kinnitus teate kättesaamise kohta, kui e-kiri on osanikuni jõudnud.¹²³ Kuigi seaduses ei ole sellist kohustust osaühingu puhul ette nähtud, nõuab sellist kinnitust näiteks aktsionäride üldkoosoleku kokkukutsumise regulatsioon olukorras, kus kutse saadetakse aktsionäridele lihtkirjaga, faksi teel või elektrooniliselt (ÄS § 294 lg 1¹). Nii on õiguskirjanduses selgitatud, et kui aktsionär kättesaamiskinnitust ei anna, siis ei loeta kutset nõuetekohaselt saadetuks ja aktsionär võib tugineda üldkoosoleku kokkukutsumise korra olulisele rikkumisele (ÄS § 296).¹²⁴ Iseenesest võib väita, et selline nõue kaitseks paremini osaniku õigusi ja tagaks kindluse, et osanik sai kutse kätte. Samas loob sellise kinnituse nõudmine pinnase ühingu efektiivse toimimise takistamiseks, muuhulgas on see asjakohane olukorras, kus enamus ei anna pahatahtlikult kinnitust teate kättesaamise kohta, kui koosoleku kutsus kokku vähemus (ÄS § 171 lg 2 p 3 ja lg 3). Õiguskirjanduses on väljendatud arvamust, et viimase olukorra vältimiseks tuleks põhikirjas ette näha mehhanism vähemuste kaitseks, näiteks tingimus, mille kohaselt saab lugeda teise e-kirja kättesaaduks olenemata kinnituse andmisest, kui enamusosanik ei anna põhikirjas märgitud tähtaja jooksul kinnitust esimese kirja kättesaamise kohta.¹²⁵ Selline kokkulepe on iseenesest mõistlik, kuid magistritöö autori arvates võib kättesaamise kinnituse andmise nõude kutse saatmisel e-kirjaga siiski ette näha ka ilma sellise mehhanismita. Nimelt kui enamusosanik vastavat kinnitust teate kättesaamisel ei anna, siis on võimalik kasutada ka muid alternatiive, mille puhul sellist kinnitust ei nõuta. Näiteks võib kutse saata sellisel juhul osanike nimekirja kantud tavapostiaadressile, kartmata seda, et koosoleku kokkukutsumise korda oleks rikutud. Pigem tuleks asuda seisukohale, et põhikirjas on keelatud kokku leppida selliselt, et kättesaamiskinnituse andmise nõue kohaldub korraga kõikide koosoleku teate saatmise viiside puhul, sest nagu ka eelpool selgus, ei tohiks koosoleku nõuetekohane kokkukutsumine muutuda liiga keeruliseks. Vastasel juhul võib koosoleku korrektne kokkukutsumine olla üksikjuhtumitel takistatud või koguni võimatu, kui konkreetne osanik kinnitust teate kättesaamise kohta mis tahes põhjusel ei anna. Seda seisukohta kinnitab ka fakt, et Eesti õiguses ei eksisteeri ühegi ühinguvormi puhul regulatsiooni, mille puhul nõutakse vastava kinnituse andmist kõikide teate saatmise viiside puhul. Nii on võimalik ka

¹²³ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 906.

¹²⁴ Vutt, M. Doktoritöö (2024), lk 31.

¹²⁵ Jürimäe, K. Magistritöö (2020), lk 30.

aktsionäride üldkoosolek nõuetekohaselt kokku kutsuda, sõltumata sellest, kas kinnitus teate kättesaamise kohta on antud või mitte, kui teade saadetakse tähtud kirjaga (ÄS § 294 lg 1).

Viimaks tuleb analüüsida, kas ÄS § 172 lg 1 kolmas lause on dispositiivne, ning kui jah, siis kas sellest normist võib osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda. Viidatud norm näeb ette reegli, kui koosoleku kokkukutsuja teab või peab teadma, et konkreetse osaniku tegelik aadress erineb sellest aadressist, mis on kantud osanike nimekirja, siis tuleb koosoleku kutse saata lisaks ka osaniku tegelikule aadressile. Eesti õiguskirjanduses on selgitatud, et kõnealune reegel on ühinguõigusliku hea usu ja üksteise õigustega arvestamise põhimõtte väljendus.¹²⁶ Nimetatud põhimõtte tuleneb TsÜS §-st 32, mille kohta on Riigikohus märkinud, et see norm kehtib muuhulgas ka osanike koosoleku kokkukutsumisel, kusjuures heas usus toimimise kohustus tuleb siinkohal ka TsÜS § 138 lg-st 1.¹²⁷ Lisaks on õiguskirjanduses selgitatud, et kui koosoleku kokkukutsuja saadab kutse aadressile, millelt osanik koosoleku kokkukutsujale teadaolevalt teateid kätte ei saa, siis võib seda pidada õiguste kuritarvitamiseks TsÜS § 138 lg 2 mõttes koosoleku kokkukutsuja poolt.¹²⁸ Kuna ÄS § 172 lg 1 kolmanda lause näol on tegemist õiguslikult olemuselt seaduses sätestatud hea usu põhimõtte konkretiseeringuga, siis tuleb magistritöö autori hinnangul asuda seisukohale, et tegemist on imperatiivse normiga, mille kohaldumist ei ole võimalik põhikirjas välistada. Eeltoodud seisukohta kinnitab ka asjaolu, et kohtupraktika kohaselt tuli järgida ÄS § 172 lg 1 kolmandast lausest tulenevat põhimõtet juba enne kõnealuse normi kehtestamist. Nimelt, kuigi viidatud säte kehtestati 1. jaanuaril 2006,¹²⁹ siis asus Riigikohus juba 2003. aastal seisukohale, et hea usu põhimõttest tulenevalt lasub osaühingul kohustus informeerida osanikku koosolekust täiendavalt, kui osaühingule on teada, et osanik ei saa osanike nimekirja kantud aadressilt teateid kätte, ning samal ajal on talle siiski teada ka muud osaniku kontaktandmed.¹³⁰ Samuti on seaduseelnõu, millega ÄS § 172 lg 1 kolmas lause kehtestati, seletuskirjas märgitud, et reegli kehtestamise eesmärgiks oli tagada, et koosoleku toimumisest saaksid teada võimalikult suur hulk osanikke,¹³¹ millest saab järeldada, et ka seadusandja lähtus siinkohal eesmärgist, et osanike õigused oleksid alati efektiivselt tagatud. Väärrib märkimist, et analoogilist seisukohta, et ÄS § 172 lg 1 kolmandat lauset tuleks pidada täielikult imperatiivseks normiks, on väljendatud põhjendatult ka õiguskirjanduses.¹³²

¹²⁶ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 900.

¹²⁷ RKTko 3-2-1-65-08, p 26.

¹²⁸ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 900.

¹²⁹ Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2005, 57, 449.

¹³⁰ RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

¹³¹ Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE I), lk 29.

¹³² Jürimäe, K. Magistritöö (2020), lk 31.

2. OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SAATMISE TÄHTAEG

2.1. Koosoleku teate saatmise tähtaja seaduses sätestatud sisu

2.1.1. Koosoleku teate saatmise tähtaja sisu ja arvutamise üldpõhimõtted

Eesti õiguses kehtiv ÄS § 172 lg 1 neljas lause kohustab koosoleku kokkukutsumise teate saatma osanikele selliselt, et see tavalise edastamise korral jõuaks adressaadini vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist. Sama pika koosolekust etteteatamise tähtaja näeb ette ka Saksa õiguses kehtiv GmbHG § 51 lg 1 teine lause. Eesti õiguskirjanduses on õigustatult märgitud, et koosoleku teate saatmise tähtaja arvutamise reeglid on olulised eelkõige koosoleku kokkukutsuja enda jaoks, kuivõrd viimane peab osanike koosolekut planeerides teadma, millal tal on lubatud koosolekut nõuetekohaselt pidada. Seda seetõttu, et etteteatamise tähtaegade järgimata jätmine päädib koosoleku kokkukutsumise korra olulise rikkumisega, mille tagajärjeks on koosolekul vastu võetud otsuste tühisus.¹³³ Käesolevas alapeatükis analüüsib magistriröö autor järgnevalt koosoleku teate saatmise tähtaja sisu ja arvutamise üldpõhimõtteid.

Riigikohus on tõlgendanud ÄS § 172 lg 1 neljandat lauset selliselt, et normi mõttest tulenevalt peab osanikule jääma alati vähemalt üks nädal aega selleks, et koosolekuks valmistuda.¹³⁴ Eesti õiguskirjanduses on seejuures selgitatud, et nimetatud reegli kohaselt peab koosoleku kutse eeldatava kättesaamise päeva ja koosoleku toimumise päeva vahele jääma alati tervikuna vähemalt ühe nädala pikkune ajavahemik. Teisisõnu võib osanike koosolekut nõuetekohaselt pidada alles päeval, mis järgneb selle nädalase tähtaja möödumisele.¹³⁵ Siin ei erine Eesti õigus Saksa õigusest, sest nii tõlgendatakse tähtaja arvestamise reegleid ka Saksa õiguskirjanduses.¹³⁶

Osanike koosoleku kokkukutsumise teate saatmise tähtaja arvestamisel tuleb arvestada ka teate olemusega. Eesti õiguskirjanduses on väljendatud seisukohta, et koosoleku kokkukutsumise teate näol on olemuslikult tegemist kättesaamist vajava tahteavaldusega TsÜS § 69 lg 1 esimese lause tähenduses.¹³⁷ Seega on koosoleku kokkukutsumise teate puhul tegemist kindlale isikule (osanikule) suunatud tahteavaldusega, mis tuleb tahteavalduse tegija (koosoleku kokkukutsuja) poolt väljendada ning see muutub kehtivaks adressaadi (osaniku) poolt kutse kättesaamisega.

¹³³ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 908.

¹³⁴ RKTko 3-2-1-10-17, p 15; RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

¹³⁵ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr-d 909 ja 912.

¹³⁶ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 26; Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 46.

¹³⁷ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 893.

Kuigi üldjuhul on tahteavaldus kätte saadud ja kehtivaks muutunud siis, kui see on adressaadile endale isiklikult teatavaks tehtud (TsÜS § 69 lg 2 esimene lause), loeb seadus õigusliku fiktsioonina siiski üldreeglina olukorras, kus tahteavaldus tehakse eemalviibijale, vastava tahteavalduse kättesaaduks ka juhul, kui see on jõudnud adressaadi elu- või asukohta ja tal on mõistlik võimalus sellega tutvuda (TsÜS § 69 lg 2 teine lause).¹³⁸ Riigikohus on siinkohal siiski selgitanud, et ÄS § 172 lg 1 neljas lause kujutab endast erinormi võrreldes TsÜS § 69 lg 2 teise lausega. Seetõttu ei tule koosoleku teate saatmise tähtaegsuse tuvastamisel lähtuda mitte sellest, kas osanikul on mõistlik võimalus vastavale aadressile jõudnud teatega tutvuda, vaid sellest, millal on võimalik lugeda koosoleku teade tavalise edastamise korral osaniku aadressile kohale jõudnuks. Seega tuleb koosoleku kokkukutsujal alati hinnata, millal võib konkreetsel juhul valitud viisil saadetud teade jõuda osaniku aadressile.¹³⁹ Nii on ka õiguskirjanduses selgitatud, et koosoleku teate saatmisele ei kohaldu kõik TsÜS-ist tulenevad tahteavalduste tegemise üldreeglid ning seetõttu tuleb hinnangu andmisel sellele, kas koosoleku teade on õigeaegselt osanikule ära saadetud, võtta aluseks aeg, millal teade võis eelduslikult osanikuni kohale jõuda, kusjuures siinkohal tuleb alati arvestada ka valitud koosoleku teate saatmise viisi olemusega.¹⁴⁰

Kuna ÄS § 172 lg 1 neljanda lause kohaselt peab koosoleku kutse olema saadetud sellisel viisil, et see tavalise edastamise korral jõuaks osanikuni vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist, siis võib eeltoodust järeldada, et nimetatud nädalase ajavahemiku arvestamise algushetk sõltub igal üksikjuhtumil sellest, millist teate saatmise viisi koosoleku kokkukutsuja konkreetsel juhul kasutab ning millal võib valitud koosoleku teate edastamise viisile omaselt arvata, et vastav teade osanikuni jõuab (vt ka ptk 2.1.2). Eesti õiguskirjanduses on seejuures selgitatud, et ÄS § 172 lg 1 neljas lause kujutab endast olemuslikult erandlikku tähtaja järgituks lugemise reeglit ning selle puhul kannab nn „postiriski“ teate adressaadiks olev osanik, mistõttu tuleb anda hinnang üksnes sellele, kas koosoleku teade on osanikule õigeaegselt ära saadetud.¹⁴¹

Saksa õiguses on koosoleku teate edastamise tähtaega reguleeriv GmbHG § 51 lg 1 sõnastatud võrreldes ÄS § 172 lg 1 neljanda lausega mõnevõrra abstraktsemalt, kuivõrd normi kohaselt peab koosoleku kokku kutsuma nädalase etteteatamise tähtajaga, mistõttu ei tulene sättest selgelt, mis hetkest alates tähtaega arvestama hakatakse. Saksa õiguskirjanduses tõlgendatakse koosoleku kokkukutsumise teate saatmise tähtaja regulatsiooni siiski sarnaselt, et nädalase tähtaja alguse arvestamisel tuleb aluseks võtta üksnes see, millal koosoleku teade osaniku poolt

¹³⁸ Vt ka Sein, K., Varul, P. TsÜSK § 69/3.2.2.

¹³⁹ RKTko 3-2-1-10-17, p 16.

¹⁴⁰ Vutt, M. Doktoritöö (2024), lk-d 29-30.

¹⁴¹ Kõve, V. TsÜSK § 136/3.2.2(c).

eeldatavasti kätte saadakse, mistõttu ei ole lõppastmes oluline, kas vastav koosoleku kutse ka tegelikult osaniku poolt kätte saadi või mitte.¹⁴² Siinkohal võib teha seega vahejärelduse, et Eesti ja Saksa õigusteoorias tõlgendatakse küsimust sellest, millal seaduses sätestatud ühe nädala pikkune etteteatamise tähtaeg kulgema hakkab, mõlemas võrdlusriigis analoogiliselt.

Eesti kohtupraktikas on ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses nimetatud nädalase tähtaja arvutamise puhul lähtunud TsÜS 6. osas sätestatud tähtaegade arvutamise üldpõhimõtetest.¹⁴³ Samas ei ole siiski kohaldatavad kõik TsÜS-is reguleeritud tähtaegade arvutamise üldreeglid. Nimelt näeb TsÜS § 136 lg 8 näiteks ette, et kui tahteavalduse tegemiseks või kohustuse täitmiseks ettenähtud tähtpäev satub riigipühale või muule puhkepäevale, loetakse tähtpäev saabunuks puhkepäevale järgneval esimesel tööpäeval. Kui viidatud reegel peaks kehtima koosoleku kokkukutsumisega seotud tähtaegade arvutamisele, tooks see kaasa olukorra, kus koosolekut ei oleks lubatud pidada näiteks puhkepäeval, kui see järgneb vahetult nädalase etteteatamistähtaja möödumisele. Riigikohus on 2003. aastal analoogilise sisu ja sõnastusega kuni 30. juunini 2002 kehtinud redaktsioonis tsiviilseadustiku üldosa seaduse¹⁴⁴ § 106 lg 7 analüüsimisel võtnud siiski seisukoha, et kõnealune reegel ei kohaldu koosoleku kokkukutsumise tähtaegade arvutamisele. Riigikohus toetus oma põhjendustes esiteks sellele, et koosoleku teate saatmise nädalase tähtaja möödumine ei ole seotud tahteavalduste või muude õigustoimingute tegemisega, ning teiseks märkis kohus, et seadus ei keela koosolekute korraldamist puhkepäeval.¹⁴⁵ Õiguskirjanduses on selgitatud, et seetõttu ei kohaldu ka TsÜS § 136 lg 8 koosoleku tähtaegade arvutamisele.¹⁴⁶

Saksa õiguskirjanduse kohaselt kohaldatakse GmbHG § 51 lg 1 teises lauses sätestatud koosoleku kokkukutsumise teate saatmise tähtaja arvutamisele Saksa tsiviilseadustikus (sks *Bürgerliches Gesetzbuch* ehk „BGB“)¹⁴⁷ sisalduvaid tähtaegade arvutamise üldpõhimõtteid, täpsemalt BGB § 187 lg-t 1 ja BGB § 188 lg-t 2.¹⁴⁸ Saksa õigusteadlaste seas on erimeelsusi põhjustanud siiski küsimus näiteks sellest, kas BGB § 193 (analoogiline TsÜS § 136 lg-ga 8)¹⁴⁹ on koosoleku tähtaegade osas kohaldatav, s.t kas koosoleku toimumise päev võib langeda ka nädalavahetusele või riigipühale.¹⁵⁰ Sarnaselt Eesti õigusteoorias ja -praktikas eelpool viidatud

¹⁴² Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 32.

¹⁴³ Vt nt TlnRnKo 2-15-16580/82, p 23; HMKo 2-16-228/15, p 32.

¹⁴⁴ Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 1994, 53, 889.

¹⁴⁵ RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

¹⁴⁶ Köve, V. TsÜSK § 136/3.6; Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 914.

¹⁴⁷ Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 14 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html> (31.03.2025).

¹⁴⁸ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 45; Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 26.

¹⁴⁹ Köve, V. TsÜSK § 136/2.8.

¹⁵⁰ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 35.

seisukohtadega, on ka Saksa õiguskirjanduses väljendatud sarnast seisukohta, mille kohaselt ei peaks olema BGB § 193 olema kohaldatav koosoleku teate saatmise tähtaegade arvutamisele ei otseselt ega ka analoogia korras.¹⁵¹ Seejuures on Saksa õiguskirjanduses leitav ka seisukoht, mille kohaselt võiks nimetatud sätet kohaldada analoogia korras, kuna seda õigustab GmbHG § 51 lg 1 teise lause ettevalmistuskaitse eesmärk, mille järgi peaks olema osanikul võimalik konsulteerida ka nõustajatega, kuid nädalavahetuseti saab seda teha üksnes piiratud ulatuses.¹⁵²

2.1.2. Tavalise edastamise tähendus koosoleku teate saatmisel üksikjuhtumitel

2.1.2.1. Tavaline edastamine teate saatmisel osaniku tavapostiaadressile

Eelpool jõudis magistritöö autor järeldusele, et seda, millal loetakse koosoleku kokkukutsumise teade tavalise edastamise korral osaniku aadressile jõudnuks, tuleb hinnata erinevate teate edastamise viiside puhul erinevalt. Riigikohus on asunud seisukohale, et kui osanike koosoleku teade saadetakse osaniku tavalisele postiaadressile, siis tuleb arvestada nn „postitöö tavaliste tingimustega“. Nimelt peab kutse jõudma postiga saatmise korral osanike nimekirja kantud aadressile tavalistel postitöö tingimustel selliselt, et osanikule jääks pärast seda tervikuna vähemalt üks nädal aega koosolekuks valmistumiseks.¹⁵³ Saksa õiguskirjanduses on seejuures analoogiliselt leitud, et GmbHG § 51 lg 1 teise lauses koosoleku kokkukutsumiseks ette nähtud nädalase etteteatamistähtaja alguse kindlaksmääramisel tuleb anda hinnang sellele, kui kaua kirja kohaletoomine tavapärase postiteenuse puhul aega võtab, sest tähtaja arvestamise aluseks võetakse aeg, millal teate kättesaamist osaniku poolt võib tavapärast eeldada.¹⁵⁴

Seega võib siinkohal teha vahejärelduse, et Eesti ja Saksa õiguses lahendatakse kõnealust tähtaja algusega seotud küsimust sarnaselt olukorras, kus koosoleku kokkukutsuja saadab koosoleku toimumise teate osaniku postiaadressile. Eelkirjeldatud koosoleku toimumisest etteteatamise tähtaja regulatsiooni tõlgendust on põhjendatud Saksa kohtupraktikas magistritöö autori arvates õigusatult sellega, et minimaalne nädalane tähtaeg kaotaks oma praktilise väärtuse, kui tähtaja algust tuleks alati arvestada juba tähitud kirja saatmise (lähetamise) päevast, sest sellisel juhul võib tekkida olukord, kus osanikule valmistumiseks antav aeg oleks juba enne kutse eeldatavat kättesaamist kas osaliselt või koguni täielikult ära kasutatud.¹⁵⁵

¹⁵¹ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 25, 26.

¹⁵² Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 49.

¹⁵³ RKTKo 3-2-1-10-17, p 15; RKTKo 3-2-1-6-03, p 13.

¹⁵⁴ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 44.

¹⁵⁵ BGH Urt. v. 30.3.1987 – II ZR 180/86, BeckRS 1987, 676.

Eesti õiguskirjanduses on selgitatud, et koosoleku teate saatmisel postiga tuleb igal üksikjuhtumil arvestada nii sellega, millist teenuseosutajat koosoleku kokkukutsuja teate edastamiseks üksikjuhtumil kasutab, kui ka sellega, millistel tingimustel konkreetne teenusepakkuja kirju kohale toimetab. Kui tegemist on näiteks postiseaduse¹⁵⁶ (PostiS) mõttes universaalse postiteenuse osutajaga (PostiS § 5), siis tuleks õiguskirjanduse järgi postitöö tavaliste tingimuste tähendust sisustada nii viidatud seaduse kui ka vastava teenusepakkuja tüüptingimuse abil.¹⁵⁷ Universaalse postiteenuse osutamiseks väljastatakse PostiS § 10 lg 2 järgi tegevusluba korraga ainult ühele isikule ning magistritöö kirjutamise ajal on selliseks juriidiliseks isikuks AS Eesti Post.¹⁵⁸ Nimetatud isik peab universaalse postiteenuse osutamisel järgima muuhulgas kindlaid seadusest tulenevaid kvaliteedinõudeid (PostiS § 37) ja tegema ühtlasi postiteenuse kasutajale tasuta kättesaadavaks postiteenuse osutamisel kehtivad tüüptingimused (PostiS § 27). Eesti kohtupraktikat uurides on AS-i Eesti Post kirjade kättetoimetamise tingimustest koosoleku toimumise teate saatmise tähtaegsuse hindamisel üksikjuhtumitel ka lähtunud.¹⁵⁹ Magistritöö kirjutamise ajal saab AS-i Eesti Post kodulehelt leitavatest universaalse postiteenuse tüüptingimustest järeldada, et riigisisised lihtsaadetistena edastatavad kirisaadetised, mis on antud üle enne kirjakasti hiliseimat tühjendusaega, toimetatakse saajale kätte reeglina üleandmise päevale järgneval tööpäeval. Riigisisised tähitud kirjad, mis on teenusepakkujale üle antud enne hiliseimat üleandmisaega, toimetatakse seevastu kätte hiljemalt üleandmise päevale järgneval kolmandal tööpäeval.¹⁶⁰ Eestist välisriiki saadetavate kirjade puhul sõltub AS-i Eesti Post kodulehe järgi kirjade kohaletoimetamise aeg alati konkreetsest sihtkohariigist.¹⁶¹ Seega tuleb alati jälgida, millist kutse posti teel edastamise viisi kasutatakse ja millistel tingimustel see saajani kohale toimetatakse, ning see kehtib ka muude teenusepakkujate puhul, kes sellisel või muul sarnasel viisil kirjasid kohale toimetavad.

2.1.2.2. Tavaline edastamine teate saatmisel osaniku elektronposti aadressile

Kui koosoleku kokkukutsuja saabab koosoleku toimumise teate osaniku elektronposti aadressile, siis tuleb küsimust sellest, millal koosoleku kutse eelduslikult osanikuni jõuab, sisustada kohtupraktika kohaselt mõnevõrra erinevalt võrreldes olukorraga, kus koosoleku

¹⁵⁶ Postiseadus. – RT I, 30.06.2023, 58.

¹⁵⁷ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 912.

¹⁵⁸ Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti majandustegevuse register. – <https://mtr.ttja.ee/> (12.03.2025).

¹⁵⁹ Vt nt TlnRnKo 2-20-7013/80, p 55; TlnRnKo 2-17-11769/12, p 21.

¹⁶⁰ AS-i Eesti Post koduleht. Universaalse postiteenuse tüüptingimused. – <https://www.omniva.ee/wp-content/uploads/sites/7/2024/12/universaalse-postiteenuse-tuupthingimused-2024-est.pdf> (13.03.2025).

¹⁶¹ AS-i Eesti Post koduleht. Rahvusvahelise kirisaadetise keskmise kulgemisetabel. – <https://www.omniva.ee/wp-content/uploads/sites/7/2025/01/Kirisaadetise-kulgemise-tabel-kiri-arikiri-ari-est-2024-2.pdf> (13.03.2025).

teade saadetakse osaniku tavalisele postiaadressile. Riigikohus on 2017. aastal asunud nimelt seisukohale, et koosoleku kutse on iseenesest ka siinkohal saadetud tähtaegselt juhul, kui vastav e-kiri saadetakse osaniku ja osaühingu vahelises suhtluses tavapärasele elektronposti aadressile ja sellisel moel, et osanikule jääb koosolekuks valmistumiseks vähemalt üks nädal aega. Tavalise edastamise tähendust ÄS § 172 lg 1 neljanda lause mõttes tuleb kutse saatmisel elektronposti teel Riigikohtu hinnangul sisustada siiski selliselt, et kui e-kiri saadetakse osaniku elektronposti aadressile, siis kehtib üldine eeldus, et osanik saab selle kätte samal päeval, mil koosoleku kokkukutsuja osanikule konkreetse e-kirja saatis.¹⁶² Põhimõttest, mille kohaselt loetakse osanike koosoleku teade e-kirja teel eelduslikult samal päeval kohale jõudnuks, on eelviidatud seisukoha eeskujul lähtunud edaspidi ka madalamate kohtuastmete praktikas.¹⁶³

Riigikohtu ees olnud kaasuse asjaolude kohaselt saatis osaühingu juhatuse liige osanike tööstele elektronposti aadressidele koosoleku kokkukutsumise teated laupäeval. Nii maa- kui ka ringkonnakohus leidsid, et üldjuhul ei ole võimalik eeldada, et töötajad loevad puhkepäevadel oma töös kasutatavaid elektronposti aadresse, mistõttu tuleks lugeda e-kiri kättesaaduks uue nädala esmaspäeval.¹⁶⁴ Riigikohus asus siiski seisukohale, et kuna ÄS § 172 lg 1 neljas lause on erinorm TsÜS § 69 lg 2 teise lause osas, siis tuli hinnata üksnes seda, kas tavalise edastamise korral saab koosoleku kutse lugeda osaniku elektronposti aadressile kohale jõudnuks, mitte seda, kas osanikul kui koosoleku teate aadressaadil oli mõistlik võimalus teatega tutvuda. Lisaks märkis Riigikohus täiendavalt, et kui tegemist on poolte tavapärasel suhtluses kasutatava elektronposti aadressiga, siis ei oma koosoleku teate kohale jõudnuks lugemisel tähtsust siiski ka asjaolu, et tegemist oli osanike tööstele elektronposti aadressidega, välja arvatud juhul, kui osaühingule oli siiski teada, et osanikel ei ole nende aadressidele töövälisel ajal ligipääsu.¹⁶⁵

2.2. Koosoleku teate saatmise tähtaega reguleeriva normi dispositiivsus ja võimalus sellest teisiti kokku leppida osaühingu põhikirjas

Käesoleva alapeatüki eesmärgiks on järgnevalt välja selgitada, kas ÄS § 172 lg 1 neljas lause on õiguslikult olemuselt dispositiivne, ning kui vastus sellele on jaatav, siis uuritakse, millisel viisil on võimalik nimetatud sättest osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda. Kõnealuse normi tekstist ei ole võimalik grammatiliselt järeldada, et tegemist oleks dispositiivse sättega. Nii

¹⁶² RKTko 3-2-1-10-17, p 15.

¹⁶³ Vt nt TlnRnKo 2-15-14922/40, p 24; TlnRnKo 2-15-16580/82, p 23.

¹⁶⁴ RKTko 3-2-1-10-17, p 6.

¹⁶⁵ *Ibidem*, p 16.

erineb osanike koosoleku teate saatmise tähtaega reguleeriv norm sõnastuslikult näiteks aktsiaseltside puhul kehtivast regulatsioonist, kuna ÄS § 294 lg 3 esimene ja teine lause näevad selgelt ette, et aktsiaseltsi põhikirjas võib näha ette üksnes pikema üldkoosolekust teatamise aja, millest võib järeldada, et aktsiaseltsi põhikirjas ei ole lubatud näha ette lühemat tähtaega.

Koosoleku toimumisele eelneva etteteatamistähtaja kehtestamise eesmärgiks on nii Eesti¹⁶⁶ kui ka Saksa¹⁶⁷ õiguskirjanduse kohaselt eelkõige kindlustada, et teate adressaatideks olevatele osanikele oleks võimaldatud piisav aeg selleks, et koosolekuks ette valmistuda. Viidatud regulatsiooni aluseks olevat eesmärki on ühtlasi rõhutatud nii Riigikohtu¹⁶⁸ kui ka madalamate astmete kohtute¹⁶⁹ praktikas. Saksa õigusteoorias on seejuures tähtaja andmise eesmärgi puhul omakorda eristatud, et osanikul peab olema võimalik koosoleku toimumise eelses faasis valmistada ennast ette ühest küljest sisuliselt, kuid teisalt hõlmab nimetatud eesmärk endas ka seda, et osanikul oleks võimalik planeerida koosolekule jõudmist.¹⁷⁰ Magistritöö autori arvates tähendab sisuline ettevalmistus esmajoonel Eesti õiguskirjanduses viidatud seisukohta, mille kohaselt peab tähtaja andmine tagama osanikele võimaluse koosoleku materjalidega tutvuda ja seeläbi ennast koosolekuks ette valmistada.¹⁷¹ Sisulise ettevalmistuse osaks võib magistritöö autori hinnangul pidada ka Saksa õiguskirjanduses märgitud, mille kohaselt peab tähtaeg tagama osanikele vajadusel võimaluse konsulteerida ka erinevate nõustajatega, sealhulgas juristide või maksuspetsialistidega.¹⁷² Koosolekust osavõtmise planeerimise võimaldamise eesmärgi puhul on Saksa kohtupraktikas asutud seisukohale, et kuigi piisava tähtaja andmine osanikule sisuliseks ettevalmistumiseks on üks tähtaja andmise regulatsiooni kaitse-eesmärke, siis on sellise ettevalmistusperioodi andmise mõtteks tagada osanikule ühtlasi ka võimalus hoida koosoleku toimumise aeg vaba muudest kohustustest ja seeläbi võimaldada õigel ajal määratud asukohas koosolekust osa võtta.¹⁷³ Selline eristus on etteteatamistähtaja andmise regulatsiooni eesmärkide puhul magistritöö autori arvates õigustatud, sest koosolekust teatamise reeglid peavad arvestama ka sellega, et koosoleku toimumine võib muude eluprotsesside kõrvalt tulla osanikele ootamatult ja seega peab antav tähtaeg sellest tuleneva viivitusega eos arvestama.

¹⁶⁶ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 908; Vutt, A. Äriühingu organi otsuste vaidlustamisega seotud probleeme. – *Juridica* 2005/1, lk 59.

¹⁶⁷ Schmidt, M. C., Nachtwey, J., § 4, Rn. 25. – Prinz, U., Winkeljohann, N. (Hrsg). *Beck'sches Handbuch der GmbH. Gesellschaftsrecht, Steuerrecht*. 6. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2021.

¹⁶⁸ Vt nt RKTko 3-2-1-10-17, p 13; RKTko 3-2-1-6-03, p 13.

¹⁶⁹ Vt nt TlnRnKm 2-23-7156/22, p 12.4; HMKo 2-21-1763/16, p 11.2.

¹⁷⁰ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 29.

¹⁷¹ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 909.

¹⁷² Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 49.

¹⁷³ BGH Urt. v. 30.3.1987 – II ZR 180/86, BeckRS 1987, 676.

Eeltoodule tuginedes on võimalik järeldada, et nimetatud eesmärgid piiravad ÄS § 172 lg 1 neljanda lause dispositiivsust, kuid ebaselge on siiski see, millisel viisil võib viidatud normist osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda. Kui süüvida alustuseks taaskord kõnealuse sätte ajaloolisse konteksti, siis on koosoleku teate edastamise regulatsioonis tehtud muudatusi, mis puudutavad ka teate saatmise tähtaega. Kuigi seadusest tulenev koosolekust teatamise tähtaeg on jäänud samaks, tuleb ka siin märkida, et alates 1. septembrist 1995 kuni 31. detsembrini 2005 kehtinud ÄS § 172 lg 1 viimane lause, mis tunnistati 1. jaanuarist 2006 kehtetuks,¹⁷⁴ nägi ette võimaluse põhikirjas kokku leppida teistsuguses koosoleku teate saatmise korras, millest võib järeldada, et põhikirjas oli võimalik ette näha ka seadusest erinev teatamise tähtaeg. Kuna tol ajaperioodil kehtinud seadus iseenesest mingeid täiendavaid piiranguid põhikirjavabadusele otsesõnu ette ei näinud, võib magistritöö autori arvates järeldada, et põhikirjas võis ette näha seadusega kehtestatud nädalasest tähtajast nii pikema kui ka lühema koosolekust teatamise aja.

Kuigi vastavas seadusemuudatuse seletuskirjas ei ole otsesõnu välja toodud, miks seadusandja otsustas alates 1. jaanuarist 2006 kaotada ÄS § 172 lg 1 regulatsioonist tervikuna selgesõnalise võimaluse leppida põhikirjas kokku teistsuguses koosolekust teatamise korras, on seletuskirjas muudatusi üldisemalt põhjendatud siiski eelkõige vajadusega kindlustada osanikele seaduse tasemel piisav aeg selleks, et neil oleks võimalik koosolekuks valmistuda.¹⁷⁵ Eeltoodust võib magistritöö autori hinnangul järeldada, et seadusandja mõtteks võis olla muudatustega rõhutada osanike õiguste kaitse eesmärgil eelkõige seda, et põhikirjas ei peaks olema lubatud kokku leppida seaduses sätestatud miinimumtähtajast lühemas tähtajas, mistõttu ei ole ÄS § 172 lg 1 neljas lause täielikult dispositiivne norm. Riigikohus on 2008. aastal tänaseni samas sõnastuses kehtiva ÄS § 172 lg 1 neljanda lause dispositiivsuse küsimuses sellisele järeldusele sisuliselt ka jõudnud, asudes seisukohale, et kõnealune norm näeb ette minimaalsed nõuded osanike kaitseks, millest võib ÄS § 139 lg 2 kohaselt osaühingu põhikirjas ette näha üksnes rangemaid nõudeid, ning muuhulgas konkreetse kaasuse raames leidnud, et põhikirjas on lubatud kokku leppida selliselt, et osanike koosolekust tuleb ette teatada vähemalt kolm nädalat.¹⁷⁶ Riigikohtu seisukoht tähendab teisisõnu seda, et osaühingu põhikirjas ei ole lubatud ette näha ühest nädalast lühemat koosolekust teatamise tähtaega, mistõttu on ÄS § 172 lg 1 neljanda lause näol tegemist osaliselt dispositiivse ehk poolimperatiivse normiga, millest võib põhikirjas ette näha üksnes pikema koosolekust teavitamise tähtaja. Magistritöö autori hinnangul võib eelpool kirjeldatud regulatsiooni eesmärkidele tuginedes siinkohal nõustuda, et põhikirjas on lubatud

¹⁷⁴ Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2005, 57, 449.

¹⁷⁵ Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE I), lk 29.

¹⁷⁶ RKTko 3-2-1-65-08, p 20.

ette näha pikem koosolekust etteteatamise tähtaeg, kuna nii tagatakse osanikele pikem ajaperiood koosolekuks valmistumiseks ja seeläbi on osanike õigused efektiivsemalt kaitstud. Saksa õiguskirjanduses on samuti valdav seisukoht, et GmbHG § 51 lg 1 teises lauses sätestatud koosolekust etteteatamise minimaalset nädalast tähtaega võib põhikirjaga pikendada.¹⁷⁷

Kuigi eelnevast võib järeldada, et ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses sätestatud miinimumtähtajast võib põhikirjas kokku leppida pikemas tähtajas, ei ole see põhimõte siiski absoluutne. Nimelt on Eesti õiguskirjanduses väljendatud seisukohta, et koosolekust etteteatamiseks antav tähtaeg ei tohiks olla piiramatu ning selle maksimaalne pikkus on piiratud hea usu ja mõistlikkuse põhimõttega. Seda seejuures põhjusel, et teatud ajaperioodi (näiteks poole aasta) möödudes võivad osanikud koosoleku toimumise paratamatult ära unustada.¹⁷⁸ Analoogiline seisukoht on, küll vähe teises võtmes, iseenesest leitav ka Saksa õiguskirjandusest, kus on märgitud, et isegi kui põhikirjas oleks eelnevalt sätestatud kindlad koosoleku toimumise kuupäevad, siis oleks ka sellisel juhul vajalik koosoleku teade osanikele saata, et eelseisvale koosolekule tähelepanu juhtida.¹⁷⁹ Magistritöö autor nõustub eeltoodud seisukohtadega, ning leiab, et kuigi osauhingu põhikirjas on lubatud kokku leppida üldreeglina küll pikemas koosolekust etteteatamise tähtajas, siis ei tohi selline miinimumtähtaeg olla ebamõistlikult pikk. Seda seisukohta õigustab ka osalemisõiguse kaitse vajadus, kuna olukorras, kus koosolekust antakse ebamõistlikult palju varem teada, ning rohkem eesseisvale koosolekule tähelepanu ei juhita, esineb võrdlemisi suur tõenäosus, et osanik koosolekule kohale ei jõua, kuna viimane ei pruugi selle toimumist lihtsalt mäletada. Samuti tuleb märkida, et ebamõistlikult pikk minimaalne koosolekust teatamise tähtaeg takistaks osauhingu efektiivset toimimist, kuna otsuseid oleks oluliselt keerulisem kiirelt vastu võtta kohest otsustamist vajavates olukordades. Seega tuleb asuda seisukohale, et pikemas etteteatamistähtajas võib küll kokku leppida, kuid selle pikkus peab olema mõistlik.

Küsimus võib tekkida siinkohal ka sellest, kas osauhingu põhikirjas peaks olema lubatud kokku leppida ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses sätestatud minimaalsest nädalasest etteteatamistähtajast ka lühemas etteteatamise tähtajas. Riigikohus on seni pidanud lubatavaks üksnes pikemas miinimumtähtajas kokkuleppimise võimalikkust,¹⁸⁰ kuid magistritöö autorile teadaolevalt ei ole kohtupraktikas jaatud sellise tähtaja lühendamise lubatavust. Saksa õigusteoorias ollakse valdavalt ühel meelel, et üldjuhul ei ole GmbHG § 51 lg 1 teises lauses sätestatud minimaalse

¹⁷⁷ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 45; Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 71.

¹⁷⁸ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 915; vt ka Vutt, A. Äriühingu organi otsuste vaidlustamisega seotud probleeme, lk 60.

¹⁷⁹ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 72.

¹⁸⁰ RKTko 3-2-1-65-08, p 20.

nädalase tähtaja lühendamine põhikirjas lubatud,¹⁸¹ kuid üksikjuhtumitel on võimalik täheldada siiski lahkarmumusi. Näiteks on Saksa õiguskirjanduses leitud, et kiireloomuliste juhtumite puhuks võib põhikirjas etteteatamistähtaega lühendada kuni kolme päevani.¹⁸² Samas on Saksa kohtupraktikas väljendatud seisukohta, et seaduses sätestatud nädalase etteteatamistähtaja lühendamine põhikirjas peaks olema osanike ettevalmistuse kaitse eesmärgi tõttu absoluutselt välistatud, kusjuures tähtaja lühendamise võimalikkust ei õigusta näiteks ka äriühingu tegelik struktuur või asjaolu, et osanikud elavad lähestikku.¹⁸³ Seega võib eeltoodust järeldada, et Saksa õigusteadlaste seas puudub ühtne seisukoht selles osas, kas tähtaja lühendamine peaks olema absoluutselt välistatud või on tähtaja lühendamine teatud üksikjuhtumitel siiski õigustatud.

Magistritöö autor leiab, et Eesti õiguses kehtiva ÄS § 172 lg 1 neljanda lause puhul tuleb asuda siiski seisukohale, et selles ette nähtud minimaalse etteteatamistähtaja puhul kehtib osanike ettevalmistuse kaitse eesmärgist tulenevalt absoluutne lühendamise keeld. Sellist seisukohta õigustavad magistritöö autori hinnangul alapeatüki alguses lahti mõtestatud etteteatamistähtaja andmise eesmärgid. Nõustuda tuleb Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukohaga, et seaduses sätestatud juba niigi lühikese etteteatamistähtaja andmise eesmärgiks on muuhulgas kindlustada, et osanikele oleks tagatud piisavalt aega koosolekuks valmistumiseks ka rasketes otsustusolukordades. Kui seaduses sätestatud tähtaega oleks lubatud veelgi lühendada, siis ei oleks osanike õigused alati efektiivselt tagatud.¹⁸⁴ Magistritöö autori hinnangul tuleb arvesse võtta ka seda, et ühe nädala pikkuse ajaperioodi sisse jäävad nädalavahetuse päevad ning teatud juhtudel lisaks sellele ka riigipühad. Saksa õigusteoorias on põhjendatult märgitud, et nendel päevadel saab koosolekuks efektiivne valmistumine toimuda vaid piiratud ulatuses, kuna nädalavahetustel ja riigipühadel on teabe hankimine ja võimalus konsulteerida nõustajatega raskendatud.¹⁸⁵ Kui osaühingu põhikirjas oleks lubatud kokku leppida seadusest lühemas etteteatamistähtajas, oleks selline ettevalmistus veelgi piiratum. Osalemisõiguse kaitse vaatepunktist tuleb, nagu eelpool selgitatud, arvestada ka sellega, et osanikul oleks tagatud võimalus hoida koosoleku toimumise aeg muudest kohustustest vaba ja koosolekule ka reaalselt kohale jõuda. Kui põhikirjas oleks lubatud kokku leppida näiteks selliselt, et koosolekust tuleb teatada vaid kolm päeva ette ning osanikul ei ole muude kohustuste tõttu võimalik sedavõrd lühikese ajaga koosolekule kohale jõuda, siis see piiraks olulisel määral osaniku võimalust

¹⁸¹ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 121; Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 74; Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 45.

¹⁸² Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 74.

¹⁸³ OLG Naumburg Urt. v. 23.2.1999 – 7 U (Hs) 25/98, BeckRS 1999, 12241.

¹⁸⁴ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 122.

¹⁸⁵ *Ibidem*, Rn. 49.

koosolekul osaleda ja seeläbi oma õigusi teostada. Magistritöö autori hinnangul tuleb arvestada seetõttu ka seaduse eesmärgiga, milleks on anda osanikele piisavalt mõistlik aeg selleks, et neil oleks võimalik oma muud plaanid koosolekul osalemiseks ümber korraldada. Eriti oluline on piisava ettevalmistusaja andmine seejuures olukorras, kus koosolek toimub füüsilises asukohas, kuhu osanik peab ka füüsiliselt kohale jõudma. Kuigi iseenesest on vaieldav, kas ka seaduses sätestatud minimaalne koosolekust etteteatamise tähtaeg suudab neid eesmärke alati täita, on magistritöö autori arvates tegemist parima võimaliku kompromissiga erinevate huvide vahel, mistõttu ei tuleks nädalase tähtaja lühendamist pidada lubatavaks. Märkida tuleb sedagi, et eelpool kirjeldatud ajaloolisest vaatest võib järeldada, et ka seadusandja tahe oli kehtestada seaduses minimaalne etteteatamistähtaeg, millest ei tohiks osaniku kahjuks kõrvale kalduda.

Saksa kohtupraktikas märgitud, et seadusest tuleneva tähtaja lühendamiseks puudub üldjuhul ka praktiline vajadus, sest kui osanikud on üksmeelsed ning võimalikud lahkarvamused on vaid sisulised, saavad osanikud otsuseid GmbHG § 51 lg 3 järgi vastu võtta nõuetekohaselt kõigi osanike kohalolekul, mille puhul etteteatamistähtaeg ei oma tähtsust.¹⁸⁶ Sellisele järeldusele on võimalik jõuda Eesti õiguse kontekstis ka ÄS §-i 172¹ kaudu. Nimelt on Riigikohus selgitanud, et üheks alternatiiviks, mille puhul loetakse koosoleku kokkukutsumise korra oluline rikkumine kõrvaldatuks, on olukord, kus kõik osanikud on koosolekul kohal ja nõus koosolekut pidama.¹⁸⁷

Magistritöö autori hinnangul on eeltoodule tuginedes lubatud ka kokkulepped, mille kohaselt nähakse põhikirjas ette teatud kindlate koosolekul otsustatavate küsimuste osas ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses sätestatud tähtajast pikem etteteatamistähtaeg. Näiteks võib pidada mõistlikuks põhikirjas sisalduvat tingimust, mille kohaselt tuleb osanike koosolekust ette teatada vähemalt kaks nädalat, kui otsustatakse põhikirja muutmist või majandusaasta aruande kinnitamist.

Kehtiva ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses sätestatud tähtajaga seoses võib siinkohal püstitada ka küsimuse sellest, kas põhikirjas peaks olema lubatud seadusest erinevalt kokku leppida näiteks sellest, millal loetakse koosoleku teade osaniku poolt kättesaaduks. Riigikohtu seisukoha järgi hinnatakse kutse saatmise tähtaegsuse hindamisel seda, millal teade tavalise edastamise korral osaniku aadressile jõuab.¹⁸⁸ Magistritöö autori arvates võib seda küsimust põhikirjas teisiti reguleerida ja kokku leppida näiteks tingimuses, mille kohaselt loetakse e-kirja teel edastatud koosoleku kutse osaniku poolt õigusliku fiktsioonina kättesaaduks järgmisel tööpäeval pärast selle saatmist. Kuna Riigikohtu seisukoha järgi tuleb eeldada, et e-kirja teel saadetud koosoleku

¹⁸⁶ OLG Naumburg Urt. v. 23.2.1999 – 7 U (Hs) 25/98, BeckRS 1999, 12241.

¹⁸⁷ RKTko 2-16-8010/36, p 12; RKTko 3-2-1-44-17, p 15.

¹⁸⁸ RKTko 3-2-1-10-17, p 16.

teade jõuab adressaadini samal päeval kui see saadeti,¹⁸⁹ siis oleks selline kokkulepe iseenesest osanikele soodsam, kuna neile jääks lõppastmes kauem aega selleks, et koosolekuks valmistuda ning samuti võimaldab vastav kokkulepe arvestada nende osanike huvidega, kes puhkepäevadel saabunud e-kirjadega tutvuda ei soovi. Kuigi Saksa õigusteoorias on märgitud, et põhikirjas peaks olema lubatud kokku leppida näiteks tingimuses, mille kohaselt hakkab nädalane tähtaeg kulgema kolm päeva pärast kirja postitamist,¹⁹⁰ ei peaks magistritöö autori arvates olema sarnased kokkulepped üldreeglina siiski lubatavad kutse saatmisel tavalisele postiaadressile, kuna sellisel viisil teate saatmisel ei ole võimalik universaalselt ette hinnata seda, millal kiri osanikuni eelduslikult jõuab, sest arvestada tuleks üksikjuhtumitel sellega, millistel tingimustel teenusepakkuja kirju kohale toimetab (vt ptk 2.1.2.1). Kuna seaduse mõtteks on kindlustada osanikele vähemalt üks nädal aega koosolekuks valmistumiseks, siis ei oleks selline eesmärk efektiivselt tagatud, kui koosoleku teate saatmiseks kasutatakse teenusepakkujat, kes põhikirjas märgitud ajaraamides ei suuda kirju kohale toimetada. E-kirjad jõuavad seevastu universaalselt elektronposti aadressile kohale mõne hetkega, mistõttu sel viisil kutsete saatmisel analoogilisi küsimusi eelduslikult ei teki. Magistritöö autori hinnangul esineb praktiline väärtus ÄS § 172 lg 1 neljandas lauses sätestatud reeglitest kõrvalekaldumisel siiski üksnes nendel juhtudel, kus osühingu põhikirjas lepatakse kokku ühest nädalast pikem osanike koosolekust etteteatamise minimaalne tähtaeg. Seda põhjusel, et üksnes selline põhikirjas sisalduv tingimus tagab kõige efektiivsemalt osanikele pikema perioodi koosolekuks valmistumiseks, mis peaks olema ühtlasi ka eesmärk, kui osanikud soovivad tähtajaga seotud küsimusi seadusest erinevalt reguleerida.

Kokkuvõttes tuleb asuda seisukohale, et ÄS § 172 lg 1 neljas lause on osaliselt dispositiivne norm, millest võib osühingu põhikirjas kõrvale kalduda ja näha ette pikema minimaalse koosolekust etteteatamise tähtaja üldiselt või näiteks üksnes mõne konkreetse koosolekul otsustatava küsimuse puhuks. Autori hinnangul on sellise tähtaja maksimaalne pikkus siiski piiratud hea usu ja mõistlikkuse põhimõttega. Põhikirjas ei ole lubatud seda tähtaega lühendada, sest osanikele peab olema tagatud teatud piisav miinimumaeg selleks, et ennast koosolekuks sisuliselt ette valmistada (sh tutvuda materjalidega ja vajadusel konsulteerida nõustajatega) ning koosolekul osalemist planeerida (sh hoida koosoleku aeg vaba muudest kohustustest).

¹⁸⁹ RKTko 3-2-1-10-17, p 15.

¹⁹⁰ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 71.

3. OSANIKE KOOSOLEKU KOKKUKUTSUMISE TEATE SISU

3.1. Koosoleku teate kohustuslik sisu

3.1.1. Kohustus teatada koosoleku toimumise aeg ja koht

Eesti õiguses reguleerib osanike koosoleku kokkukutsumise teate sisu nõudeid ÄS § 172 lg 2, mille esimese lause kohaselt tuleb vastavas kutses ära näidata koosoleku toimumise aeg, koht ja päevakord ning lisaks muudele koosolekuga seotud olulistele asjaoludele ka koht või osaühingu aadress, kus on võimalik tutvuda otsuste eelnõude ja põhjendustega. Kui osaühing võimaldab elektroonilist või posti teel hääletamist, siis tuleb ÄS § 172 lg 2 teise lause kohaselt kutses ära näidata ka informatsioon sellisel viisil hääletamise korra ja tähtaja kohta. Väärrib märkimist, et Saksa õiguses ei ole osanike koosoleku teate sisu reegleid puudutav regulatsioon siiski sedavõrd konkreetne, kuivõrd GmbHG § 51 lg 2 kohustab teatavaks tegema üksnes koosoleku pidamise eesmärgi (sks „Zweck“). Kuna vastav regulatsioon on üldsõnaline, on Saksa õiguskirjanduses selgitatud, et koosoleku teate ülejäänud sisu tuleb välja selgitada normi mõttest ja eesmärgist, kusjuures aluseks tuleks võtta eelkõige osanike õigustatud huvid.¹⁹¹

Esmalt näeb ÄS § 172 lg 2 esimene lause koosoleku kokkukutsujale ette kohustuse näidata teates ära koosoleku aeg ja koht. Kuigi Saksa GmbHG sellist kohustust otsesõnu ei sisalda, on vastavat informatsiooni peetud siiski nii Saksa õiguskirjanduses¹⁹² kui ka kohtupraktikas¹⁹³ koosoleku kutse obligatoorseks sisuks. Magistritöö autor nõustub siinkohal seejuures Saksa õigusteoorias märgitud seisukohaga, mille kohaselt tuleb koosoleku toimumise aja all mõista kuupäeva ja kellaaega.¹⁹⁴ Selline tõlgendus on autori hinnangul õigustatav eelkõige koosoleku kokkukutsumise reeglite eesmärgiga, milleks on tagada osanikele nende osalemisõigus.

Koosoleku toimumise kohast teatamine on magistritöö autori hinnangul eelkirjeldatud regulatsiooni eesmärgist tulenevalt seejuures vähemalt sama oluline. Saksa õigusteoorias on märgitud, et kui koosolekut peetakse füüsilises asukohas, siis tuleb kutses reeglina ära näidata täpne koosoleku toimumiskoha postiaadress.¹⁹⁵ Erandiks võib olla Saksa õiguskirjanduse kohaselt siiski olukord, kus kutses sisalduv teave (näiteks „koosolek toimub ettevõtte

¹⁹¹ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 50.

¹⁹² Hillmann, R. GmbHG § 51, Rn. 13. – Henssler, M., Strohn, L. Gesellschaftsrecht. Beck'sche Kurz-kommentare. Band 62. 6. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2024.

¹⁹³ KG Beschl. v. 13.5.1965 – 1 W 848/65, BeckRS 1965, 105881.

¹⁹⁴ Altmeppen, H. GmbHG § 51, Rn. 10.

¹⁹⁵ *Ibidem*.

äriruumides“) viitab üheseltmõistetavalt mõnele adressaadile teadaolevale hoonele. Seejuures tuleks lähtuda põhimõttest, et adressaat peab olema võimeline suutma vastava informatsiooni pinnalt määrata täpselt kindlaks ka hoone ruumid, kus koosolek toimub, välja arvatud juhul, kui selline teave on kergesti leitav. Näiteks kui koosolek toimub hotellis, siis võib mõistlikult eeldada, et osanik saab küsida konverentsiruumi kohta vastuvõtulauast.¹⁹⁶ Magistritöö autori arvates tuleb nende seisukohtadega arvestada ka ÄS § 172 lg 2 tõlgendamisel, kuna koosoleku kohast teatamise eesmärgiks on tagada osanikule võimalus ka õigesse kohta kohale jõuda.

Koosoleku toimumise koha määramisel lähtutakse Saksa õiguskirjanduse kohaselt analoogia korras Saksa aktsiaseltsi regulatsioonis kehtivast AktG § 121 lg 5 esimesest lausest, mis näeb ette kohustuse pidada üldkoosolekut seltsi registrijärgses asukohas, kui põhikiri ei reguleeri kõnealust küsimust teisiti.¹⁹⁷ Tuleb märkida, et siinkohal on Eesti õigus Saksa õigusega äärmiselt sarnane, kuivõrd ka ÄS ei reguleeri täpsemalt seda, millises kohas võib osanike koosolekut pidada, kuid samas näeb ka aktsiaseltsi puhul ÄS § 295 ette kohustuse üldkoosolek läbi viia aktsiaseltsi asukohas, eeldusel, et põhikiri ei näe ette teisiti. Siinkohal tekib õigustatud küsimus, kas Eesti õigust tuleks tõlgendada sarnaselt, et osanike koosolekut võib pidada eelkõige eraõigusliku juriidilise isiku asukohas, milleks on TsÜS § 29 lg 1¹ järgi põhikirjaga määratud koht Eestis. Magistritöö autori hinnangul õigustaks sellist seisukohta ühelt poolt ÄS § 295 eesmärk, milleks on Eesti õiguskirjanduse kohaselt kaitsta eelkõige aktsionäride õigust üldkoosolekust osa võtta.¹⁹⁸ Analoogilise AktG § 121 lg 5 esimese lause kohta on Saksa kohtupraktikas märgitud, et nimetatud normi eesmärgiks on muuhulgas kaitsta aktsionäre selle eest, koosoleku kokkukutsuja ei valiks koosoleku pidamiseks meelevaldselt asukohta, mis takistab osanikul osalemisõigust teostamast.¹⁹⁹ Samas tuleb tõdeda, et Eesti seadusandja ei ole sellist nõuet osaühingu puhul kehtestanud, mistõttu oleks sedavõrd range tõlgendus ilmselt piirav. Saksa õiguskirjanduses on selgitatud, et koosoleku pidamine ühingu asukohas ei ole siiski absoluutne reegel ning valida võib ka mõne muu sobiva asukoha, kuid sellisel juhul tuleks lähtuda mõistlikkuse põhimõttest, arvestades eelkõige osanike huve.²⁰⁰ Saksa kohtupraktikas on näiteks seejuures väljendatud seisukohta, et väiksemate ühingute puhul võib koosoleku toimumise kohaks olla registrijärgse asukoha asemel ka mõni muu asukoht, kui see on kõigile

¹⁹⁶ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 59.

¹⁹⁷ Schindler, H. GmbHG § 51, Rn. 31. – Ziemons, H., Jaeger, C., Pöschke, M. (Hrsg.) Beck'scher Online-Kommentar GmbHG. 63. Edition. Stand: 01.11.2024. München: Verlag C.H. Beck 2024.

¹⁹⁸ Vutt, A. Äriühingu organi otsuste vaidlustamisega seotud probleeme, lk 59.

¹⁹⁹ OLG München Endurteil v. 22.3.2023 – 7 U 1995/21, BeckRS 2023, 6571.

²⁰⁰ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 20.

osanikele lihtsamini juurdepääsetav.²⁰¹ Kuigi Eesti õiguses kehtiv ÄS ei reguleeri seda, millises asukohas peab osanike koosolek toimuma, siis tuleks magistritöö autori hinnangul lähtuda sarnaselt Saksa õigusteoorias märgitule ka siinkohal eeldusest, et selliseks kohaks on analoogiliselt ÄS §-le 295 osaühingu asukoht. Samas, nagu ka eelpool mainitud, ei peaks see olema absoluutne põhimõte, sest osanike huve arvestades võib koosolekut pidada ka mujal.

Eesti kehtiv õigus ei nõua osanike koosolekute korraldamist siiski üksnes füüsilises asukohas, kui võrd TsÜS § 33¹ näeb ette juriidilise isiku organi liikmele võimaluse osaleda organi koosolekul ka elektrooniliste vahendite abil. Kõnealune regulatsioon jõustus 24. mail 2020²⁰² ning vastava seadusemuudatuse seletuskirja kohaselt võrdsustati muudatusega juriidilise isiku koosolekul füüsiline osalemine ja elektrooniliste vahendite kaudu osalemine. Muudatust on põhjendatud muuhulgas sellega, et koosolekute üldine tähendus on ajas muutunud ning tänapäevaseid e-lahendusi arvestades ei peaks olema enam ainumõeldav, et kõik organi liikmed peaksid õiguste teostamiseks ja otsuste vastu võtmiseks viibima ühel ajal samas kohas.²⁰³ Eesti õiguskirjanduses on selgitatud, et elektroonilist koosolekut võib pidada nii täielikult elektroonilise koosolekuna kui ka kombineeritud kujul selliselt, et samal ajal toimub ka füüsiline koosolek.²⁰⁴ Tekib küsimus, mida tähendab ÄS § 172 lg-st 2 tulenev nõue teavitada koosoleku toimumise kohast, kui koosolek toimub näiteks ainult virtuaalsel kujul. Näiteks näeb Saksa aktsiaseltsi puhul AktG § 121 lg 4b esimene lause ette, et virtuaalse üldkoosoleku puhul peab olema koosoleku teates kirjas ka see, kuidas aktsionärid ja nende volitatud esindajad saavad koosolekuga elektrooniliselt liituda. Sama lõike teisest lausest tuleb kohustus märkida sellisel juhul teatesse ka see, et aktsionäride ja nende esindajate füüsiline kohalolek koosoleku toimumise kohas on välistatud. Siinkohal on õiguskirjanduses märgitud, et ka ÄS § 172 lg 2 koha kriteeriumi tõlgendamisel võib jõuda samale tulemusele.²⁰⁵ Magistritöö autori hinnangul on selline tõlgendus õigustatud, sest osanikele peab olema selge, kuidas koosolekut peetakse, ning kui koosolekut peetakse näiteks virtuaalsel kujul, siis olenemata sellest, et ÄS § 172 lg 2 sellist kohustust otsesõnu ette ei näe, tuleks koosoleku teates kahtlemata ära näidata ka see, kuidas virtuaalse koosolekuga liituda, kuna vastasel juhul ei saa osanik osalemisõigust teostada.

²⁰¹ OLG Naumburg Urt. v. 23.2.1999 – 7 U (Hs) 25/98, BeckRS 1999, 12241.

²⁰² Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel). – RT I, 23.05.2020, 2.

²⁰³ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu seletuskiri (180 SE), lk 4. – <https://www.riigikogu.ee/download/c6844653-8c1b-45d9-879e-0fcec1d57981> (01.04.2025).

²⁰⁴ Saare, K. TsÜSK § 33¹/3.1.

²⁰⁵ Vutt, M. Doktoritöö (2024), lk 47.

3.1.2. Kohustus teatada koosoleku päevakord

Koosoleku kokkukutsumise teates tuleb ÄS § 172 lg 2 esimese lause kohaselt ära näidata muuhulgas ka koosoleku päevakord. Saksa õiguses on GmbH puhul osanike koosoleku kokkukutsumisest teavitamisel päevakorra näitamise kohustus tuletatav Saksa õiguskirjanduse kohaselt GmbHG § 51 lg-st 2, mille järgi peaks osanikele alati teatavaks tegema koosoleku eesmärgi (sks „Zweck“).²⁰⁶ Eesti õiguskirjanduses on leitud, et koosoleku kutses päevakorra märkimise eesmärgiks on teavitada osanikke koosolekul arutamisele tulevatest küsimustest ja otsustest, mida hakatakse koosolekul potentsiaalselt vastu võtma. Nii tagatakse osanikele võimalus ennast ühtlasi ka koosolekuks ette valmistada.²⁰⁷ Siinkohal ei erine Eesti õigus sisuliselt kuidagi Saksa õigusest, sest taolisest osanike ettevalmistuskaitse tagamise eesmärgist lähtub Saksa õiguskirjanduse kohaselt ka GmbHG § 51 lg 2 aluseks olev idee.²⁰⁸ Kuna koosoleku aruteluküsimustest teadmata ei ole osanikel võimalik enne koosolekut ennast sisuliselt ette valmistada, on päevakorra väljakuulutamist peetud Saksa kohtupraktikas autori hinnangul õigustatult üheks kõige olulisemaks osanike õigusi tagavaks kaitsemeetmeks.²⁰⁹

Siinkohal väärib märkimist, et kuigi Eesti õiguses võib ÄS § 172 lg 2 puhul järeldada, et koosoleku päevakord tuleb teatavaks teha alati koos koosolekust teatamisega, on Saksa õiguses võimalik tõlgendada vastavat regulatsiooni siiski ka selliselt, et koosoleku kokkukutsumine ja päevakorrast teatamine võivad toimuda eraldi dokumendites ja aegadel. Nimelt on Saksa õiguskirjanduses valdav seisukoht, et kuigi GmbHG § 51 lg 2 kohaselt peaks koosoleku kutse sisaldama alati ka päevakorda, siis ei ole päevakorra koos kutsega samal ajal edastamine lõppastmes kohustuslik, sest GmbHG § 51 lg-test 2 ja 4 on võimalik koosmõjus järeldada, et koosoleku päevakorra võib edastada ka hiljemalt kolm päeva enne koosoleku toimumist, mistõttu ei kohaldu päevakorrast teatamisele GmbHG § 51 lg-s 1 sätestatud nädalane minimaalne tähtaeg ning päevakorra koos koosoleku teatega edastamata jätmine ei too kaasa koosoleku kokkukutsumise nõuete rikkumist, kui see edastatakse osanikele eraldi hiljemalt kolm päeva enne koosolekut.²¹⁰ Kriitikana on Saksa õiguskirjanduses siiski märgitud, et GmbHG § 51 lg-te 2 ja 4 taoline tõlgendus ei peaks olema õigustatud, sest osanike huvides peaks olema teada saada päevakorrast vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist.²¹¹ Eesti

²⁰⁶ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 39.

²⁰⁷ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 892.

²⁰⁸ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 71.

²⁰⁹ OLG Düsseldorf Urt. v. 25.2.2000 – 16 U 59/99, BeckRS 2000, 11694.

²¹⁰ Schindler, H. GmbHG § 51, Rn. 45; Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 24; Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 64.

²¹¹ Liebscher, T. GmbHG § 51, Rn. 40.

õiguses ei ole siiski sellist normi, mis võimaldaks päevakorra jätta osanike koosoleku kokkukutsumisel üldiselt teatamata, vaid kehtiv seadus näeb ette üksnes võimaluse täiendada või muuta päevakorda kas enne koosolekut (ÄS § 172 lg 3) või koosolekul (ÄS § 171¹ lg 3).²¹²

Kokkuvõtvalt võib siiski eeltoodust järeldada, et mõlema riigi õigusest tuleneb, et koosoleku päevakorra teatamine on lõppastmes kohustuslik. Eesti õiguskirjanduses on märgitud, et selle nõude eiramise tagajärjeks on koosolekul vastu võetud otsuste tühisus, välja arvatud juhul, kui esinevad ÄS § 172¹ nimetatud erandid.²¹³ Saksa kohtupraktikas on selgitatud, et päevakorda lisatavad punktid tuleb kutses märkida sedavõrd selgelt, et need oleksid ka ilma täiendavate arupärimisteta osanikele üheselt arusaadavad ja osanikud mõistaksid, millised küsimused koosolekul arutamisele tulevad.²¹⁴ Sarnast seisukohta on väljendatud ka Riigikohtu praktikas, kus on muuhulgas leitud, et kui päevakorras on ühe punktina „otsuste vastuvõtmine osaühingu edasise töö osas“, siis ei järelda mõistlik osanik selle pinnalt, et koosolekul hakatakse arutama äriühingu lõpetamist.²¹⁵ Koosoleku päevakorra selgus on Saksa kohtupraktika kohaselt oluline seetõttu, et osanikel oleks võimalik eelseisvaks aruteluks ja otsuste langetamiseks valmistuda, mistõttu peab regulatsioon kaitsma osanikke „üllatuste“ eest.²¹⁶ Koosoleku kokkukutsuja peab seega eelnimetatud põhimõtetega koosoleku teate sisustamisel ÄS § 172 lg 2 mõttes arvestama.

3.1.3. Kohustus teatada otsuste eelnõude ja põhjendustega tutvumise viis

Koosoleku kokkukutsumise teates tuleb ÄS § 172 lg 2 esimese lause kohaselt ära näidata lisaks ka koht või osaühingu kodulehe aadress, kus on võimalik tutvuda otsuste eelnõudega ja põhjendustega. Tegemist on koosoleku kutse sisu puudutava nõudega, mis on lisaks osaühingu reeglitele seaduse tasemel ette nähtud (siiski mõnevõrra üksikasjalikumalt) ka aktsiaseltsi puhul (ÄS § 294 lg 4). Kohustus avaldada vastav teave koosoleku teates viidi ÄS § 172 lg 2 regulatsiooni sisse alates 15. novembrist 2009 jõustunud ja samas sõnastuses tänaseni kehtiva täiendusega, mille kõrval lisati paralleelselt seadusesse juurde muuhulgas ka ÄS § 171², mis reguleerib otsuse eelnõu koostamist ja avalikustamist.²¹⁷ Seadusemuudatuse seletuskirja kohaselt oli konkreetse seaduseelnõu üldiseks eesmärgiks võtta Eesti õigusesse üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate

²¹² Vt ka RKTko 3-2-1-10-17, p-d 17-19.

²¹³ Saare, K., jt. Ühinguõigus I. Kapitaliühingud, vnr 892.

²¹⁴ OLG Dresden Urt. v. 28.5.2020 – 8 U 2611/19, BeckRS 2020, 12048.

²¹⁵ RKTko 3-2-1-22-08, p 13.

²¹⁶ BGH Urt. v. 25.11.2002 – II ZR 69/01, BeckRS 2003, 346.

²¹⁷ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2009, 51, 349.

õiguste kasutamise kohta²¹⁸ (edaspidi „direktiiv 2007/36/EÜ“), mis kohaldub küll üksnes reguleeritud turul osalevatele äriühingutele, kuid Eesti seadusandja otsustas rakendada nimetatud direktiivist tulenevaid reegleid osaliselt või lihtsustatud kujul siiski ka noteerimata aktsiaseltside ja osaühingute puhul. Sellise otsuse eesmärgiks oli pakkuda nii aktsionäridele kui ka osanikele võimalust oma õigusi efektiivsemalt teostada.²¹⁹ Kitsamalt nii otsuse eelnõu koostamise kui ka avalikustamise kontekstis on seletuskirjas märgitud, et direktiivi 2007/36/EÜ art 6 lg 1 eeskujul ÄS § 293¹ regulatsiooni kehtestamine aktsiaseltside jaoks ning sellega sarnase ÄS § 171² lisamine osaühinguid puudutavasse reeglistikku lähtub lõppastmes eesmärgist tagada võimalus koosolekuks paremini ette valmistuda,²²⁰ mistõttu teenib loogiliselt sama eesmärki ka otsuse eelnõudest ja põhjendustest teatamine (ÄS § 172 lg 2 esimene lause).

Siinkohal tuleb märkida, et seaduse süsteemse loogika kohaselt saab üldine kohustus teavitada osanikke otsuse eelnõudega tutvumise kohast või kodulehe aadressist eksisteerida siiski juhul, kui osaühingu põhikirjas ei ole vastavalt ÄS § 171² lg-le 1 kokku lepitud, et koosoleku kokkukutsujal ei ole kohustust iga päevakorrapunkti kohta otsuse eelnõu koostada. Kuna Saksa GmbHG ei näe sellist kohustust ette, võib sellest järeldada, et Saksamaal ei tehtud direktiivi 2007/36/EÜ ülevõtmisel valikut selle kasuks, et sellest tulenevaid reegleid kohaldatakse osaliselt ka GmbH-de puhul.²²¹ Siiski on Saksa õigusteoorias märgitud, et GmbH põhikirjas võib AG-dele kehtestatud AktG § 124 lg 3 eeskujul kehtestada kohustuse otsuse ettepanek iga päevakorrapunkti kohta koostada, kuna selline tingimus üksnes tugevdaks osanike õigusi.²²²

Küsimus võib siinkohal tekkida eelkõige sellest, mida pidada silmas ÄS § 172 lg 2 mõttes koha all, kus on võimalik otsuste eelnõude ja põhjendustega tutvuda. Selles kontekstis näeb ÄS § 171² lg 4 esimene lause ette, et osaühing peab tegema eelnõud ja põhjendused kättesaadavaks osaühingu määratud kohas. Seletuskirjas on analoogilise ÄS § 293¹ lg 5 esimese lause kontekstis märgitud, et selliseks kohaks võib olla nii aktsiaseltsi asukoht kui ka mõni muu koht.²²³ Magistritöö autori arvates tuleks kõnealust regulatsiooni tõlgendada siiski selliselt, et vastava teabe kättesaadavaks tegemise nõue ei ole täidetud, kui selliseks kohaks on füüsiline asukoht, mis asub äriühingu asukohast kaugel ega arvesta osanike õigustatud huvidega. Kuna

²¹⁸ Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ, 11. juuli 2007, noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. – ELT L 184, 14.07.2007.

²¹⁹ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (466 SE), lk-d 1-2. – <https://www.riigikogu.ee/download/eac6ad03-380c-9bf5-2017-cebdd3372cba> (24.02.2025).

²²⁰ *Ibidem*, lk-d 9 ja 15.

²²¹ Vt ka Vutt, A., Vutt, M. Shareholders' Draft Resolutions in Estonian Company Law: An Example of Unreasonable Transposition of the Shareholder Rights Directive. – *Juridica International* 2018/27, lk-d 74-75.

²²² Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 45.

²²³ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (466 SE), lk 16.

regulatsiooni eesmärgiks on tagada osanikele parem ettevalmistus, siis ei tohi meelevaldselt valida füüsilist asukohta, kus osanik mõistlikult kättesaadavaks tehtud teabega tutvuda ei saa.

Magistritöö autori hinnangul võib päevakorrapunktide kohta koostatud otsuste eelnõude ja põhjenduste kättesaadavaks tegemise nõue olla täidetud näiteks ka sellisel juhul, kui vastav informatsioon on lisatud virtuaalsesse andmeruumi ning koosoleku teates on märgitud, kuidas sellele on võimalik ligi pääseda. Riigikohus on siiski analüüsinud näiteks kaasust, kus aktsionäride üldkoosoleku teates sisaldus pelgalt üleskutse võtta ühendust üldkoosolekuga seotud küsimustes juhatuse liikmega ning selle kõrval oli ühtlasi märgitud ka juhatuse liikme nimi ja telefoninumber. Kolleegium asus seisukohale, et selline kutses sisalduv teave ei ole piisav, et lugeda täidetuks ÄS § 294 lg 4 p-st 9 tulenev nõue, mille kohaselt peab olema teates märgitud otsuste eelnõudega tutvumise koht.²²⁴ Kuna osaühingu regulatsioon on analoogiline, siis tuleb töö autori arvates selle seisukohaga arvestada ka osanike koosoleku kokkukutsumisel.

3.1.4. Kohustus teatada elektroonilise või postiga hääletamise kord ja tähtaeg

Koosoleku teates tuleb ÄS § 172 lg 2 teise lause kohaselt ära näidata ka teave elektroonilise ja posti teel hääletamise korra ning tähtaja kohta, kui osaühing võimaldab elektroonilist või posti teel hääletamist. Nimetatud reegel jõustus samuti 15. novembril 2009,²²⁵ kusjuures paralleelselt täiendati osaühingu regulatsiooni ka alates 15. novembrist 2009 kuni 23. maini 2020 kehtinud redaktsioonis ÄS § 170 lg-ga 5 (mis nägi ette võimaluse posti teel kirjalikus vormis hääletada koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid) ning ÄS §-ga 170¹ (mille lg 1 kohaselt võisid osanikud hääletada koosoleku päevakorras olevate punktide kohta koostatud otsuste eelnõusid elektrooniliste vahendite abil enne koosolekut või koosoleku kestel ning lg-d 2-5 reguleerisid täpsemalt elektroonilise hääletamise põhimõtteid). Eelnimetatud redaktsioonis kehtinud ÄS § 170 lg 5 ja ÄS § 170¹ lg 1 koosmõjust on võimalik järeldada, et hääle edastamine enne koosolekut (posti teel või elektrooniliste vahendite abil) või koosoleku ajal (elektrooniliste vahendite abil) oli võimalik vaid siis, kui põhikiri nägi selle võimaluse ette.

Alates 24. maist 2020 jõustusid seaduses muudatused, mis puudutasid nii ÄS § 170 lg 5 kui ka ÄS § 170¹ regulatsiooni.²²⁶ Nimelt näeb kehtiv ÄS § 170 lg 5 esimene lause osanikele ette võimaluse hääletada koosoleku päevakorrapunktide kohta koostatud otsuste eelnõusid sellisel,

²²⁴ RKTko 2-16-8010/36, p 10.

²²⁵ Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2009, 51, 349.

²²⁶ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel). – RT I, 23.05.2020, 2.

et oma hääl edastatakse osaühingule enne koosolekut vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis (TsÜS § 79), kui põhikiri ei näe ette teisiti, tingimusel, et enne koosolekut hääletamisel tagatakse osanike tuvastamine ning hääletamise turvalisus ja usaldusvärsus. Seejuures tuleb ÄS § 170 lg 5 teise lause kohaselt lähtuda ÄS § 298² lg-tes 2 ja 3 märgitud täiendavatest lisatingimustest. Kehtiv ÄS § 170¹ ei reguleeri võrreldes varasemaga enam elektroonilist hääletamist kui sellist, vaid selle lg 1 teeb viite üksnes TsÜS §-s 33¹ sätestatud korrale, mis puudutab elektrooniliste vahendite abil koosolekul osalemist. Seadusemuudatuse seletuskirja kohaselt tähendavad eelkirjeldatud muudatused esiteks seda, et võrreldes varem kehtinud regulatsiooniga kaotati enne koosolekut hääletamise puhul vormipõhisus ning ÄS § 170 lg 5 näeb osaühingu osanikele ette võimaluse mis tahes vähemalt kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis enne koosolekut oma hääl edastada. Teiseks näeb kehtiv seadus ette nüüd üldreegli, et võimalus enne koosolekut hääletada ja elektrooniliste vahendite abil koosolekul osaleda on seadusest tulenevalt lubatud, mistõttu ei ole selleks vaja ühingu põhikirja muuta.²²⁷

Magistritöö autori hinnangul on võimalik eeltoodust järeldada, et ÄS § 172 lg 2 teine lause on alates 24. maist 2020 jõustunud muudatuste valguses endiselt relevantne norm ning peab silmas olukorda, kus hääletamine toimub enne koosolekut (ÄS § 170 lg 5). Erinevalt varasemast tuleb seega üldreeglina alati ära näidata teave sellisel viisil hääletamise korra ja tähtaja kohta, kui põhikirjaga ei ole vastavat võimalust välistatud. Õiguskirjanduses on põhjendatult leitud, et kõnealuse ÄS § 172 lg 2 teisest lausest tuleneva teate sisu nõude eesmärgiks on tagada osanikule võimalus valida hääletamiseks sobiv viis ning tagada teadlikkus sellest, kuidas oma hääl anda.²²⁸ Magistritöö autori arvates peab koosoleku teatest seega näiteks selguma, millisel viisil ning kuhu on võimalik oma hääl enne koosolekut edastada. Hääletamise tähtaja all võib mõista siinkohal autori arvates eelkõige seda, millise konkreetse kuupäeva ja kellajani on võimalik enne koosolekut oma hääl posti teel või mõnel elektroonilisel viisil edastada. Sellise teabe edastamine on oluline selleks, et osanikul oleks võimalik efektiivselt teostada oma hääleõigust.

3.1.5. Kohustus teatada muud koosolekuga seonduvalt tähtsust omavad asjaolud

Kehtiv ÄS § 172 lg 2 esimene lause näeb ette lisaks eelpool toodule kohustuse koosoleku teates ära näidata ka muud koosolekuga seonduvalt tähtsust omavad asjaolud, kuid on ebaselge, mida seadusandja on selle all silmas pidanud. Magistritöö autori hinnangul võib siinkohal arvata, et

²²⁷ Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (180 SE), lk-d 7-8.

²²⁸ Jürimäe, K. Magistritöö (2020), lk 36.

ühel küljest ei ole seadusandja soovinud absoluutselt piirata teavet, mida koosoleku kokkukutsuja võib teatesse märkida. Kuna kõnealune norm on sõnastatud siiski kohustusena, siis võib järeldada, et kui tegemist on muu informatsiooniga, mis omab koosoleku kontekstis tähtsust, tuleb ka sellest alati teavitada. Eelkõige võib pidada selliseks informatsiooniks teavet, mis on tähtis osanike osalemisõiguse kaitse seisukohalt. Saksa õiguskirjanduses on peetud oluliseks täiendavalt teatada näiteks osaühingu nimi ja teave selle kohta, kes on koosolekut kokku kutsuv isik. Nii on leitud, et ärinimi tuleks teatada osaühingu puhul eelkõige juhul, kui selle teatamata jätmine tekitab segadust. Koosoleku kokkukutsuja peaks kirjanduse kohaselt teatest selguma seetõttu, et osanikel oleks võimalik kontrollida koosoleku kokkukutsuja volitusi.²²⁹ Magistritöö autori arvates tuleks eelnimetatud asjaoludest teavitada vähemalt üldjuhul ka ÄS § 172 lg 2 mõttes. Kui koosoleku kokkukutsumise teatest ei selgu, milline osaühing koosolekut kokku kutsub ning konkreetse osaühingu osanik kui kutse adressaat omab osalust näiteks ka paljudes teistes äriühingutes, siis ei oleks sellisele osanikule tagatud võimalus efektiivselt osalemisõigust teostada, kuna viimane ei pruugi aru saada, millise osaühingu osanike koosolekuga on antud asjaoludel tegemist. Kuigi võib oletada, et praktikas vastav teave alati edastatakse, tuleb töö autori arvates siiski alati jälgida, et osanike õigused oleksid tagatud.

3.2. Koosoleku teate sisu reguleerivate normide dispositiivsus ja võimalus nendest normidest teisiti kokku leppida osaühingu põhikirjas

Küsimus tekib järgnevalt sellest, kas ÄS § 172 lg-s 2 sätestatud koosoleku kokkukutsumise teate sisu elementide kutses näitamise nõudest on võimalik osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda, ning kui jah, siis millises ulatuses on see lubatud. Riigikohus on 2008. aastal asunud alates 1. septembrist 1995 kuni 14. novembrini 2009 kehtinud redaktsioonis ÄS § 172 lg 2 osas seisukohale, et nimetatud norm näeb ette minimaalsed nõuded osanike kaitseks, millest võib ÄS § 139 lg 2 järgi osaühingu põhikirjas ette näha üksnes rangemaid nõudeid.²³⁰ Sellel perioodil kehtinud ÄS § 172 lg 2 nägi ette, et koosoleku teates tuleb näidata koosoleku läbiviimise aeg, koht ja päevakord ning ka muud koosolekuga seonduvalt tähtsust omavad asjaolud. Riigikohtu seisukohast võib järeldada, et tegemist on miinimumsisuga, mis tuleb koosoleku teates alati ära näidata ning sellest nõudest ei ole võimalik osaühingu põhikirjas kokku leppida osanike jaoks ebasoodsamas regulatsioonis. Selle seisukohaga tuleb nõustuda, sest viidatud teabe näol on tegemist osanike kõige olulisemate õiguste kaitse tagatisega. Kui koosoleku kutses ei näidata

²²⁹ Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 22-23.

²³⁰ RKTko 3-2-1-65-08, p 20.

koosoleku toimumise aega või kohta, siis ei oleks mõistetavatel põhjustel tagatud osanikele nendele kuuluv osalemisõigus, mille sisuks on Riigikohtu praktika kohaselt muuhulgas õigus otsuste vastuvõtmisel osaleda ja hääletada.²³¹ Lisaks sellele, et koosoleku kokkukutsumise reeglid peavad tagama võimaluse teada saada, kus ja millal koosolek toimub, on Riigikohus õigustatult märkinud, et vastava regulatsiooni eesmärgiks on kindlustada osanike informeeritus sellest, mida koosolekul otsustama hakatakse ning tagada osanikele võimalus ennast koosolekuks ette valmistada ja seal informeeritult hääletada.²³² Päevakorra koosoleku teates näitamine tagab just viimati nimetatud eesmärgi, mistõttu tuleb siinkohal nõustuda Saksa õiguskirjanduses väljendatud seisukohtadega, mille kohaselt ei ole lubatud põhikirjas kokku leppida päevakorra teatamise välistamises ega sellega seotud nõuete leevendamises.²³³ Seega ei ole võimalik eelkirjeldatud sisu näitamise kohustust koosoleku teates põhikirjaga välistada.

Kehtiv ÄS § 172 lg 2 näeb lisaks eelnevale ette kohustuse teatada ka kohast või osaühingu kodulehe aadressist, kus saab tutvuda otsuste eelnõude ja põhjendustega, ning elektroonilise ja posti teel hääletamise korrast ja tähtajast. Siinkohal tuleb märkida, et nimetatud teave tuleb kutses märkida vaid siis, kui põhikirjas ei ole otsuste eelnõude koostamise kohustust või enne koosolekut hääletamise võimalust välistatud (ÄS § 171² lg 1 ja ÄS § 170 lg 5). Kui vastavat võimalust välistatud ei ole, tuleb nimetatud teave kutsesse märkida. Magistritöö autori arvates ei ole sellisel juhul lubatud vastava teabe näitamisest teates loobuda, sest vastasel juhul ei oleks osanikele tagatud nendele seadusega ette nähtud õigused. Päevakorrapunktide kohta otsuste eelnõude koostamise kohustuse korral on eesmärk tagada osanikele efektiivsem ettevalmistus koosolekuks, mistõttu ei oleks see eesmärk täidetud, kui osanik vastavate eelnõudega tutvuda ei saaks. Samuti, kui osaühing võimaldab enne koosolekut hääletada, tuleb sellest ka teavitada, sest vastasel juhul ei oleks tagatud osanikele võimalus oma hääleõigust sellisel viisil teostada.

Seega tuleb asuda kokkuvõtvalt seisukohale, et ÄS § 172 lg 2 on imperatiivne norm, milles sätestatud sisu näitamise nõudest ei ole võimalik põhikirjas kõrvale kalduda. Nõustuda võib siinkohal õiguskirjanduses väljendatud seisukohaga, et põhikirjas võib ette näha kohustuse märkida koosoleku teatesse ka seaduses nimetatud sisu, kuid seda üksnes juhul, kui sellise kohustusega ei koormata ebamõistlikult koosoleku kokkukutsujat.²³⁴ Seega saavad osanikud põhikirjas kokku leppida kohustuses märkida teatesse täiendav sisu, mida peetakse oluliseks.

²³¹ RKTko 3-2-1-72-13, p 23.

²³² RKTko 3-2-1-10-17, p 13.

²³³ Römermann, V. GmbHG § 51, Rn. 124; Noack, U. GmbHG § 51, Rn. 45.

²³⁴ Jürimäe, K. Magistritöö (2020), lk 36.

KOKKUVÕTE

Käesoleva magistritöö keskseks eesmärgiks oli uurida, kas osanike koosoleku kokkukutsumise teate saatmise viise, tähtaega ja kohustuslikku sisu reguleerivatest normidest on lubatud osahüingu põhikirjas kõrvale kalduda, ning kui vastus sellele oli jaatav, siis uuriti täiendavalt seda, millises ulatuses on selline kõrvalekalle üksikjuhtumitel lubatud. Alusküsimusena analüüsiti eelnevalt seda, milline on eelkirjeldatud koosoleku teate saatmise korra elementide seadusjärgne tähendus. Magistritöös jõuti järgmiste olulisemate järelduste ja tähelepanekuteni.

Koosoleku toimumise teade tuleb ÄS § 172 lg 1 esimese lause kohaselt saata kõigile osanikele ning ÄS § 172 lg 1 teise lause kohaselt on koosoleku kokkukutsujale antud valikuõigus, kas saata kutse osanike nimekirja kantud aadressile või elektronposti aadressile. Magistritöös selgus, et kehtiv õigus ei kohusta olukorras, kus osanike nimekirja peetakse äriregistris (ÄS § 182) või juhatuse poolt (ÄS § 182¹), vastavasse nimekirja mis tahes aadressiandmeid kandma. Kuigi kehtiv õigus ei keela iseenesest selliseid andmeid osanike nimekirja kanda, on seaduse tasemel siiski ebaselge, kas olukorras, kus vastavat nimekirja peetakse äriregistris (ÄS § 182), võimaldatakse kõigilt osanikelt aadressiandmeid koguda, ning samuti puudub üldine selgus küsimuses, kas kehtiv regulatsioon tagab alati koosoleku kokkukutsujale (juhatusele või muule õigustatud isikule või organile) võimaluse selliste andmetega tutvuda. Kuna kehtiv õigus ei taga siinkohal piisavat õigusselgust, siis tegi autor ettepaneku seaduse muutmiseks. Autor leiab, et olenemata sellest, kes on osanike nimekirja pidajaks, tuleb seaduses sätestada selge kohustus vastavasse nimekirja osanike aadressiandmed kanda ning ühtlasi peab seadus ette nägema ka selge korra, kuidas on õigustatud isikutel võimalik nende andmetega tutvuda, sest vastasel juhul võib olla koosoleku nõuetekohane kokkukutsumine ÄS § 172 lg 1 teise lause mõttes takistatud.

Kui osanike nimekirja on kantud osaniku tavaline postiaadress, siis on koosoleku kokkukutsujal õigus valida, kas koosoleku teade saadetakse osanikule tähitud kirjaga, lihtkirjaga, kulleriga või muul analoogilisel viisil. Kui vastavasse nimekirja kantakse osaniku elektronposti aadress, siis on lubatud kutse edastada ka sellel aadressil. Kehtiv seadus näeb ette alternatiivse võimaluse vastava teate saatmiseks ka sellisele elektronposti aadressile, mida ei ole küll osanike nimekirja kantud, kuid mille puhul võib eeldada, et osanik saab sellelt aadressilt teated kätte. Kuigi seadus sellist võimalust otsesõnu ei nimeta, võib kutse ka isiklikult osanikule üle anda, kuna see viis ületab seaduse standardit. Koosoleku kokkukutsuja valikuõigust teate saatmise viiside osas piirab seaduse tasemel eelkõige ÄS § 172 lg 1 kolmas lause, mis kohustab olukorras, kus koosoleku kokkukutsuja teab või peab teadma, et osaniku tegelik kontaktaadress erineb osanike nimekirja kantust, saatma kutse nii nimekirja kantud kui ka teadaolevale tegelikule aadressile.

Magistritöös jõuti järeldusele, et ÄS § 172 lg 1 teine lause on osaliselt dispositiivne norm, millest võib osaühingu põhikirjas kõrvale kalduda ja kokku leppida lisaks normis nimetatud koosoleku teate saatmise viisidele ka muudes teate edastamise viisides. Põhikirjavabadus ei ole siinkohal siiski absoluutne, kuna sellele seavad piirangud eelkõige osanike, aga ka koosoleku kokkukutsuja õigustatud huvid. Magistritöö autor asus seisukohale, et otsustamaks selle üle, kas põhikirjas on lubatud kokku leppida mõnes kindlas teate saatmise viisis, tuleb igal üksikul juhtumil anda hinnang eelkõige sellele, kas konkreetne viis vastab kumulatiivselt järgmistele koosoleku kokkukutsumise regulatsiooni eesmärkidest tuletatud miinimumkriteeriumitele:

- 1) tegemist on olemuslikult sellise teate edastamise viisiga, mis ei kahjusta osaniku osalemisõiguse sisu, mis tähendab eelkõige seda, et konkreetne teate edastamise viis peab lõppastmes tagama osaniku individuaalse teavitamise, võimaldama teate sisu kirjalikku taasesitamist ning kindlustama teate piisavalt turvalise ja tõenäolise kohalejõudmise;
- 2) tegemist on olemuslikult sellise teate edastamise viisiga, mille puhul on koosoleku kokkukutsujal võimalik teate osanikule saatmist mõistlikul kujul tõendada; ja
- 3) tegemist on olemuslikult sellise teate edastamise viisiga, mis ei too kaasa olukorda, kus koosoleku nõuetekohane kokkukutsumine võib muutuda põhjendamatult keeruliseks.

Seadusest tuletatud miinimumstandardi kohaselt ei ole võimalik osaühingu põhikirjas kokku leppida koosoleku teate edastamises suulises vormis, mistõttu on lubamatu näiteks tingimus, mille kohaselt tuleb kutse sisu edastada telefonikõne teel. Kuna koosolekust tuleb teavitada iga osanikku individuaalselt, siis ei ole lubatud kokku leppida koosolekust teavitamises näiteks üksnes mõne ajalehe väljaande või osaühingu kodulehe kaudu. Põhikirjas saab lubatavaks pidada näiteks tingimust, mille kohaselt tuleb koosoleku teated saata üksnes tähtitud kirjaga või elektronposti teel. Elektronposti teel teate edastamise kõrval võib kokku leppida ka mõnel muul kindlal elektroonilisel viisil teate edastamises (näiteks mõne elektroonilist suhtlust võimaldava platvormi kaudu), kui see vastab regulatsiooni miinimumstandardile. Põhikirjas võib kokku leppida mõne konkreetse teate saatmise viisi puhul ka selles, et teade loetakse konkreetsel viisil (nt e-kirja teel) saates osaniku poolt kättesaaduks vaid juhul, kui osanik on tagastanud selle kohta vastava kinnituse. Kuna selline nõue võib takistada otsuste vastu võtmist, näiteks juhul, kui pahatahtlikult vastavat kinnitust ei anta, siis tuleb igal üksikjuhtumil jälgida, et vastav nõue ei muudaks koosoleku nõuetekohast kokkukutsumist keeruliseks – näiteks ei tohi selline nõue kohalduda korraka kõigide teate edastamise viiside puhul. Magistritöö autor asus seisukohale, et kuna ÄS § 172 lg 1 kolmanda lause näol on tegemist olemuse poolest ühinguõigusliku hea

usu ja üksteise õigustega arvestamise põhimõtte seaduses sätestatud konkretiseeringuga, siis on tegemist imperatiivse normiga, millest osaühingu põhikirjas ei ole lubatud kõrvale kalduda.

Koosolekust etteteatamise tähtaega reguleerib ÄS § 172 lg 1 neljas lause, mille kohaselt peab koosoleku teade olema saadetud sellisel viisil, et see jõuaks osanikuni tavalise edastamise korral vähemalt üks nädal enne koosoleku toimumist. Koosoleku kutse peab olema saadetud osanikule teisisõnu sellisel moel, et vastava teate eeldatava kättesaamise päeva ja koosoleku toimumise päeva vahele jääks minimaalselt vähemalt ühe nädala pikkune ajavahemik. See, millal teade eelduslikult osanikuni kohale jõuab, sõltub konkreetsest teate edastamise viisist. Näiteks tuleb kutse saatmisel tavapostiaadressile hinnata seda, millal kutse eeldatavasti kohale jõuab, vastava teenuseosutaja (tüüp)tingimuste abil, kuid kohtupraktika järgi tuleb lähtuda teate edastamisel e-kirja teel seevastu eeldusest, et osanik saab samal päeval e-kirja kätte. Magistritöös järeldati, et ÄS § 172 lg 1 neljas lause on osaliselt dispositiivne norm, millest võib põhikirjas kõrvale kalduda ja näha ette üldiselt või üksnes mõne konkreetse küsimuse puhuks pikema minimaalse koosolekust etteteatamise tähtaja, kuid sellise tähtaja maksimaalne pikkus on siiski piiratud hea usu ja mõistlikkuse põhimõttega. Põhikirjas ei ole lubatud seda miinimumtähtaega lühendada, sest osanikele peab olema tagatud teatud piisav minimaalne aeg selleks, et ennast koosolekuks sisuliselt ette valmistada (sh tutvuda materjalidega ja vajadusel konsulteerida nõustajatega) ja enda koosolekul osalemist planeerida (sh hoida koosoleku aeg vaba oma muudest kohustustest).

Koosoleku teates tuleb ÄS § 172 lg 2 kohaselt ära näidata kindel sisu, mille eesmärgiks on kaitsta lõppastmes osanike osalemisõigust. Kõnealuse normi kohaselt tuleb kutses seetõttu ära märkida kuupäeva ja kellaaja täpsusega aeg, millal koosolek toimub, ning samuti ka täpne koht, kuid kehtivas õiguses tuleks elektrooniliselt toimuva koosoleku puhul teatavaks teha näiteks ka see, kuidas on võimalik koosolekuga tehniliselt liituda. Koosolekul informeeritult osalemise ja piisava ettevalmistuse tagamise eesmärgil tuleneb seadusest kohustus näidata teates ära selgelt ka koosoleku päevakord. Kui põhikiri ei vabasta koosoleku kokkukutsujat otsuste eelnõude koostamise kohustusest (ÄS § 171² lg 1) või ei välista enne koosolekut hääletamise võimalust (ÄS § 170 lg 5), siis tuleneb seadusest parema ettevalmistuse kaitse eesmärgil kohustus teatada eelnõude ja põhjendustega tutvumise viisist, ning selleks, et osanik teaks, millised võimalused on tal oma hääleõigust teostada, tuleb kutses näidata ära ka teave selle kohta, millises korras ja tähtaja jooksul on võimalik enne koosolekut hääletada. Magistritöös järeldati, et ÄS § 172 lg 2 on imperatiivne norm, sest eelkirjeldatud sisu näitamine teates on vajalik osalemisõiguse kaitse seisukohast. Põhikirjas võib siiski näha ette ka muu sisu, mis tuleb kutsesse märkida, kuid selle piirangud tulevad põhimõttest, et koosoleku kokkukutsumine ei tohi muutuda liiga keeruliseks.

THE PROCEDURE FOR SENDING THE NOTICE CONVENING THE SHAREHOLDERS' MEETING AND THE POSSIBILITY TO DEROGATE FROM IT IN THE ARTICLES OF ASSOCIATION

Summary

Shareholders constitute the highest decision-making body of a private limited company and, pursuant to § 168 of the Commercial Code (hereinafter the CC), are entitled to decide on the most important matters concerning the private limited company. Shareholders can adopt resolutions both at a meeting (§ 170 of the CC) and without convening a meeting (§ 173 of the CC). The purpose of the rules on the procedure for the adoption of resolutions mentioned above is to protect the right of participation of all shareholders (including minorities), the core of which consists in particular of the following rights: (i) the right to be informed about the proposed resolutions; (ii) the right to participate in the adoption of resolutions; and (iii) the right to vote either for or against the draft resolution. If the shareholders adopt resolutions at a meeting, the law also imposes an imperative obligation to inform the shareholders of the forthcoming meeting in order to protect their right to participate (§ 172(1) of the CC). Although the rules on the convening of meetings are justifiably laid down in the law to protect the rights of shareholders, in practice these rules have sometimes been considered too strict and inflexible.

One of the possibilities for simplifying the rules for convening meetings, apart from amending the law, could be the possibility of regulating the relevant issues in the articles of association of a private limited company in a more flexible way than the rules under the law. The articles of association are by nature the most important document governing the operation of a private limited company, the purpose of which is to regulate the internal relations of the company. The mandatory content of the articles of association can be derived from § 139(1) of the CC, but it is only a minimum content, as the articles of association may contain other provisions that are not contrary to the law (first sentence of § 139(2) of the CC). If a provision in the articles of association is contrary to the law, the law shall apply (second sentence of § 139(2) of the CC).

With regard to the provisions of the CC, a distinction can be made between provisions at the general level, which expressly state that the articles of association may derogate from the respective provision and regulate a specific issue differently, and provisions which do not provide for such a possibility in their wording. For example, it follows from § 171¹ (1) of the CC that it is the duty of the management board of a private limited company to determine the agenda of the meeting, unless the articles of association regulate otherwise. At the same time,

the current law does not grammatically foresee the possibility to deviate from, for example, the rules regulating the manner in which notices of the meeting must be sent to shareholders, the minimum notice period and the content of the notice of the meeting. Therefore, a legitimate question arises whether the articles of association of a private limited company may also derogate from provisions that do not expressly allow this. In the legal literature, attention has been drawn to the above and it has been noted that the actual scope of the freedom to form internal relations in the articles of association of a private limited company is questionable.

This raises the question of the dispositive nature of the provisions of the CC. Although it is possible to find positions in the Estonian legal literature that can be interpreted differently, the author of the thesis concluded that the current Estonian legal literature is rather in favour of the view that the scope of the dispositive nature of the regulation of the internal relations of a private limited company is not limited only to provisions which expressly permit derogation from the law in the articles of association. The above position has been justified in the legal literature, *inter alia*, by the fact that the legal regulation underlying the internal relations of a private limited company is mainly based on the principle of private autonomy, and the purpose of the law is to enable the shareholders of a private limited company to regulate the internal relations in the articles of association in a more flexible manner than provided by law. In order to assess whether a particular provision regulating the internal relations of a private limited company is dispositive and whether it can be derogated from in the articles of association, according to the legal literature, the protective purpose of the particular provision must first be determined.

The central objective of the master's thesis was to analyse whether the provisions of the law regulating the manner in which the notice of the meeting must be sent to the shareholders, the notice period for the meeting and the mandatory content of the notice of the meeting may be deviated from in the articles of association of a private limited company and, if so, to what extent such deviations are permissible in individual cases. Although the main objective of the master's thesis was to assess whether the above-mentioned provisions regulating the procedure for sending notices of shareholders' meetings are dispositive, it was first necessary to clarify the legal meaning of such provisions in the applicable law and to determine their purpose.

In order to achieve the objective of the thesis, a teleological method of interpretation and a comparative method were used. The teleological method of interpretation was used in order to clarify the purpose of the provisions analysed and their legal nature. For the comparative method, Germany was chosen as the comparison country. More narrowly, the master's thesis

focused on the German private limited company (*Gesellschaft mit beschränkter Haftung* "GmbH"), which is governed by the German Limited Liability Companies Act (*Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung* "GmbHG"), and on a comparison of the rules for sending notices of shareholders' meetings of this type of company with the corresponding rules in Estonian law. The comparative method was used to analyse to what extent the rules governing the procedure for sending notices of shareholders' meetings are similar in Estonian and German law, and to examine what conclusions have been drawn in German legal theory about the limits of the dispositive nature of these rules, and to what extent the respective views can be used in Estonian law to determine the legal nature of similar rules.

The first chapter of the master's thesis analysed the options permitted by law for delivering notices of meetings to shareholders and whether it is possible to deviate from these rules in the articles of association of a private limited company. The main conclusions were as follows.

Pursuant to the first sentence of § 172(1) of the CC, the notice of the meeting must be sent to all shareholders, and pursuant to the second sentence of § 172(1) of the CC, the convener of the meeting has the right to choose whether to send the notice to the address on the list of shareholders or to an e-mail address. The author of the master's thesis came to the conclusion that the current law does not oblige to enter any address data in the list of shareholders in a situation where the list of shareholders is kept in the commercial register (§ 182 of the CC) or where the list of shareholders is kept by the management board (§ 182¹ of the CC). Although the law does not per se prohibit the inclusion of such data in the relevant list, it is unclear in the current law whether, in a situation where the list of shareholders is kept in the commercial register (§ 182 of the CC), the commercial register allows for the collection of such data from all shareholders, and there is also a general lack of clarity as to whether the current regulation always ensures that the convener of the meeting (the management board or other entitled person or body) has access to such data. As the current law is not clear in this respect, the author proposed an amendment to the law. The author is of the opinion that, irrespective of who is the keeper of the list of shareholders, the law must provide for a uniform obligation to include the address details of shareholders in the relevant list and must also provide for a clear procedure for the entitled persons to have access to these details, as otherwise the proper convening of the meeting may be prevented within the meaning of the second sentence § 172(1) of the CC.

If the list of shareholders includes the shareholder's usual postal address, the convener of the meeting has the right to choose whether the notice of the meeting is sent to the shareholder by

registered mail, ordinary mail, courier or other similar means. If the shareholder's e-mail address is entered in the relevant list, it is permissible to send the notice of the meeting to that address. The current law provides an alternative option for sending the relevant notice to an e-mail address that is not entered in the list of shareholders, but from which it can be presumed that the shareholder will receive the notice. Although the law does not explicitly mention such a possibility, the notice may also be delivered personally to the shareholder, as this way exceeds the standard required by law. The right of the convener of the meeting to choose the manner of sending the notice is limited in particular by the third sentence of § 172(1) of the CC, which obliges the convener, in a situation where convener is aware or should be aware that the actual contact address of the shareholder differs from the address on the list of shareholders, to send the notice to both the address on the list of shareholders and the contact address actually known.

The author of the master's thesis concluded that the second sentence of § 172 (1) of the CC is a partially dispositive provision, from which the shareholders may deviate in the articles of association of the private limited company and agree on other ways of sending the notice of the meeting in addition to the ways of sending the notice mentioned in the provision. However, such freedom is not absolute in this case, as it is limited primarily by the legitimate interests of the shareholders, but also of the convener of the meeting. The author of the thesis concluded that in order to decide whether the shareholders may agree in the articles of association on a particular way of sending a notice of a meeting, it is necessary to assess in each individual case whether the particular way of sending the notice cumulatively meets the following minimum criteria derived from the objectives of the regulation on the convening of meetings:

- 1) it is a manner of delivering a notice that does not harm the shareholder's right to participate, which means, in particular, that the specific way of sending a notice must ultimately ensure that the shareholder is informed individually, that the content of the notice can be reproduced in writing, and that there is a reasonable degree of certainty and probability that the notice will be delivered;
- 2) it is a manner of delivering a notice that allows the convener of the meeting to reasonably prove that the notice was sent to the shareholder; and
- 3) it is a manner of delivering a notice that does not lead to a situation where it becomes unreasonably difficult to convene a meeting properly.

According to the minimum standard derived from the law, it is not possible to agree in the articles of association of a private limited company that the notice of the meeting should be delivered orally, which is why, for example, a condition that the invitation must be delivered by telephone call is not permissible. As each shareholder must be informed individually, it is not allowed to agree to inform the shareholders only through a newspaper or the website of the private limited company. A condition in the articles of association that, for example, notices of a meeting must be sent only by registered mail or e-mail may be considered acceptable. In addition to sending a notice by e-mail, it may also be agreed to send a notice by another specified electronic means (for example, through an electronic communication platform), provided that this meets the minimum standard of the regulation. Shareholders may also agree in the articles of association, in relation to a particular manner of sending a notice, that a notice sent in this way (e.g. by e-mail) shall be deemed to have been delivered to the shareholder only if the shareholder sends an acknowledgement of receipt. Since such a requirement could prevent the proper conduct of the meeting, for example if no acknowledgement of receipt is given in bad faith, it is important to ensure in each individual case that such a requirement does not make it difficult to convene the meeting properly – for example, such a requirement should not apply to all means of sending notice at the same time. The author of the thesis came to the conclusion that since the third sentence of § 172 (1) of the CC is a concretisation of the principle of good faith and consideration of each other's rights in company law, it is an imperative provision.

The second chapter of the master's thesis analysed the notice period required for informing shareholders of a meeting, and to what extent it is possible to derogate from these rules in the articles of association of a private limited company. The main conclusions were as follows.

Pursuant to the fourth sentence of § 172(1) of the CC, the notice of the meeting shall be sent to the shareholders in such manner that, under normal conditions of delivery, it would reach the addressee at least one week before the meeting takes place. In other words, the notice must be sent to the shareholder in such a way that there is a minimum period of one week between the expected date of receipt of the notice and the date of the meeting, which, according to case law, is intended to allow the shareholder to prepare for the meeting. According to the case law, the fourth sentence of § 172(1) of the CC is a special rule compared to the second sentence of § 69(2) of an Act on the General Part of the Civil Code (GPCCA), which regulates the making of a declaration of intention to an individual who is not present. This means that in determining whether a notice of a meeting has been sent to a shareholder in a timely manner, it is not necessary to assess whether the shareholder has had a reasonable opportunity to review the

notice after it has arrived. Instead, it is necessary to assess only when the notice of the meeting can be expected to reach the shareholder, taking into account the specific manner in which the notice was sent. For example, if the notice of the meeting is sent to an ordinary postal address, the expected delivery time to the shareholder's address must be estimated based on the terms and conditions of the specific service provider. On the other hand, if the notice of the meeting is sent to the shareholder's e-mail address, the case-law provides that the shareholder must be presumed to receive the e-mail on the same day. The author of the thesis reached the conclusion that the fourth sentence of § 172 (1) of the CC is partially a dispositive provision, from which the articles of association may deviate and provide for a longer period of notice of a meeting in general or, for example, only in case of a specific decision, but the maximum length of such a period is yet limited by the principles of good faith and reasonableness. Shareholders may not shorten the minimum notice period prescribed by law in the articles of association, as all shareholders must be guaranteed a sufficient minimum amount of time to prepare for the meeting (including reviewing the materials and consulting with advisors, if necessary) and to plan their participation (allowing them to keep the meeting time free from other commitments).

The third chapter of the master's thesis focused on the legal requirements regarding the content of the notice of a meeting and the extent to which these rules may be deviated from in the articles of association of a private limited company. The main conclusions were as follows.

According to § 172(2) of the CC, the notice of the meeting must contain specific information, the ultimate purpose of which is to safeguard the shareholders' right to participate. Pursuant to this provision, the notice must specify therefore the exact date and time of the meeting, as well as the exact location. In the case of a meeting held electronically, the notice must include technical information on how to join the meeting, even though the law does not specifically stipulate this. To ensure informed participation and adequate preparation, the law also requires that the agenda of the meeting be clearly stated in the notice. If the articles of association do not release the convener of the meeting from the obligation to prepare draft resolutions (§ 171²(1) of the CC), then pursuant to first sentence of § 172(2) of the CC, the notice of the meeting must indicate the location or the private limited company's website address where the draft resolutions and their justifications can be accessed, with the aim of ensuring that shareholders are better prepared to participate in the meeting. If the articles of association do not exclude the possibility of voting on the draft resolutions concerning the items on the agenda before the meeting (§ 170(5) of the CC), then according to the second sentence of § 172(2) of the CC, in order for the shareholder to be informed about the available options for exercising

their voting rights, the notice of the meeting must include information on the procedure and the deadline for voting before the meeting. The law also requires that the meeting notice include, in addition to the above, any other relevant circumstances related to the meeting that are not specifically mentioned in the provision. The master's thesis concluded that § 172(2) of the CC is a mandatory provision, as including the abovementioned information in the notice is essential for protecting shareholders' participation rights. However, the articles of association may also provide for other content to be included in the notice of the meeting, but the restrictions on this content arise from the principle that convening a meeting should not become too complicated.

KASUTATUD LÜHENDID

AG	<i>Aktiengesellschaft</i>
AktG	<i>Aktiengesetz</i>
BGB	<i>Bürgerliches Gesetzbuch</i>
EVKS	Väärtpaberite registri pidamise seadus
GmbH	<i>Gesellschaft mit beschränkter Haftung</i>
GmbHG	<i>Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung</i>
MTÜS	Mittetulundusühingute seadus
PostiS	Postiseadus
PS	Eesti Vabariigi põhiseadus
TÜS	Tulundusühistuseadus
TsÜS	Tsiviilseadustiku üldosa seadus
VÕS	Võlaõigusseadus
ÄS	Äriseadustik
ÄRS	Äriregistri seadus

KASUTATUD KIRJANDUS

1. Altmeppen, H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. 11. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2023.
2. Fleischer, H., Goette, W. Münchener Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung. Band 2 (§§ 35-52). 4. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2023.
3. Gottschalk, E., Wollschläger, C. Unwirksamkeit einer Ladung zur Gesellschafterversammlung durch Ersatzzustellung. – Gesellschafts- und Wirtschaftsrecht 2014, Heft 8.
4. Henssler, M., Strohn, L. Gesellschaftsrecht. Beck'sche Kurz-kommentare. Band 62. 6. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2024.
5. Hüffer, U., Koch, J. Aktiengesetz. Beck'sche Kurz-kommentare. Band 53. 19. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2025.
6. Jürimäe, K. Osanike otsuse tegemist reguleerivate normide kohustuslikkus ja võimalus neist põhikirjaga kõrvale kalduda. Magistritöö. Juhendaja *dr. iur.* Andres Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2020. – <http://hdl.handle.net/10062/68138> (15.04.2025).
7. Kõve, V. Äriseadustiku põhialused. – Juridica 1995/4.
8. Kõve, V. 10-aastane äriseadustik – tagasivaade senisele arengule. – Juridica 2005/9.
9. Leuering, D., Rubner, D. Die Verabredung zu einer Gesellschafterversammlung. – Neue Juristische Wochenschrift Spezial 2023, Heft 11.
10. Leuering, D., Stein, P. Form der Einberufung einer GmbH-Gesellschafterversammlung. – Neue Juristische Wochenschrift Spezial 2013, Heft 19.
11. Lööke, A. Kapitaliühingu liikmete koosoleku kokkukutsumise nõuded ja nende rikkumise tagajärjed. Magistritöö. Juhendaja *PhD* Margit Vutt. Tartu: Tartu Ülikool 2022. – <http://hdl.handle.net/10062/82323> (15.04.2025).
12. Michalski, L., Heidinger, A., Leible, S., Schmidt, J. Kommentar zum Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbH-Gesetz). Band 2 (§§ 35-88 GmbHG, EGGmbHG). 4. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2023.
13. Narits, R. Õiguse entsüklopeedia. Tallinn: Juura 2007.
14. Noack, U., Servatius, W., Haas, U. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung: GmbHG. Beck'sche Kurzkommentare, Band 20. 24. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2025.
15. Pappmehl, M. A. Der unerreichbare GmbH-Gesellschafter. – Mitteilungen des Bayerischen Notarvereins 2003, Heft 1.

16. Prinz, U., Winkeljohann, N. (Hrsg). Beck'sches Handbuch der GmbH. Gesellschaftsrecht, Steuerrecht. 6. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2021.
17. Saare, K. jt. Ühinguõigus I, Kapitaliühingud. Tallinn: Juura 2015.
18. Saare, K., Vutt, M. Vähemusosaluse omajate võimalused kapitaliühingu huvidele vastava otsuseni jõudmiseks. – Juridica 2017/9.
19. Schäfer, R. H. „Schriftliche“ Einladung zur Mitgliederversammlung eines eingetragenen Vereins auch per E-Mail? – Neue Juristische Wochenschrift 2012, Heft 13.
20. Seeling, R. O., Zwickel, M. Typische Fehlerquellen bei der Vorbereitung und Durchführung der Gesellschafterversammlung einer GmbH. – Deutsches Steuerrecht 2009, Heft 22.
21. Ziemons, H., Jaeger, C., Pöschke, M. (Hrsg). Beck'scher Online-Kommentar GmbHG. 63. Edition. Stand: 01.11.2024. München: Verlag C.H. Beck 2024.
22. Teichmann, C. Vertragsfreiheit im Innenverhältnis der GmbH-Gesellschafter. – Rheinische Notar-Zeitschrift 2013, Heft 7/8.
23. Varul, P. jt (koost). Tsiviilseadustiku üldosa seadus. Komm vlj. 2 vlj. Tallinn: Juura 2023.
24. Varul, P. jt (koost). Võlaõigusseadus I. Üldosa (§§ 1-207). Komm vlj. Tallinn: Juura 2016.
25. Vutt, A. Äriühingu organi otsuste vaidlustamisega seotud probleeme. – Juridica 2005/1.
26. Vutt, A., Vutt, M. Shareholders' Draft Resolutions in Estonian Company Law: An Example of Unreasonable Transposition of the Shareholder Rights Directive. – Juridica International 2018/27.
27. Vutt, M. Convening the General Meeting of Shareholders of a Limited Company: Estonian Law in a Digital Perspective. – International Comparative Jurisprudence 2020/6 (1).
28. Vutt, M. Legal Opportunities for Using Digital Solutions in Decision-Making for a Limited Liability Company. Doktoritöö. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus 2024. – <https://hdl.handle.net/10062/105780> (10.03.2025).
29. Wicke, H. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung (GmbHG). Beck'sche Kompakt-Kommentare. 5. Auflage. München: Verlag C.H. Beck 2024.

KASUTATUD ÕIGUSAKTID

Eesti Vabariigi õigusaktid

30. Eesti Vabariigi põhiseadus. – RT I, 15.05.2015, 2.
31. Mittetulundusühingute seadus. – RT I, 23.12.2022, 15.

32. Mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, tulundusühistuseaduse ja äriseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2009, 13, 78.
33. Postiseadus. – RT I, 30.06.2023, 58.
34. Tulundusühistuseadus. – RT I, 23.12.2022, 32.
35. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I, 31.12.2024, 48.
36. Tsiviilseadustiku üldosa seadus. – RT I 1994, 53, 889.
37. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seadus (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel). – RT I, 23.05.2020, 2.
38. Völaõigusseadus. – RT I, 04.07.2024, 17.
39. Väärtpaberite registri pidamise seadus. – RT I, 11.10.2024, 17.
40. Äriseadustik. – RT I, 06.07.2023, 131.
41. Äriseadustik. – RT I, 23.12.2022, 33.
42. Äriseadustik. – RT I, 30.11.2022, 7.
43. Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seadus. – RT I 2009, 51, 349.
44. Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2010, 77, 589.
45. Äriseadustiku muutmise seadus. – RT I 2005, 57, 449.
46. Äriregistri seadus. – RT I, 23.12.2022, 25.
47. Äriregistri seadus. – RT I, 05.05.2022, 1.

Saksamaa Liitvabariigi õigusaktid

48. Aktiengesetz vom 6. September 1965 (BGBl. I S. 1089), das zuletzt durch Artikel 18 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/aktg/index.html#BJNR010890965BJNE058300360> (06.03.2025).
49. Bürgerliches Gesetzbuch in der Fassung der Bekanntmachung vom 2. Januar 2002 (BGBl. I S. 42, 2909; 2003 I S. 738), das zuletzt durch Artikel 14 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/bgb/BJNR001950896.html> (31.03.2025).
50. Gesetz betreffend die Gesellschaften mit beschränkter Haftung in der im Bundesgesetzblatt Teil III, Gliederungsnummer 4123-1, veröffentlichten bereinigten Fassung, das zuletzt durch Artikel 21 des Gesetzes vom 23. Oktober 2024 (BGBl. 2024 I Nr. 323) geändert

worden ist. – <https://www.gesetze-im-internet.de/gmbhg/BJNR004770892.html>
(19.03.2025).

Euroopa Liidu õigusaktid

51. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2007/36/EÜ, 11. juuli 2007, noteeritud äriühingute aktsionäride teatavate õiguste kasutamise kohta. – ELT L 184, 14.07.2007.

KASUTATUD KOHTUPRAKTIKA

Eesti Vabariigi kohtute praktika

- 52. RKTko 3-2-1-81-15.
- 53. RKTko 3-2-1-72-13.
- 54. RKTko 2-22-10897/31.
- 55. RKTko 2-16-17508/52.
- 56. RKTko 3-2-1-65-08.
- 57. RKTko 3-2-1-10-17.
- 58. RKTko 3-2-1-6-03.
- 59. RKTko 2-16-8010/36.
- 60. RKTko 3-2-1-44-17.
- 61. RKTko 3-2-1-22-08.
- 62. RKTko 2-17-3069/29.
- 63. RKKko 3-1-1-67-09.
- 64. RKPJKo 3-4-1-34-14.
- 65. RKPJKo 3-4-1-3-04.
- 66. RKPJKo 3-4-1-3-12.
- 67. RKPJKo 3-4-1-51-14.
- 68. RKPJKo 3-4-1-3-12.
- 69. RKTkm 2-23-7156/29.
- 70. TlnRnKo 2-18-3126/51.
- 71. TlnRnKo 2-15-16580/82.
- 72. TlnRnKo 2-20-7013/80.
- 73. TlnRnKo 2-17-11769/12.
- 74. TlnRnKo 2-15-14922/40.

75. TlnRnKm 2-23-7156/22.
76. TrtRnKo 2-19-13721/22.
77. HMKo 2-22-1517/12.
78. HMKo 2-16-228/15.
79. HMKo 2-21-1763/16.

Saksamaa Liitvabariigi kohtute praktika

80. BGH Urt. v. 30.3.1987 – II ZR 180/86, BeckRS 1987, 676.
81. BGH Urt. v. 25.11.2002 – II ZR 69/01, BeckRS 2003, 346.
82. OLG Naumburg Urt. v. 23.2.1999 – 7 U (Hs) 25/98, BeckRS 1999, 12241.
83. OLG München Endurteil v. 22.3.2023 – 7 U 1995/21, BeckRS 2023, 6571.
84. OLG Düsseldorf Urt. v. 25.2.2000 – 16 U 59/99, BeckRS 2000, 11694.
85. OLG Dresden Urt. v. 28.5.2020 – 8 U 2611/19, BeckRS 2020, 12048.
86. KG Beschl. v. 13.5.1965 – 1 W 848/65, BeckRS 1965, 105881.

KASUTATUD MUUD ALLIKAD

87. AS-i Eesti Post koduleht. Universaalse postiteenuse tüüptingimused. – <https://www.omniva.ee/wp-content/uploads/sites/7/2024/12/universaalse-postiteenuse-tuuptingimused-2024-est.pdf> (13.03.2025).
88. AS-i Eesti Post koduleht. Rahvusvahelise kirisaadetise keskmise kulgemisetabel. – <https://www.omniva.ee/wp-content/uploads/sites/7/2025/01/Kirisaadetise-kulgemise-tabel-kiri-arikiri-ari-est-2024-2.pdf> (13.03.2025).
89. Käerdi, M. jt. Ühinguõiguse revisjon. Analüüs-kontseptsioon. Tallinn: Justiitsministeerium 2018. – <https://www.justdigi.ee/media/904/download> (10.03.2025).
90. Mittetulundusühingute seaduse, sihtasutuste seaduse, tulundusühistuseaduse ja äriseadustiku muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (271 SE). – <https://www.riigikogu.ee/download/6bed6349-942d-508d-1185-91a82f690908> (10.02.2025).
91. Tarbijakaitse ja Tehnilise Järelevalve Ameti majandustegevuse register. – <https://mtr.ttja.ee/> (12.03.2025).
92. Tsiviilseadustiku üldosa seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse (elektrooniliste võimaluste laiendamine koosolekute korraldamisel ja otsuste vastuvõtmisel) eelnõu

- seletuskiri (180 SE). – <https://www.riigikogu.ee/download/c6844653-8c1b-45d9-879e-0fcec1d57981> (01.04.2025).
93. Äriregistri seaduse eelnõu seletuskiri (493 SE). – <https://www.riigikogu.ee/download/b669c19b-c992-4307-9227-d1c920763ccb> (16.03.2025).
94. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (733 SE). – <https://www.riigikogu.ee/download/5c53690e-3d90-08a2-d4e0-21475f09a48c> (09.03.2025).
95. Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (552 SE I). – <https://www.riigikogu.ee/download/ea0ae4cd-ee9c-3dbf-bb0a-2c7f925e03c4> (01.10.2024).
96. Äriseadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu seletuskiri (466 SE). – <https://www.riigikogu.ee/download/eac6ad03-380c-9bf5-2017-cebdd3372cba> (24.02.2025).